תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · נשים

גליוני השס על קידושין

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על קידושין

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 8
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 9
דף ה: 10
דף ו. 12
דף ו: 12
דף ז. 13
דף ז: 14
דף ח. 14
דף ח: 14
דף ט. 15
דף ט: 16
דף י. 16
דף י: 16
דף יא. 16
דף יב. 16
דף יב: 17
דף יג. 17
דף יג: 18
דף יד. 19
דף יד: 19
דף טו. 19
דף טו: 20
דף טז. 20
דף יז. 21
דף יז: 22
דף יח. 23
דף יח: 24
דף יט. 24
דף יט: 26
דף כ. 26
דף כ: 27
דף כא. 27
דף כב. 29
דף כב: 29
דף כג. 30
דף כג: 30
דף כד. 31
דף כד: 32
דף כו. 33
דף כו: 34
דף כז. 34
דף כח. 34
דף כח: 36
דף כט. 37
דף כט: 38
דף ל. 39
דף ל: 39
דף לא. 40
דף לא: 41
דף לב. 42
דף לב: 43
דף לג. 44
דף לג: 45
דף לד. 45
דף לה. 46
דף לו: 46
דף לז. 47
דף לח. 47

דף לח: 48
דף לט. 49
דף לט: 50
דף מ. 51
דף מ: 52
דף מא. 53
דף מא: 54
דף מב. 55
דף מב: 56
דף מג. 56
דף מג: 57
דף מד. 58
דף מד: 58
דף מה. 58
דף מה: 60
דף מו. 60
דף מז. 61
דף מז: 61
דף מח. 62
דף מח: 63
דף מט. 64
דף מט: 64
דף נ. 65
דף נ: 66
דף נא. 66
דף נא: 66
דף נב. 67
דף נב: 68
דף נג. 68
דף נג: 68
דף נד. 69
דף נה. 69
דף נה: 70
דף נו. 71
דף נז. 72
דף נז: 73
דף נח. 73
דף נח: 74
דף נט. 74
דף נט: 75
דף ס. 75
דף ס: 75
דף סא. 76
דף סא: 77
דף סב. 78
דף סב: 79
דף סג. 80
דף סג: 81
דף סד. 82
דף סד: 82
דף סה. 82
דף סה: 83
דף סו. 84
דף סו: 85
דף סז: 86
דף סח. 86
דף סט. 86
דף ע. 87
דף ע: 88
דף עא. 89
דף עא: 89
דף עב. 89
דף עב: 89
דף עג. 89

דף עג: 90
דף עד. 90
דף עד: 92
דף עה. 92
דף עה: 92
דף עו. 92
דף עז. 92
דף עז: 93
דף עח. 93
דף עח: 94
דף עט. 95
דף עט: 96
דף פ. 96
דף פ: 96
דף פא. 97
דף פא: 99
דף פב. 99

דף ב.

מ"ש הכא כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ס"ז ומש"ש וז"ל, דאילו תנא לישנא דקדושי הוי מצי למיתני האיש מקדש ושמעי' שפיר מינה דאינה מתקדשת אלא לדעתה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו בהקדש ואשה אינה נאסרת בהקדש אלא מפני שקנאה האיש מדעתה והויא שלו וקניינו ואיסורו באין כאחד אבל השתא דתני ל' קניי' אי הוי תני האיש קונה הוי שמעי' מינה דאשה מתקדשת שלא לדעתה שהרי כל קניות כך הם שאדם קונה מה שאינו שלו ועל כרחו של הדבר הנקנה עכ"ל ולכאורה אין דבריו מובנים דה"נ ל' האיש מקדש הרי אדם מקדיש דבר על כרחו של הדבר הנקדש וכ' כוונתו דל' האיש מקדש היינו שהוא מקדישה הרי אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וא"כ ההכרח שתהי' תחלה שלו ואיך נעשית שלו מזה הרי לא דיבר תנא דתני רק האיש מקדש היינו שהוא מקדישה וא"כ העשותה שלו נשאר כפי הסברא החיצונה דא"א לו לקנותה על כרחה ובוודאי דע"י שהיא מקנה עצמה לו מדעתה נעשית שלו וא"כ לא הי' כאן לשון מביאנו לטעות דאשה נקנית לבעלה על כרחה משא"כ ל' האיש קונה המורה היותה לעניין הקניין כמו חפץ שפיר מורה היותה נקנית על כרחה כמו חפץ הנקנה שהוא נקנה על כרחו ודו"ק ומ"ש התשב"ץ וקניינו ואיסורו באין כאחד היינו דהוקשה לו דאם אנו אומרים דצריכה להיות שלו זולת ההקדש ואז יכול להקדישה א"כ הרי הי' ראוי להיות ב' דברים בקידושין קניי' והקדש והי' ראוי שיאמר לה תחלה הרי את קנוי' לי ואח"כ הרי את מקודשת לי וע"כ כ' שב' הדברים באין כאחד ויחד עם העשותה שלו ע"י קנאו אותה מדעתה הוא יכול להקדישה ודו"ק היטיב ולולי דברי התשב"ץ הי' אפשר לומר דלישנא דקידושין שהוא מקדישה מיד [וכדאמרי' דאסר לה אכ"ע כהקדש] היינו מפני שהיא מפקרת עצמה וכר"ן נדרים ל' א' וא"כ מיד יכול להקדישה כגמ' נדרים ל"ה ב' הי' לפניו ככר של הפקר כו' ע"ש דמקדישו מיד דהואיל ויכול לקנותו לעצמו יכול להקדישו ג"כ מיד וע"כ שפיר גם כאן קונאה ומקדישה כאחד דאין זה צריך לזה ולא זה לזה וכל אחד יכול להיות בפ"ע עניין ההקדש שבה ועניין הקניי' שבה אחרי שהפקירו' עצמה וע"כ שפיר יכולים להיות שניהם כאחד ודו"ק היטב והי' מזה ראי' באמת לר"ן הנ"ל דהאשה מפקרת עצמה דאל"כ אלא שמקנה עצמה א"כ בהיותה של עצמה הרי אינו יכול להקדישה דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ודבר אמצעי בין היותה של עצמה להקנאה לו הרי אין כאן כיון שאין מפקרת עצמה וא"כ ההכרח שתקנה עצמה לו תחלה ואח"כ יוכל להקדישה וז"א דא"כ ראוי שיהיו ב' דברים בקידושין זאח"ז קניי' והקדש וע"כ דמפקרת עצמה וכנ"ל ואולם מתשב"ץ הנ"ל נ' דאפי' היא מקנה עצמה לו נמי שייך

לומר דקנייתו אותה והקדישו אותה באין כאחד אף דההקדש הוא רק ע"י הקניי' וא"א היותו בלתי הקניי' ואין זה תימה דיותר מזה הוא הך דגטה וידה באין כאחד דשניהם צריכים זה לזה וכמובן וכבר רמזתי לזה בקצרה ג"כ בגליון נדרים י' א':

שם רש"י ד"ה בכסף ובשטר כ' ביאה בא עלי' ואמר לה התקדשי לי בביאה זו, נ"ב ע' שו"ת חוט השני סי' נ"א ד"ה ועי"ל:

שם תוד"ה בפרוטה כ' תימא דלא ה"ל למיתני אלא בש"פ, נ"ב ע' מהרי"ק שורש פ"ד הקשה כן מסברא דנפשי' וע"ש מה שתי' בזה:

שם כ' וא"ת ומנ"ל דש"כ ככסף כו'. נ"ב ע' רש"י ב"מ קי"ח א' במשנה ד"ה אין שומעין לו דמשמע דשוה כסף ככסף הוא סברא פשוטה ונוהגת בכל מקום:

דף ב:

ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה, נ"ב ע' נזיר נ"ח א' מניין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה כו' וע' סוטה מ"ד ב' במשנה אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה:

שם ולא כתב כי תלקח, נ"ב ק"ק ל' זה לתוס' מנחות כ"ז א' דקיחה קיחה גמרי לקיחה לקיחה לא גמרי ע"ש א"כ אי הוי כתי' תלקח הא לא היינו יודעין קידושי כסף דלא הי' אפשר ללמוד מקיפה דשדה עפרון דהא רק קיחה קיחה גמרי אבל לא לקיחה לקיחה ופשוט נמי דה"ה לא לקיחה קיחה וא"כ הא לא מצי למיכתב ל' תלקח ואולם לפי המבואר לקמן ד' ב' דקידושי כסף ידעי' מויצאה חנם וכי יקח איצטריך רק למעוטי יהבה איהי לדידי' וקידשתו ולכאורה אכתי ג"ש דקיחה קיחה ל"ל ונ"ל דלולי ג"ש הייתי אומר דכי יקח אנשואין קאי ע' רש"י סנהדרין נ"ג א' ד"ה בין מן האירוסין דמתבאר מדבריו כן ורק ע"י הג"ש ידעי' דכי יקח אקידושי כסף קאי וממילא אימעיט בקידושי כסף יהבה איהי כו' וה"ה ממילא בשטר וביאה מהיקיש הויות להדדי וא"כ עכ"פ כל עיקר הג"ש אתי רק לדין זה דצריך שהוא יקח אותה ולא היא אותו וא"כ י"ל דאהא גופי' הוא דקאי רשב"י וטעמא דקרא קדריש [כשיטתו בכמה דוכתי וע' מנחות ב' ב'] דמדוע הצריכה תורה יקח ופסלה קיחה דידה וע"ז אמר הטעם משום דדרכו של איש לחזור אחר אשה ואין דרכה של אשה לחזור אחר איש וע"כ אם היא מקדשת אותו הרי זה שהיא מחזרת אחריו וכיון דאין הדרך בכך ה"ל לקיחה שלא כדרכה ולכן לא מהני דכל עשיות שבתורה בעי' כדרך עשייתן ע' בית האוצר ערך אאחע"א כלל ע"ב וא"כ קושיתנו הנ"ל מתוס' מנחות הנ"ל ממילא מסולקת ודו"ק:

דף ג.

סד"א כו' מה שדה מיקניא דחליפין כו'. נ"ב לדעת האומר דחליפין הוא רק קנין דרבנן ע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' תק"ג, צ"ל הכוונה כאן דהואיל ואיתקשו קניין אשה ושדה להדדי בג"ש יש לנו להקישם ג"כ למילי דרבנן וע' כזה פסחים ל"ט ב' מסתברא מצה ומרור עש"ה ובחידושי קיבצתי כזה הרבה היקישים במילי דרבנן וכעת ראיתי בס' חידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל שבת י"ג א' ד"ה מה אשת רעהו שכ' דאי מדרבנן אסור אין סברא ללמוד היקיש כו' עכ"ל וע"ע חידושי הר"ן ר"ה כ"ו ב' ד"ה וביובל בשל יעלים דלדבריו שם הוא פלוגתא דתנאי אי אהני ג"ש גם למילי דרבנן עש"ה ואולם כאן לכאורה דוחק לומר הכוונה לשתהי' אשה מקודשת בחליפין קידושין דרבנן וע' לקמן ח' א' מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומוכח ג"כ דחליפין הוא מה"ת וע"ע לקמן כ"ב ב' בשלמא לתנא דידן מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני כו' ומדוע לא אמר דדרבנן לא קתני וי"ל דחד מתרי טעמי קאמר וע"ע גיטין ל"ט ב' דעבד כנעני יוצא בחליפין וא"כ מוכח ג"כ דחליפין דאוריתא ואכ"מ להאריך בזה:

שם חליפין איתנהו כו', נ"ב ע' תוס' וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"ב דכ' לעניין קניין סודר אי קונה אלאחר זמן וז"ל גם נ"ל שהסברא תליי' בדין אחד והוא אם חליפין קונה מדין כסף כו' שכשתמצא לומר שישנן מדין כסף אלא שחידש בהן הכתוב דישנן בפמש"פ אפשר לומר דקונה אפי' לאחר זמן כדין כסף ואע"ג דנתאכלו המעות ואעפ"י שאין בו ש"פ שהכתוב החשיבו כסף אבל אם אינם מדין כסף א"א לומר דהא הדרא סודרא למרי' כו' ובוודאי דהא דר' אשי (בנדרים סוף השותפין) משמע דאינם מדין כסף וכ"נ מההיא דקידושין ח' א' בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים ומאי נינהו חליפין אלמא חליפין לאו מתורת כסף הן ושמעתתא דקידושין ג' א' כו' צריכא עיונא ועיקרן של דברים כך נ"ל שאין החליפין מדין כסף כו', עכ"ל עש"ה ומשמע מל' הרשב"א דלא פשיטא מילתא כל כך שאין קניין החליפין מטעם כסף ולר"י סוף השותפין י"ל דס"ל דחליפין קונין אלאחר זמן והטעם משום דקניין חליפין הוא מתורת כסף עש"ה ברשב"א:

דף ד.

יציאה דכוותה קא ממעט נ"ב ע' מהרי"ק שורש קל"ט אי יש לדון מכאן לדרוש יבמה יבא עלי' ולא אחר אחר דומי' דידי' ע"ש מה שחילק בזה וצע"ק מזבחים ג' ב' דדריש הכי וכפר עליו ולא על חבירו חבירו דומי' דידי' כו' וע' תוס' חולין ל"ב א' ד"ה אבל וע"ע מעין דוגמא לזה דאמרי' דל' אחר (שהוא במשמע ובא מן הכלל אין כסף לאדון

זה אבל יש כסף לאדון אחר יבמה יבא עלי' ולא אחר והוי כאילו הי' כתוב בהדיא ולא אחר) משמעות תיבת אחר דומי' דזה גם בל' חכמים בתוס' ב"ב מ"ז א' ד"ה קבלן בסה"ד דכתבו א"נ ארעא אחריתי דכולא שמעתין כיוצא בו קאמר עכ"ל ואף דאמר שם סתם ארעא אחריתי מ"מ משמעות תיבת אחריתי סתמא כיוצא בזו משמע בינינית דכוותה או זיבורית דכוותה עש"ה ותבן:

שם לא נצרכא אלא דעיקר זבינא דאילונית סד"א דאתי' סימני נערות הוי זבינא דלא אתי' כו' לא הוי זבינה זבינא כו' י"ל טעם הה"א הזאת דס"ד דאיילונות כיון דאין לה סימני נערות לכן אין בה חילוק קטנות ונערות ומלידתה היא כנערה ואין האב יכול למוכרה כמו שאין יכול למכור בתו נערה מטעמא דמכורה כבר יוצאה כו' וע' כזה בתוס' כתובות ל"ו א' ד"ה וליתני קטנה דכ' שם ג"כ סברת ה"א כזאת בגמ' דה"א דאף דקטנה בעלמא אין לה קנס מ"מ דווקא קטנה בעלמא דיש לה נערות לכן בקטנותה חשיבא קטנה ואין לה קנס ומשא"כ אילונות דאין לה נערות ה"א דיהי' לה דין נערה מתולדה לעניין קנס ויהי' לה קנס שפיר עש"ה:

דף ד:

תוד"ה מעיקרא כ' ורבינו נתנאל תי' כיון דלא ידענו כו', נ"ב ע' ברמב"ם ה' עכו"ם פי"ב ה"ב דוגמת הך דכאן:

שם תוד"ה אמר כ' וי"ל כו', נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' רע"ט:

דף ה.

באישות מיהא לא אשכחן, נ"ב דוגמתו פסחים כ"ג ב' בבהמה מיהת לא אישתרי וע"ע זבחים י' א' השתא מיהא בשלמים קיימין ובנדה ל"ו ב' השתא מיהא באשה קיימינן וע"ע נדה ל"ד ב' וב"ה קיימי במצורע ופרכי' מילי דזב וב"ש שום טומאה פרכי וע"ע זבחים ט"ז א' אי פרכינן שם יושב עש"ה וע"פ פסחים ס"ב א' שם טומאה קא פריך וכזה שם ב' עש"ה ובנדה נ"א א' שום טומאה חמורה בעולם כו' וע"ע יומא ל"ג א' שום עצים ושם ל"ד א' שום מנחה:

שם תוד"ה שכן כ' דאדם יכול לקדש אשה בקרקע, נ"ב האחרונים האריכו בזה אי מחובר ראוי לקידושי כסף וגם אני הארכתי בחידושי וע' תוספתא במכלתין פרק ד' המקדש בעיר הנדחת ויושבי כו' פי' יושבי' מטלטלין שבה שהם של יושבי' ועיר הנדחת היינו הקרקע גופה ומבואר דמקדשין בקרקע וע"ע שם באשיר' כו' עש"ה ושוב ראיתי שכבר

הובא תוספתא הנ"ל בראשונים כאן ובגוף הדבר וודאי הסברא מחייבת דמחובר ראוי לקידושי כסף דכל שמותרת כסף אין הקניין בגופו של דבר רק בשויו והשיווי הרי אינו מחובר ודו"ק וע' נימוקי יוסף ב"מ פ' הזהב דפ"ח ע"ב מדפי הרי"ף אהך דאין מטבע נעשה חליפין משום דדעתי' אצורתא וצורתא עבידא דבטלה דאף דבקניין כסף לא אמרי' כן היינו משום דקניין כסף אינו בגוף המטבע רק בשויוה וע"כ אף שהצורה עשוי' להתבטל מ"מ כפי מה שהיא הרי יש בה השיווי ושפיר השיווי קונה ורק בחליפין דהוא החלפת גופי הדברים זה בזה לכן כיון דמחליף בגוף המטבע וצורתה והיא הרי מתבטלת לכן לא מהני עש"ה שכן כוונתו וע"ע רשב"א לקמן מ"ח ב' ד"ה ולית לי' לר"ש יין ונמצא חומץ מש"ש וא"נ איכא למימר דלגבי קידושין שאינה מחזרת להתקדש במין ידוע אלא שהוא אומר לה התקדשי לי בכך אין קפידתה אלא בתועלת הדבר והנאתו והילכך כו' עש"ה וא"כ ה"נ במתקדשת בקרקע כיון שבתועלת הקרקע והנאתה היא שמתקדשת ותועלתה של הקרקע והנאתה הרי אינן מחוברין דרק גוף הקרקע הוא שמחובר אבל לא תועלתה והנאתה וא"כ הרי אין כאן קידושין במחובר כלל ודו"ק היטיב:

שם תוד"ה על מנת כו' וי"ל דבית אבי' קרו כל יוצאי חלציו של אבי' אע"ג שמת כו', נ"ב ע' ר"ן נדרים ע' א' ד"ה בנעורי' בית אבי':

שם תוד"ה שכן ישנן בעל כרחה כ' דהא דאמר לקמן כו', נ"ב ע' מ"ש בזה בס' הצבא שבסוף שו"ת תמים דעים במדה השני' בארוכה עש"ה:

דף ה:

תנא מילתא דכתיבה בהדיא קתני מילתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני, נ"ב כזה ב"מ צ"ה א' תנא מילתא דכתיבא בהדיא קתני מילתא דאתיא מדרשא לא קתני:

שם הרי את מקודשת לי, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' כ"ג דאם אמר את מקודשת לי אינה מקודשת דבעי' לשון המוכיח על להבא כמו בביטול הגט ריש השולח דאם אמר חרם הוא לא מיבטל דאינו ל' להבא אבל אמר הרי הוא חרס מהני דמ"ש מהרי הוא הקדש ע"ש וע"כ גם כאן בעי' שיאמר תיבת הרי דרק על ידו משמעות הלשון להבא עש"ה וע' שו"ת חוט המשולש טור ב' סי' ד' בטעם הד' שם ע"ש:

שם ואיב"ע כו', נ"ב הכוונה דאין כוונת הדיוק הא נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת רק הדיוק נתן הוא ואמר הוא מקודשת וודאי הא נתן הוא ואמרה היא מקודשת רק מספק וכן בסיפא ומעתה לא סתרי תו דיוקי דרישא לסיפא ע' ריטב"א וע' כזה לקמן מ"ח א' אם יש בו ש"פ מקודשת פי' וודאי ואם אין בו ש"פ אינה מקודשת פי' אינה מקודשת

וודאי אלא מספק עש"ה ברש"י ותוס' וראשונים וע"ע כזה בירושלמי דמאי פ"ה בסופו דקמפרש מתני' עציץ נקוב מקדש, וודאי ושאינו נקוב אינו מקדש וודאי רק מספק עש"ה וע' שו"ת חיים שאל סי' ל"ח דן מזה דלשון הנכתב בגט אנת אנתתי דמתקריא אבגלי אינו מחייב דיש לה שם אחר רק ה"ק דמתקריא אבגלי וודאי הא שם אחר מספקא לי עש"ה ויש לדון מזה לכמה דוכתי וע' לקמן ע"ג א' ממזר וודאי א"ר ולא ממזר ספק וכהנה רבות והוא מעין הנ"ל דתיבת ממזר אינו ממעט לבד אינו ממזר רק גם ספק ממזר וע' חו"ד סי' ק"י ודבריו נודעים וע' שו"ת ח"צ סי' ס"א מש"ש ולענ"ד דכל שכ' אם ישאר לא יחזיר ה"ל כמתנה בהדיא דאם יהי' ספק יחזיר כו' עש"ה כל הדיבור בארוכה דכ' שם ממש סברת החות דעת סי' ק"י הנ"ל אלא דהוא ז"ל כתבה לעניין ל' בני אדם אבל הוא אותה הסברא ממש וחידוש על החו"ד ז"ל שלא הביא דברי הח"צ הנ"ל ובזכרוני מס' אחד דכ' בהך דריש ברכות אם לא עלה עמוד השחר חייבים אתם לקרות ולא אמר להיפוך אם עלה פטורים אתם דהוי ל' קצר טפי היינו משום דיש נ"מ לספק דאם לא עלה בעי' וודאי לא עלה אבל בספק פטורים ומשא"כ אילו אמר להיפוך היו חייבים בספק ע"כ בזכרוני ואולם אינו נ' דא"כ ימצא דבא לפוטרם באמת בספק ואמאי הא הוי סד"א וגם הם בחזקת חיוב וא"ל דל"א בכה"ג סד"א לחומרא כיון דאפי' יקראו יצאו רק מספק ולא דמי לספק קרא ספק לא קרא דחוזר וקורא דאם יקרא שנית יצא ודאי ידי ק"ש דז"א דגם בכה"ג אמרי' ספיקא דאורייתא לחומרא כדמוכח להדיא בר"ן סוכה פ' לולב וערבה דף רנ"ד ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה א"ר יוחנן אתרוג בשביעי כו' עש"ה ובגוף הך דכאן דלשינויא קמא אמרי' נעשה כו' ולאיב"ע אמרי' דספיקא הוא יל"ע מה יש לנו לומר להלכה בעלמא היכא דסתרי דיוקי דרישא לסיפא וע' תוס' ב"מ ל"ד א' ד"ה אלא וע' חידושי רמב"ן שבת קכ"ט א' ד"ה שלשים אפי' אמרה צריכה מש"ש והא דאמרי נהרדעי כו' וע' ט"ז יו"ד סי' צ"ב סק"ו וע' שו"ת הרא"ש כלל כ' אות ט"ז ואות י"ח וע' ברכות נ"ג א' הא גופא קשיא כו' עש"ה וע' פסחים י"ט ב' אלא רישא דווקא כו' ע"ש וע' עירובין ע"ו א' הא קמ"ל טעמא דכולי' למעלה מי' כו' ע"ש ברש"י דמשמע שם דאזלי בתר סיפא ואולי הטעם שם משום דכל בעירובין להקל כדאמרי' שם פ' א' ובכמה דוכתי וע' גם בזה בשו"ת ח"צ שם סי' ס"א דיש לדקדק בכמו זה מרישא ולא מסיפא והביא ראי' מפסחים ח' ב' רב דייק חיצוניות עש"ה:

שם למימרא דסבר כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ה':

דף ו.

הכא כתיב כי יקח ולא שיקח א"ע, נ"ב מה דק' דל"ל קרא בקידושין תיפוק לי' מויצאה והית' ע' שו"ת מהרי"ל סי' ע"ד עש"ה וע"ש אריכות לעניין טלי קידושיך מע"ג קרקע:
שם הרי את ארוסתי, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות י"ב דל' העולם לקרות למשודכת לבד ארוסה אף שלא נתקדשה עדיין ע"ש וע' שו"ת הר"י מינץ סי' ב' עש"ה וע' גיטין מ"ג א' מאי מאורסת מיוחדת ע"ש וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ד' דאדם קורא לחתן חתנו משעת אירוסין ואפי' משעת שידוכין ע"ש וע' שו"ת חוט המשולש טור ב' סי' ט"ו במי שאמר בתי נתונה לפלוני אם הוא ל' קידושין ע"ש:
שם תנא תלת תלת כו', נ"ב עמ"ש על הגליון לקמן פ' א':
שם צלעתי מהו, נ"ב ע' רש"י ב"מ נ"ט א' ד"ה ובצלעי:
שם ויהודה הויא רובא דעלמא, נ"ב דוגמתו שבת צ"ב א' ואנשי הוצל רובא דעלמא ושם קמ"ד ב' מנשיא בן מנחם הויא רובא דעלמא ועירובין כ"ח א' ובבל הוי רובא דעלמא ושם כ"ט ב' ופרסאי הויא רובא דעלמא ויבמות ל"ז א' נשי דידכו הויא רובא דעלמא ובכורות נ' א' וירושלים הויא רובא דעלמא:
שם כל שאינו יודע כו', נ"ב בשו"ת הרד"ך בית כ"ב חדר י' בצווחו על אותם המתמנים שלא הגיעו להוראה כ' ולבי נוקפי שכל גיטין שינתנו בזמננו זה שלא עפ"י מומחה לרבים דהיינו ששמו נודע עפ"י חכמים דגברא רבה הוא שראוי לחוש בהם הואיל ובעונותינו כלנו חכמים כלנו נבונים וכלנו אין אנו יודעים את התורה כו' ואפי' בזמן הראשונים היו ממנין אדם גדול לעסוק בטיב גיטין וקידושין כדי שלא יתעסק בהן אדם שאינו יודע כמ"ש ברש"י גיטין ה' ב' ד"ה ממונה אגיטין כו' עכ"ל ז"ל וע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ה אות ג' עש"ה וע"ע שם אות י"א כ' דסתם מצויין אצל נתינת גיטין גמרא גמירי ע"ש וע"ע שם אות ט"ז וע' שו"ת מהרי"ו סי' פ"ה ועוד שם סי' קכ"ח וע"ש שהביא ל' רש"י כאן ד"ה לא יהא לו עסק דכ' להיות דיין בדבר ונ' דמפרש לי' דלמסדר הקידושין והגט קרי לי' רש"י דיין עש"ה וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קכ"א ומה שעמדו שם על מה שנזכר גיטין קודם לקידושין ע"ש והרי כך ג"כ ל' המשנה מע"ש המובא כאן הי' מדבר עם האשה על עסקי גיטה קידושי' והוקדם גט לקידושין:

דף ו:

דארווח לה זימנא, נ"ב פירש"י שאמר לה התקדשי כו' וע' שו"ת רד"ך בית ל"א חדר א' דבאומר סתם התקדשי לי בהנאת מלוה אמרי' דכך כוונתו דכ"ע גמירי איסור ריבית

ואחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקי' וכן כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש וא"כ מסתמא הית' כוונתו אדרך שאין בו איסור עש"ה וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' רמ"ד וסי' רנ"ז:

שם אי קסבר מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה כו', נ"ב ע' רע"ב פאה פ"ה מ"ב ה"ה א"ר אליעזר וע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' מ"ב לעניין אם לא רצה הכהן להחזיר דכופין אותו ב"ד ומוציאין ממנו על כרחו ומחזירין לנותן וחשיבא חזרה ומתקיימת הנתינה למפרע שהרי נתקיים התנאי עש"ה דנ' מדבריו דלא תלוי בפלוגתא דעלמא אי נתינה בע"כ שמה נתינה וכן לעניין גזל אי השבה בעל כרחו חשיבא השבה להתכשר לעדות ושבועה דכאן עניין אחר הוא עש"ה:

שם בכלהו קני לבר מאשה כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ב' בתשובת ר' אביגדור כהן צדק ז"ל כמה דברי חידוש עש"ה וע' רוקח ה' פדיון הבן סי' ש"ס מש"ש בסוף הסי' אבל מתנה להחזיר לאחר שיהנה הכהן מהן בנו פדוי כדמשמע בפ"ק דקידושין עכ"ל וצ"ע מ"ש לאחר שיהנה הכהן מהן וע"ע שו"ת מהר"י ברונא סי' ע"ט עש"ה כל התשובה וע"ע שם סי' רע"ז ד"ה ע"ד הבכור עש"ה:

שם תן מנה לפלוני ואקדש לך מקודשת מדין ערב, נ"ב ע' סי' בית מאיר נדרים דף ל"ד ד"ה אלא למ"ד כו' עש"ה:

דף ז.

הכא באדם חשוב עסקי' דבההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה כו', נ"ב כזה ע"ז מ"ד ב' שלא בטובת ר"ג כבטובת אחרים דמי וברש"י שהי' חשוב וטובה היא להן כשהוא נהנה מהן כו' וע' מגילה כ"ח א' איתייקורי דמיתייקרי בי ובכתובות ק"ה ב' התם לאחשבינהו הוא דבעי וע' בשאילת יעבץ ח"ב סי' מ"ז דן מגמ' דכאן דאדם חשוב אסור לקבל מתנה ממי שהלוהו בעודו בעל חובו דכיון דהנאת קבלתו חשוב ממון ה"ל ריבית ע"ש ולפי"ז לפמ"ש הר"ן בסוגין דגם בשאר כל אדם חשוב קבלתו מיהת פמש"פ ע"ש א"כ בכל לוה יהי' הדין כן דבפמש"פ ריבית נהי דלאו ליכא איסורא דח"ש מיהא איכא נפמש"פ דגזל וגם יל"ע למ"ד מל"נ וגם למ"ד דלאו ליהנות ניתנו לכתחלה מיהא אסור לעשות מצוה באיסור הנאה כמבואר במל"מ א"כ לכתחלה מיהת חשיבא הנאה א"כ יהי' אסור ללוה לתקוע שופר למלוה וכדומה ונ' דכל שהי' עושה כן בלא"ה לית בי' משום ריבית ורק בהך דאדם חשוב כו' צדקו דברי היעב"ץ ז"ל לפמש"ש דהאי אדם חשוב לעניין זה הוא מי שאינו מקבל מתנה משום אדם א"כ זולת ההלואה הרי לא הי' מקבל אולם גוף דבריו הנ"ל אינם ברורים כ"כ וע' ברא"ש בפרקין סי' א' דכ' דצריך חקירת חכם מי נקרא אדם

שאינו חשוב להתירה בלא גט ולכאורה הי' נ' דאדם חשוב דכאן היינו כל שבני עירו מכבדין אותו לחשיבותו בתורה או ביראה ע' דוגמתו לקמן מ"ט ב':
שם וכן לענין ממונא, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ר"ג:
שם וניפשטו לה קידושי בכולה, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הלכות קטנות סי' קע"ח וע"ע לקמן ס"ט א' האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד הולד כמותה דברי ריה"ג ואולי גם שם הטעם משום דעובר ירך אמו הוא ופשטה קדושה בכולה ואע"ג דדריש לה לקמן מקרא מ"מ יוכל להיות הטעם כנ"ל:

דף ז:

שתי בנותיך לשני בני בפרוטה מהו בתר נותן ומקבל אזלי' והאיכה ממונא א"ד בתר דידהו אזלי' והא ליכא נ"ב דוגמתו ב"מ צ"ו א' שאל ב' פרות לעשות בהן פרוטה מהו מי אמרי' זיל בתר שואל ומשאיל והאיכא א"ד זיל בתר פרות וכל חדא וחדא ליכא ממונא ואולם לתוס' כאן ד"ה שתי הך דכאן הוא איבעי' אחריתי:
שם בתך ופרתך בפרוטה כו', נ"ב ע' בחידושי מהרי"ט וע' ס' באר יעקב חיו"ד סי' ש"ך בתשובת הבאר יעקב ז"ל שם עש"ה:
שם תוד"ה חצייך בפרוטה וחב"פ כ' וי"ל דאי הוי מיירי דאמר לה בלשון קידושין כו' נ"ב צ"ע להבין זה דמאחר דהחלות הוא אחד בעינו דקידושין הם שחלים א"כ מדוע יהי' תלוי באיזה לשון שאומר וע"ע כזה בתוס' נזיר ל' ב' ד"ה בעי רבא מש"ש ג"כ חילוק בין אומר ל' חולין לאומר ל' הקדש אף דחלות וגוף הדבר הוא אחד בעינו עש"ה:

דף ח.

מדמקרבא הנאתיהו, נ"ב כל' זה לקמן מ"ו א', תענית כ"ג ב', כתובות ס"ז ב' וע' ר"ן פסחים פרק בתרא דקנ"ט מדפי הרי"ף ד"ה הכל מודים:
שם דגברא רבה הוא, נ"ב פירש"י ולא אזיל בגילוי הראש, ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קס"ה:
שם אי משום הא לא ארי' תנא סיפא לגלויי רישא, נ"ב כזה ב"מ ק' א', חולין קי"ג א':

דף ח:

מנה אין כאן משכון אין כאן, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' צ"ד במשתעבד לתת מנה לאשה ומקדשה בשיעבוד זה וע"ש שסיים דליכא למיטעי למימר דבההיא הנאה דקמשתעבד לה מיקדשא לי' עכ"ל ונ' שאפי' אמר התקדשי לי בהנאת השיעבוד ג"כ

אינה מקודשת דכיון דאם לא יהיו קידושין יובטל השיעבוד שהרי נשתעבד רק עבור היותה אשתו ובהבטל השיעבוד הרי אין כאן הנאה נמצא שאין כאן נתינה רק ע"י שהיא מקודשת ומה שהיא מקודשת הרי הוא רק ע"י הנתינה ונמצא דאין כאן כלום לא נתינה ולא קידושין דאין לדמותו להך דגטה וחציר' באין כאחד ועש"ה בשו"ת התשב"ץ:

שם התם במשכון דאחרים וכדר' יצחק כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ב' תשובת ר' אביגדור כהן צדק ז"ל ע"ש כמה דברי חידוש ומהם מ"ש דטעמא דבע"ח קונה משכון דשעת הלואה דכיון שהלוהו עליו ומסרו לו על מלוה זו זכו מעותיו להיות שלו דדבר תורה מעות קונות כו' ומשמע דלר"ל דמשיכה קונה מה"ת אין בע"ח קונה משכון בשעת הלואה לקדש בו כו' וצ"ע דל"ל להך דדבר תורה מעות קונות הרי גם משיכה הי' כאן שהמשיך הלוה המשכון למלוה ועש"ה בכל דבריו:

שם נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד, נ"ב כלשון זה בגיטין י"ט ב' וע' שו"ת ח"צ סי' קט"ו:

שם א"ד מצית אמרה לי' מדאוריתא חיובי מחייבת לאצולן, נ"ב עמ"ש בגליון סנהדרין ע"ג א' וצ"ל דאע"ג דחוזר ומוציא ממנה דמי הככר שהצילה בו [עש"ה בגליון] מ"מ כיון דגוף הככר מחויב הוא לתת לכלב מפני ההצלה ונמצא שאין לו אצלה רק דמי הככר וא"כ ה"ל מקדש במלוה ולכן אינה מקודשת אולם קצ"ע מלקמן מ"ח ב' דעושה שירים נזמים כו' ונותנן לה מקודשת אי אינה לשכירות אלא לבסוף והטעם משום דהמלוה חלה בשעת הנתינה וכשמוחל לה אז בשעת הנתינה לשם קידושין הוי כנתינת כסף ואף דבלא"ה הי' מחויב לתת השירים כו' אלא שהי' מגיע לו חוב דמי המלאכה וכשמוחל לה החוב בשעת הנתינה לשם קידושין מקודשת עש"ה ברש"י ריש העמוד ד"ה אינה לשכירות אלא לבסוף וא"כ ה"נ כיון דהחוב חל בשעה שנותן הככר לכלב ועם הנתינה הוא מוחלו לה לשם קידושין ראוי ג"כ שתתקדש וצ"ע וע"ע ריטב"א כאן:

שם אינה מקודשת כו' מ"ט א"ל כי היכי כו', נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' א' תשובת אביו הגאון ז"ל דאפי' בעני קרובה הדין כך וע"ע שם סוף סי' ג' ד"ה וכן יש להוכיח וע' פסקי ריקאנט"י סי' נ"ו:

דף ט.

ה"נ קרי בי' כי יקח, נ"ב פי' קרי בי' כי יקיח היינו שהאב מקיח את בתו לבעל ע' רש"י וכזה ע"ז כ"ג א' בסוף העמוד רש"י ד"ה יקחו כ' ימכרו קרי בי' ויקיחו עכ"ל ע"ש:

דף ט:

אימא טעמא דידהו ואימא טעמא דידי, נ"ב כזה עירובין ח' ב', פסחים קי"ז ב', מנחות פ"א ב':

דף י.

כל הבועל דעתו על גמר ביאה, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות בלקט הקמ"ח בנזירות סי' נ"ט:

דף י:

ואתה אי אתה אומר כן, נ"ב כל' זה זבחים ס"ב ב', מעילה ז' ב', וע"ע סנהדרין ק' א' ואתה אי אומר כן:
שם גבי שפחה כנענית לא שייר בקניינה הכא שייר בקניינה, נ"ב כזה בגיטין מ"ג א':

דף יא.

תוד"ה קוביוסטוס כ' פר"ח, נ"ב בשו"ת חות יאיר סי' ע' כ' דצ"ל פר"ת וע"ש מש"ש בגוף ביאור תיבת קוביוסטוס:

דף יב.

כיון דאפיקתי' וכו', נ"ב דוגמתו ברש"י עירובין ה' א' ד"ה גזירה שמא יפחת ובתוס' סוטה ל' א' ד"ה הא שכתבו כיון דנחית לשיעורי' וכו' וע"ע דוגמא בש"ס סוכה מ"ג ב' כיון דקא מפקת לי' מראשון אוקמה אשביעי ובתוס' ר"ה ג' א' ד"ה מכלל הואיל דאפיקתי' מניסן אוקמי' אתשרי ובתוס' יומא ל"א א' ד"ה אמה כיון דאפיקתא מג' אמות אוקמא אד' אמות וברשב"א נדרים ע"ו א' ד"ה א"ר חסדא ביחיד מומחה דכיון דאפיקתי' מיחיד אוקמי' אתלתא כעין ב"ד ע"ש ובתוס' ב"ב קי"א א' ד"ה קל וחומר דכיון דאפיקתי' מהסגר אוקמי' אשני הסגירות:
שם כיון דנפקא להו מפלגא קרוב לאלפים קרי לי', נ"ב מעין זה סנהדרין צ"ז ב' בחידושי הרמ"ה דתנא כל היכא דהוי טפי מחמש מאה אלפים קא חשיב לי' עכ"ל וע"ע ילקוט ויקרא רמז תע"ח ע"ש בז"ר ד"ה קרוב לאלפים:
שם חיישינן שמא ש"פ במדי, נ"ב ע' תוספתא יבמות פרק ה' איזהו ספק קידושין כו' ע"ש וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קל"ב:

שם לא קשיא הא בקידושי וודאי הא בקידושי ספק, נ"ב כזה לקמן ס' ב':

דף יב:

אמרה לי אם כו' לאו כל כמינה כו', נ"ב לעניין אם היא אומרת שנתקדשה בעצמה לאחר לפני קידושיו ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ד' עש"ה ונ' דמ"ש דאמרי' שויא כו' היינו רק היכא דבא אדם ואמר קדשתיך תחלה והיא מודה לו אבל אם אומרת בעצמה לבד אז מותרת לגמרי למשנה אחרינא דאמרי' מטעמא דשלא תהא כאו"א נותנת עיני' באחר כו' ורק באחד אומר קדשתיך אז לא שייך האי טעמא דכל ישראל מי הוחזקו ולכן שפיר מהני הודאתה לומר שויא כו' ודו"ק וע' רש"י גיטין פ' א' ד"ה לאבד זכותו של שני עש"ה ויש לחלק בין שם דהית' אשת הראשון פעם לאיש דעלמא וכמובן וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רמ"ט וע"ע כל' דכאן לאו כל כמינה דאימך דאסרת לך עלואי לקמן ס"ג ב' לא כל הימני לאוסרה עליו וע"ש:

שם אמאי הא איכא סהדי נ"ב וגי' אחרת הא אמרי דאיכא סהדי כו', ע' שו"ת הריב"ש סי' קכ"ג וע' שו"ת חוט השני סי' נ"א ד"ה ועוד יש לומר:

שם ועל דמקדש בלא שידוכי, נ"ב מלבד הפריצות יש עוד איסור לפמ"ש בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקצ"ח דהא דמברכי' ברכת אירוסין עובר לעשייתן ולא חיישי' שמא לא תרצה לקבל הקידושין והוי ברכה לבטלה היינו משום דכבר שידכו ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ע"ש וא"כ המקדש בלא שידוכי ממ"נ עבד איסור דאם לא בירך ביטל חיוב הברכה ואם בירך אחר קידושין נמי הא בעי' עובר לעשייתן ואם בירך לפני הקדושי חשוב מוציא שם שמים לבטלה מחשש שמא לא תרצה לקבל הקידושין דאפי' רצתה אח"כ מ"מ בשעה שבירך עביד איסורא וכמובן וגדולה מזו אפי' אומר לד' קרבן הוי איסור דילמא לא אמר קרבן והוי מש"ש לבטלה וכ"ש כאן שבדעתה הדבר תלוי:

שם תוד"ה אם כ' וי"מ אם הקלנו בשבוי' משום דליכא אלא איסור לאו כו', נ"ב ע' יבמות קי"ט א' מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת וא"ל דבין לאו למיתה יש חילוק אע"ג דאין חילוק בין לאו לכרת ע' לקמן י"ד א' תוד"ה ותהא וע' מהרי"ק שורש ע"ב דיבר מזה בארוכה עש"ה וע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' א' ד"ה השני הדברים שאמר יצחק כו':

דף יג.

חושו לה, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם פאדווה סי' כ"ד ועוד שם סי' כ"ט ושו"ת חוט המשולש טור ב' סי' ד' ד"ה הטעם הב':

שם התם בדשדיך כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רע"ג מש"ש וכן אין הנדון דומה לגזל דידה דבשדיך מקודשת דהתם כיון דשדיך וקיבלתו לשם קידושין אנן סהדי דניחא לה בהכי והרי גומרת בלבה שתהא שלו ומוחלתו לו לשעה דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא עכ"ל ולפי"ז דהטעם רק מפאת דיותר כו' נמצא חידוש דבמכר כה"ג אם לקח מחבירו דבר הגזל שגזלו אפי' הי' סרסרות בדבר תחלה דומי' דשדיך מ"מ לא קנה וצ"ע מנ"ל להרשב"א זה דהטעם רק מפאת דיותר כו' וגם במ"ש הרשב"א "ומוחלתו לו לשעה" יש לדון טובא:

דף יג:

אלא מיתת הבעל מנ"ל, נ"ב בזכרוני משו"ת הרדב"ז דהקשה דלילף מדוד שנשא אלמנת נבל הכרמלי ואינו כעת לפני וכמו כן קשה מנעמי שאמרה כי זקנתי מהיות לאיש וגו' ומוכח דמיתת הבעל מחיר ע' ס' נדפס מחדש שו"ת מי באר סי' ל"ט ומש"ש קושי' דנילף מאברהם שאמר והרגו אותי ואותך יחיו וכן מעמרם שנשא את יוכבד אחרי שנישאת לאליצפן ומת לק"מ דאין למידין מקודם מ"ת:

שם סברא הוא כו' והא עריות כו', נ"ב ע' שאלתות פ' אחרי וז"ל וכל הני עריות דקריבה דידהו ע"י קידושין כו' לא שנא בחיים ול"ש לאחר מיתה אסורין כו' ואשת איש דאיסורה לאו משום קרובה היא לאחר מיתת בעלה או לאחר שנתגרשה שריא עכ"ל נ' כוונתו דקורבה כיון שהית' פעם אחת נשארת קיימת לעולם משא"כ א"א שהאיסור מפאת היותה אשת חבירו ע"כ כשפקע האישות שפיר מותרת ולפי"ז אין מובן קושית הגמ' כאן והא עריות כו' וצ"ל דסברת השאלתות לאו סברא פשוטה חיצונית היא רק דאחרי דיש קרא דמיתת הבעל מתיר הוא ددרשי' הכי טעמא דקרא וע' אתוון דאוריתא כלל ח' דדנתי שם אם איסור הקרובות לאחר מיתה מפאת האישות שהי' כבר או שיש עדיין אישות מה גם לאחר מיתה שמחמתו אסורה לקרובים ע"ש בארוכה וע' לקמן י"ח א' כגון שיעדה כו' מהו דתימא לא ליבטלי הילכתא מינה כו' ולכאורה ל"ל למיחשב מיתת אדון בבריתא דבזה הא לא שייך הך מהו דתימא כו' דהרי האמת כן הוא דיוצאת מפאת מיתת הבעל עכ"פ וצ"ל דיש נ"מ לעניין איסורה לקרובים דאם יציאתה מפאת מיתת הבעל יש עדיין אישות מה שמחמתו אסורה לקרובים משא"כ מפאת מיתת אדון אין שום עניין עבדות ושיעבוד בעבד אחרי צאתו לחירות וא"כ ה"א דתהי' מותרת לקרובים ודו"ק ואולם י"ל דהנ"מ לעניין שתיאסר לכ"ג דכיון דיוצאת מפאת מיתת אדון לא מפאת מיתת הבעל לאו אלמנה מיקריא ואינה אסורה לכ"ג ודו"ק היטיב וגם דהך דמיתת אדון

איירי ביעדה לבנו דה"א דתצא במיתת האדון אבי הבן ודקאמר בגמ' כגון שיעדה ומשמע בעצמו היינו משום שנים ויובל אבל הך דמיתת אדון הנפקותא איעדה לבנו ושוב ראיתי שבס' בית מאיר לקמן י"ח א' עמד בזה דהא יוצאה במיתת הבעל ותי' כנ"ל דאיירי ביעדה לבנו ע"ש:

דף יד.

יכול יהא כסף ושטר גומרים בה כדרך שהביאה גומרת בה, נ"ב כעין לשון זה בגיטין ל"ט ב' יכול יהא כסף גומר בה כדרך ששטר גומר בה:

דף יד:

מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה, נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה סי' נ"ד אי שמין כל הששׁ שנים בשוה א"ד כיון דאמה נמכרת כשהיא קטנה דווקא א"כ שלש שנים השניים שוים יותר כי עתה כחה גדול לשרת כו' ע"ש וע' בחזקוני עה"כ אם לא יעדה והפדה וע' ס' יראים סי' רפ"ה:

שם בהא קמיפלגי דת"ק לא יליף שכיר שכיר ור"א יליף שכיר שכיר, נ"ב מעין זה ב"מ קי"א ב' מ"ט דת"ק כו' גמר שכיר שכיר ור' יוסי בר יהודה לא גמר שכיר שכיר:

דף טו.

לו ולא ליורשיו, נ"ב דוגמתו מכות ב' א' לו ולא לזרעו וברש"י ב"מ קי"ג א' ד"ה מת כו' דהשב תשיבם לו כתי' ולא ליורשין ובל' בני אדם הוא פלוגתא לקמן ס' ב' אי לי ולא ליורשיי או לי ואפי' ליורשיי וע' אריכות בשו"ת חות יאיר סי' צ"א וע' שו"ת שבות יעקב סי' קס"א משׁ"ש וכמה פעמים מצינו בל' המקרא לך ולזרעך עד עולם כו' ש"מ דאי לא אמר לזרעך אין הבנים בכלל כו' ע"ש:

שם לו ולא לב"ח, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תשנ"ג דהנותן מעשר עני לבעל חובו של עני לא יצא ידי נתינה ואף שדעתו של עני ג"כ לפרוע מ"מ לא יצא ידי נתינה בזה דצריך לתתו לעני בעצמו וכן בכל מתנות כהונה ולוי' ע"ש וצריך לחלק בינם לבין הענקה דכאן דאיצטריך קרא לזה וע"ש שהביא גמ' גיטין ל' א' ואע"ג דלא אתו לידי' וכוונתו דע"כ דא"י ידי נתינה בתתו לבע"ח דאל"כ הי' יכול בגיטין שם לתת לעצמו כיון דהוא עצמו בע"ח וי"ל דלעצמו לא מיחשיב נתינה אף דהוא בע"ח כיון דאינו מוציאו מתחת ידו וע' דוגמא לזה ברש"י כתובות צ' ב' ד"ה כי פליגי בכתובה דכ' ור"ע סבר לאו כאשר חוב דמי כיון דאינהו גופייהו קא שקלי כו' וע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ח אות ג' עש"ה וע'

ירושלמי תרומות פ"ו ה"א רי"א משלם לשבט וטעמא נמי דכשנותן לעצמו אף שחיוב הממון הוא אצל עצמו מ"מ כיון שאינו מוציא מתחת ידו לא חשוב קיום קרא דונתן לכהן את הקודש עש"ה וי"ל דטעם המהר"ם בר ברוך ג"כ דכשנותן לבע"ח נמצא שקיבל העני רק פטור חובו וה"ל רק כאילו קיבל דמים לא גוף המעשר ולכן א"י דצריך לתת גוף המעשר לא דמיו וגם אין העני בעלים של המעשר כ"ז שלא בא לידו לשיוכל לקבל דמיו ע' פאה פ"ה מ"ב וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא לרשותו ע"ש וע' חולין קל"ד ב' מש"ש על הגליון בשם הרדב"ז דבזרוע ולחיים כו' יוצא כשנותן דמיהן לכהן ועש"ה ברדב"ז בכל התשובה וע"ע פסקי ריקאנטי סי' נ"ז:

שם לא יהא סופו חמור מתחלתו נ"ב כל' זה מכות י"ב א' וע"ע יומא מ"ו א' סופו כתחלתו כו' ע"ש וע"ע דוגמא נדה ג' א' יליף סוף טומאה מתחלת טומאה כו' ועמש"ש בגליון ובמנחות צ"ג א' ויליף סוף הקדש מתחלת הקדש וע' שיטה מקובצת ב"ק כ"ב א' ד"ה ממונו אית בי' משאש מש"ש בסה"ד לעולם סופו לא יהי' עדיף מתחלתו כו' עש"ה:

שם לעולם לעולמו של יובל, נ"ב בשו"ת מהראנ"ח סי' ס"ג דאין ללמוד מכאן שיוכל אדם לפרש דבריו שמה שאמר לעולם הי' כוונתו לעולמו של יובל:

דף טו:

דא"ק יגאלנו לזה ולא לאחר נ"ב דוגמתו יומא ע"א ב' תעשנו לזה ולא לאחר:

דף טז.

אותם בחזקה ולא אחר בחזקה נ"ב כזה לקמן כ"ז א' דאין ע"ע נקנה בחזקה וע' מס' עבדים פ"א דנאמר שם ע"ע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה ותיבת ובחזקה היא טעות וודאי וצריכה להמחק:

שם ההוא מינעי לי' שאינה יוצאה בראשי אברים כעבד נ"ב ע' שו"ת הר"י ברונא סי' רמ"א הביא פי' המקרא ע"ד הפשט בשם הר' יעקב בר' אשר ז"ל דהכוונה שלא ישלחנה בחוץ לעשות מלאכתו כדרך ששולחין עבדים זכרים אלא תשמשנו בבית כי גנאי הוא לאשה לצאת לחוץ ע"ש בדברי מהר"י ברונא דדן הלכה מפי' זה עש"ה וצ"ל כוונתו דנהי דחכמים דרשו שלא תצא בראשי אברים כעבד מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

שם ובשטר נ"ב ע' מס' עבדים פרק א' הכותב שטר גירושין לשפחתו ר' חנינא בן גמליאל אומר אינה בת חורין וחכ"א ה"ז בת חורין וצריך ביאור דא"ל דפליגי בדין האומר כאן דיוצא בשטר דא"כ ליפלגו בע"ע ואולי פליגי בגירש לשפחתו בלשון גירושין הרי את

מותרת לכל אדם אי מהני והוא דין המבואר לעיל ו' ב' ועוד נ' דתיבת גירושין דשם טעות וצ"ל אירוסין ופליגי בפלוגתא דגיטין מ' א' הכותב שטר אירוסין לשפחתו כו' אלא דבגיטין הפלוגתא לעניין אי מקודשת וכאן אי משוחררת ושניהם אחד דהא בהא תליא עש"ה בגיטין:

שם ע"ע גופו קנוי, נ"ב ע' פיה"מ להרמב"ם מע"ש פ"ד מ"ד וע"ע ס' המקח והממכר לר' האי ז"ל שער ב' ע"ש דמוכח דאילו לא הי' ע"ע גופו קנוי לא הי' אפשר היותו מכור כלל וצ"ע דא"כ ל"ל לרבא לומר זאת חומרת תיפוק לי' דגוף עניין ע"ע מכריח לומר כן וע' בס' קרבן חגיגה סי' מ"ט רמז יליר, אהך דע"ע גופו קנוי ע"ש וע' ס' הצבא שבסוף שו"ת תמים דעים במדה שביעית שפוסק להלכה דע"ע אין גופו קנוי ע"ש ולעניין מה שדנתי בחידושי בארוכה אם מכירת ע"ע עצמותה אלעולם ורק דשנה שביעית ויובל כו' מוציאים אותו מגזה"כ א"ד מיד אין נמכר רק לשש שנים כו' ראיתי כעת בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' י"ד דכ' שכל שאין גופו קנוי מחילה שייכא בי' וכדאמרי' בפ"ק דקידושין ע"ע גופו קנוי כלומר דמכיר' ליומי' הוא כעבד בעלמא דאי לא לימא לי' באפי תרי זיל כו' עכ"ל ע"ש ומשמע מלשונו זה דמיד נמכר רק לזמן ואולם אף אם מיד נמכר רק לזמן מ"מ לריטב"א גיטין פ' המגרש בהך דהיום אי את אשתי כו' דגם במקנה דבר לזמן פשטה הקני' אלעולם ע"ש א"כ ה"נ בלא"ה המכיר' מצד עצמה חלה אלעולם ואולי באדם לא שייך סברא דכיון דפסקה פסקה דכ' הריטב"א שם כיון דאדם הוא ממילא של עצמו ולא דמי לשדהו דאמרי' דכיון דפסקה מהיותה שלו תו אינה שלו עוד לעולם ודו"ק ועוד דא אין שנה השביעית מוציאה רק שאין מנחת להתפשט דהוא מכר עצמו רק לשש שנים אלא דלולי הגזה"כ היתי' הקני' מתפשטת ונמשכת גם אח"כ ויש הגזה"כ שאין מניח להתפשט ואכתי שפיר עצם המכיר' רק לזמן השש וגזה"כ שאין מתפשט יותר ודו"ק היטיב:

דף יז.

חלה שלש כו', נ"ב ל' מסכת עבדים פרק ב' לקה או שחלה אינו מחשב לו את בטלונו וע' שיטה מקובצת כתובות נ"א א' לקתה חייב לרפאותה פי' רבינו דלהכי קתני לקתה ולא קתני חלתה לאשמעי' שאם חלתה בפשיעתה אינו חייב לרפאותה עכ"ל ולפי"ז כאן דקתני לקה או שחלה אפי' חלה בפשיעה נמי אינו חייב להשלים:

שם כמה מעניקים לו כו', נ"ב ע' מס' עבדים פ"ב דנאמר שם ראב"ע אומר אם מתברך הוא על רגלו מעניק לו ואם לאו אינו מעניק לו ר"ע אומר בין כך ובין כך לא יפחות

מחמשים זוז ושיעור חמשים זוז מצינו בכתובות ס"ד ב' במשנה וע"ש ס"ה ב' בגמ'] ועוד שם ס"ז א' במשנה וע"ש בגמ'] ואינו עניין לכאן:

שם אי כתי' ריקם לבסוף כדקאמרת השתא דכתי' ריקם ברישא שדי ריקם אצאן ריקם אגורן ריקם איקב, נ"ב ע' לקמן מ"ד א' פלוגתא בזה בל' בני אדם באומר שבועה לא לך לא לך כו' אי באומר תיבת שבועה מעיקרא הכוונה שבועה בפ"ע לכאו"א או באומר לבסוף עש"ה:

שם יצאו כספים כו' יצאו פרדות כו' נ"ב ע' מס' עבדים פרק ב' שם בכל מעניקין חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות:

שם יצא פרדות, נ"ב שאינן מולידים וכ"ה במגילה י"ג ב' מפורד כפרידה זו שאינה עושה פירות:

שם תוד"ה חלה כ' דאין לדמותם כלל לע"ע דע"ע גופו קנוי כו', נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ר"ז שכ' כן מסברא דנפשי' ולא הביא תוס' דכאן וע"ש לשונו שכ' לא דמי לע"ע כלל שבשעה שקנאו נתן לו כל שבח עבודתו מתחלה ואין שום חיוב ממון עליו דע"ע גופו קנוי אך גזה"כ הוא שיוצא בגרעון כסף כו' עכ"ל וע' לקמן י"ט א' האי הלואה גופה היא והיא גופה משכון הוא וע"ש תוד"ה במלוה וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' ע"ב וסי' ע"ז וסי' פ"ה וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קל"ד:

דף יז:

דברה תורה כלשון בני אדם, נ"ב ע' מסורת הש"ס וגליון הרי"פ שציינו כל המקומות שנמצא כזה וע"ע סנהדרין ג' ב' ור' יונתן לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי כו' והוא ג"כ עניין דברה תורה כל' בני אדם:

שם הרי רציעה אמור, נ"ב ל' זה משונה מבכל דוכתא דיש כזה דבכל דוכתא פירושו הרי דבר פלוני כבר אמור ואם אינו עניין לדבר פלוני כו' ואילו כאן הוא כוונה אחרת לגמרי הרי רצועה אמור שאינה נוהגת באמה וא"א לאוקמי קרא דכן תעשה ארציעה דהא אמור להיפוך וע' כזה ב"מ קי"ג ב' כשהוא אומר לא תבוא אל ביתו כו' הרי בע"ח אמור כו' עש"ה דהוא דומה ממש להך דכאן וע"ע כזה חגיגה ז' א' הרי עולות ושלמים אמור דשם ג"כ הכוונה הרי עולות כו' אמור להיפוך דבהו לא אמרי' הוקר כו' רק הבאתם רצוי' עש"ה וע"ע סנהדרין ט"ז א' הרי דבר קשה אמור הוא דאמר כי האי תנא כו' ע"ש דהאי הרי דבר קשה אמור הוא ג"כ משונה מבכל מקום דאין פירושו שם הרי דבר קשה

אמור ואם אינו עניין כו' רק הכוונה בניחותא הרי דבר קשה אמור היינו דלמדנו דקרא איירי בדבר קשה כי אידך קרא עש"ה וע"ע כזה שם נ' ב' הוי כל אדם אמור עש"ה:

שם עכו"ם יורש את אביו כו', נ"ב יל"ע אם רק בן או גם שאר קרובים יורשים אותו כשאין לו בן וע' גיטין מ' א' כלו מרוותא בתראי משמע דאין שאר קרובים יורשין בעכו"ם דאל"כ לא משכחת כלו כ"ז שיש עכו"ם אחד בעולם והרי הוא קרובו ויורשו ורק אם הבן לבד יורש משכחת כלו במת בלא בנים:

שם משבאו לרשות גר אסור נ"ב ע' תוספתא ע"ז פ"ק ושם נאמר ג"כ יורש עבדים מן העכו"ם עד שלא באו לרשותו מותר למוכרן לעכו"ם משבאו לרשותו אסור למכרן וצ"ל דהאי משבאו לרשותו היינו במילה וטבילה דמקמי הכי הא מותר למוכרן:

שם ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו, נ"ב לולי פירש"י ותוס' הי' נלענ"ד הטעם דהחזרה הוא בזיון בקדושה הישראלית דטעמא דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי לפי שאין שייכות לכותיות בקדושה הישראלית וכדכתי' ואבדיל אתכם מן העמים וע"כ כיון שנעשה ישראל ההכרח שפסק כל מציאות הכותיות שלו דא"א שיהי' כותי' בישראליות וע"כ זה המחזיר לבניו שהם בנים רק מפאת שהולידם בהיותו עכו"ם א"כ מראה בזה שיש עדיין גם עתה בו ובניו מציאות הכותיות הקדום שמחמתו חושבם גם עתה לבנים ומחזיר להם חוב אביו וזהו בזיון בקדושה הישראלית מה שמורה שיתכן היות כותיות בישראל ולכן אין רוח חכמים נוחה הימנו וע"כ היכא דלידתו בקדושה דיתכן היותו חושבם לבנים מפאת הלידה דהית' באמת כבר בקדושה ואין נראה היותו מחשיב הכותיות הקדום להווה עדיין אחר הגירות וע"כ שפיר רוח חכמים נוחה הימנו כנלענ"ד:

דף יח.

עכו"ם יורש כו' דכתי' כו', נ"ב ע' מרדכי במכלתין רמז תצ"ב וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתקכ"ח ע"ש אריכות:

שם בגניבתו טובא משמע, נ"ב דוגמתו חולין פ"ו ב' דמו טובא משמע:

שם משום פגם משפחה, נ"ב במסורת הש"ס ציין ב"ק פ"ו ב' ושם נאמר משום בושת משפחה אך בב"ק צ"ג א' איתא משום פגם משפחה וע"ע חשש משום פגם משפחה בגיטין כ"ו ב' רש"י ד"ה ה"נ וע' שו"ת ח"צ סי' מ"ח וע' עוד ב"ב קנ"ד ב' ה"נ מסתברא מדקאמר להו אי אתם רשאים לנוולו ואישתיקו אא"ב בני משפחה קמרערי מש"ה אישתיקו ע"ש דמשמע דבני משפחה צריכים להפסיד ממונם בשביל שלא יונוול קרוביהם עש"ה וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' ל"ט שכ' דמי שנתפס לעכו"ם פודין אותו

על כרחו מממונו והביא ראי' מכאן דכופין האב לפדות את בתו וא"ל דשאני הכא דפשע האב במכירת בתו ולהכי כופין אותו דהא ע"ע נמי אמר דהו"ל לכוף לבני משפחה אע"ג דלא פשעו אי לאו משום דהדר אזיל כו' עכת"ד ועש"ה בכל התשובה וע"ע בשאילת יעב"ץ סי' א' תשובת אביו הגאון ז"ל ועוד שם סי' ב' ג' תשובת היעב"ץ ז"ל עש"ה בג' התשובות וע"ע שו"ת מהר"י מינץ סי' א' וע"ע הגהות אשיר"י בהג"ה ראשונה שבפ' שבועות העדות וע' מס' עבדים פרק ב' שהי' ר' ישמעאל אומר ומה אם אחרים מצווין לפדותו הוא אינו מצווה לפדות את עצמו כו' וע"ע שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' של"ט וע"ע שם סי' תקמ"א וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קע"ח לעניין מי שפדה בת קטנה של איש דמחייבין האב לפרוע לו כל יציאותיו כו' עש"ה:

שם מוכר אדם כו' רש"א כו' נ"ב נ' עניין הפלוגתא דלת"ק רק אין רשאי להורידה דשפחות הוא פחות מאישות ולכן לא נתנה לו תורה כח למוכרה לשפחות אחר אישות ולר"ש צריך לעלויי' לא לבד שלא להורידה ולכן גם לשפחות אחר שפחות אין רשאי כיון דאפשר לו לעלויי' למוכרה לאישות אחר השפחות ורק לאישות אחר אישות לכ"ע רשאי כיון דליכא לעלויי' עילויא אחרינא דוגמת הך דמגילה כ"ז א':

שם בבגדו בה כיון שפירש טליתו כו' דברי ר"ע רא"א בבגדו בה כיון שבגד בה כו', נ"ב ע' כזה סנהדרין ל"ז א' דמפרשי' בגד מל' בגידה ושם אמרי' לי' בל' אל תיקרי ע"ש דאמר וירח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו:

דף יח:

יש אם למסורת, נ"ב ע' מה שפי' בזה בס' הצבא שבסוף שו"ת תמים דעים במדה שמינית ע"ש שכ' דלמ"ד כיון שפירש טליתו הי' ראוי להיות במקרא בפרשו בגדו בה וחסר מן הכתוב מלת בפרשו אבל היא מסורת בידינו וזהו אם למסורת דכאן עש"ה:

דף יט.

בנו דומי' דידי', נ"ב דוגמת זה לקמן ע"ז א' זרעו מקיש זרעו לו וע' בכור שור חולין ע"ט ב' ועמ"ש על הגליון יבמות ס"ט א':

שם א"כ מצינו אישות לקטן, נ"ב ע' נוב"י מהדו"ת חאע"ע סי' נ"ד ד"ה והנה קשה לי על כל הקטנים כו' דהקשה דמדוע אין קידושין לקטן הרי בדעת אחרת מקנה יש זכי' לקטן מה"ת והרי האשה מקנה את עצמה לו והביא ראי' לקושי' זאת ממה שהקשה כזה הה"מ בפכ"ט ממכיר' אהך דהפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר מתקנת חכמים

והקשה דלגבי מקח ל"ל התקנה הרי המוכר מקנה לו החפץ ותו' דדעת אחרת מקנה שייך רק במתנה אבל במקח דמקנה רק עבור מעות א"כ כיון שאין הקטן יכול להקנות למוכר המעות ממילא אין הקטן קונה החפץ וכ' הנוב"י דלפי"ז גם בקידושין צ"ל כן דכיון דאין האשה קונה הכסף כו' ואולם בקידושי ביאה הרי הקושי' במק"ע דיוכל קטן לקדש בביאה וזה א"א מהך דכאן ועוד מכ"ד ע"ש שהאריך בזה מאוד ולענ"ד הה"מ שפיר הקשה אבל קושיתו במחכת"ה לק"מ דכיון דאין לקטן זכי' מן ההפקר ורק בדעת אחרת מקנה אותו הוא דיש לו זכי' א"כ חזינן דקטן מצד עצמו אין לו כח קניין דאל"כ הי' לו לקנות גם בהפקר וע"כ רק דבדעת אחרת מקנה אותו בא לו כח הקניין מן המקנה אשר הוא גדול ויש לו כח שניהם להקנות ולקנות ונמצאת איפוא הקנאת המקנה וקניינו של קטן הקונה גם שניהם באים מכח המקנה וא"כ בקידושין כה"ג דכל הקידושין באים מכח האשה ה"ז בכלל כי יקח ולא כי תקח ע' לעיל ד' ב' ואין כאן קידושין ולא דמי לשאר קידושין דאף דבעי' דעתה ושתקנה עצמה לו מ"מ הוא כשקונה קונה מכח עצמו שאילו הית' הפקר ג"כ הי' יכול לקנות וקרוי כי יקח מפאת קנייתו ומשא"כ כאן דגם קנייתו רק מכחה היא אין זה כי יקח רק כי תקח וז"פ מאוד ולר"ן נדרים ל' א' דהאשה מפקרת א"ע בכל קידושין בלא"ה קושיתו לק"מ וכמובן ועי"ל דכיון דאין לקטן קידושי כסף ושטר אין לו גם קידושי ביאה דאיתקוש הוייות להדדי ע' כזה ממש ברש"י יבמות ס"ח ב' ד"ה עבד כנעני כו' ומ"ש הנוב"י שם דמכי יקח איש אשה נפיק איש ולא קטן ק' דא"כ לעיל ד' ב' ה"ל למיעבד זה הצריכות וגם ק"ק לעיל ז' א' מ"ש חצייך מקודשת לי דאשה אמר רחמנא ולא חצי אשה התקדשי לחצייי נמי איש א"ר ולא חצי איש ומאי קושי' הא איש מיבעי למעוטי קטן משא"כ אשה דלא מיבעי למעוטי קטנה דקטנה מסברא אין מתקדשת דאין האיש מקנה עצמו להאשה רק האשה לאיש וכמ"ש הנוב"י שם בארוכה ולכן שפיר דרשי' לי' למעוטי חצאין ודו"ק אולם הא דדרשי' אשה ולא חצי אשה לאו מיתורא הוא דאין כאן ייתור וע"כ משמעות התיבה הוא כך וא"כ גם תיבת איש אע"ג דמיבעי למעוטי קטן מ"מ מישתמע נמי שפיר איש ולא חצי והנה גברא רבה אמר מילתא כו' נזכרתי כי כדברי הנוב"י דקטן אין לו קידושין מקרא דכי יקח איש כן הוא ברש"י כתובות ע"ג ב' ד"ה קטן ע"ש:

שם אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך כו', נ"ב ע' בראשונים מה שדנו כאן אם הוא בתורת שליחות או מטעמים אחרים וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' קע"ד דכ' דרך פשיטות דהוא מתורת שליחות עש"ה:

דף יט:

אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי, נ"ב קצ"ע דכיון דמעות הראשונות לקידושין ניתנו הי' ראוי שיהי' צריך עדים בשעת מכיר' ולא שיהי' צריך בשעת יעוד דכיון דמעות המכיר' לקידושין ניתנו ה"ל כמקדשה אז מעכשיו לכשירצה והיעוד הוא רק התרצות וכאומר ע"מ שירצה אבא או שאר תנאי דלא מצינו שיהי' צריך עדים בשעת קיום התנאי ולא יועיל שניהם מודים וע' רא"ש פ' האיש מקדש סי' כ' בהגהות אשיר"י שם דכ' דאע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים מ"מ בשעת חלות הקידושין לא בעינן שנים ע"ש ויש לחלק וגם הלשון שאומר בשעת יעוד הרי את מקודשת לי צ"ע דהא כבר נתקדשה בשעת המכיר' והי' לו לומר רק הריני רוצה עתה שיהיו המעות למפרע לקידושין וכזה צ"ע גם לקמן מ"ו א' צריכה קידושין לדעת אבי' ול"ל קידושין הרי צריך רק שיתרצה האב שתתקדש בביאה שבעל אותם לשה אישות ול' צריכה קידושין משמע דצריך האב לומר לו הרי היא מקודשת לך בביאה שבעלת אותה וצ"ל דכיון דצריך רצונו של האב לא מפאת תנאי רק בעצם לכן צריך שיאמר ל' קידושין וה"נ כאן כיון דאינו תנאי רק צריך התרצות בעצם צריך שיאמר הרי את מקודשת במעות שנתתי לאביך ומקודשת בכך למפרע וגם צ"ע בלא דכיון דמקודשת למפרע איך עבד בה עד עכשיו הרי עבד בבת חורין ובאשתו ואף דגם אשה מעשה ידי' לבעלה ואפי' קטנה אם היא בעלת מלאכה כמבואר בכתובות ק"ז א' מ"מ כאן הרי היתי' רק ארוסה עד עכשיו וארוסה אין מעשה ידי' לבעלה אולם הא בורכא דאם אין מעשה ידי' לבעלה הרי הן לאבי' וא"כ שפיר יכול אבי' להקנותם לו והיא משעת מכיר' עד שעת יעוד ארוסה וגם קנוי' למעשה ידי' היינו אמה ונזכרתי דנדבר מזה בירושלמי כאן עש"ה ומאי דדנתי במה שהייעוד צריך עדים הנה אם ייעוד נישואין עושה ניחא ויהי' ראי' מכאן דנישואין צריכים עדים אולם אי אירוסין עושה צ"ע כנ"ל ומה דעמדתי אהך דלקמן מ"ו א' צריכה קידושין לדעת אבי' מצאתי שוב נדבר מזה בשו"ת הריב"ש סי' קצ"ג עש"ה:

שם שיחק באדון, נ"ב כלי זה לקמן כ"ד ב':

שם מפני שהתנה עמש"ב, נ"ב ע' שו"ת חיים שאל ח"ב סי' ל"ה אות ה':

דף כ.

שאינו יוצא כו', נ"ב יש לדקדק מכאן דילפי' מקנסא בק"ו מדבעי' קרא שאין ע"ע יוצא בראשי אברים משום ה"א למילפי' בק"ו מעבד כנעני כמ"ש התוס' ואע"ג דקנס הוא בעבד כנעני וע"כ דבק"ו ילפי' גם מקנסא ובחידושי הארכתי:

שם יש לו אשה ובנים כו', נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה ס' נ' דורש טעמא דקרא שלא יטמע בשפחה כנענית אם אין לו אשה וכ"ה בחזקוני משפטים וע"ש ספק אם הי' נשוי ישראלית בשעת מכיר' ואח"כ נתאלמן כו' וכן להיפוך כו' אי רבו מוסר לו ש"כ עש"ה סי' נ' ונ"א:

שם כיון שעבר אדם עביר' ושנה בה כו', נ"ב משו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ"ו נ' דאין זה תלוי בפלוגתא דרבי ורשב"ג אי בתרי זימני הוי חזקה או בתלת רק דלכ"ע בתרי זימני נעשה לו כהיתיר ע"ש וע"ע שם ח"ג סי' קנ"ח דכ' שנים ושלשה פעמים ומשמע ב' לרבי ג' לרשב"ג והוא סותר לתשובתו הקודמת:

שם תוד"ה כל כ' די לו להיות כאדונו, נ"ב ל' גמ' ברכות נ"ח ב' דיו לעבד שיהא כרבו:

דף כ:

א"ר יוסף דרשינהו ר' נחמן כו' להני קראי כסיני, נ"ב כזה סוטה כ"א א' א"ר יוסף דרשי' ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני:

שם ואי אמרת אין נגאל לחצאין הנך מאה פקדון נינהו גבי', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"צ ועש"ה כל התשובה וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ל"ז:

שם תוד"ה גאולתו כ' נ' לר"ת דלאו ג"ש גמורה היא אלא גילוי מילתא בעלמא הוא כו', נ"ב כזה בחידושי הר"ן ב"מ פ"ז ב' ד"ה אתיא קמה קמה וע"ע דוגמתו סנהדרין פ"ה א' דקרי למה מצינו היקיש ע"ש ברש"י ד"ה מקשינן וע' תוס' יומא מ"ט ב' ד"ה שאני מש"ש אבל תימא דרבא קרי לי' בניין אב ובן בג בג פ"ק דבכורות קרי לי' ג"ש כו' ובכללים הארכתי:

דף כא:

אין לי אלא מרצע מניין לרבות הסול כו', נ"ב למ"ד בסנהדרין מ"ה ב' דלא בעי' קרא כדכתי' ק' דל"ל קרא לרבויי סול כו' וכן לקמן תיפוק לי' דבעינא אהבתי את אדוני ואת אשתי וגו' משמע דבעי' קרא כדכתי', שו"ת חות יאיר סי' קס"ז וע"ש וע' מס' עבדים פרק ג' דלכתחלה מצות רציעה במרצע ובדיעבד אפי' במספר:

שם אין ע"ע כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום, נ"ב יל"ע בזמן היתיר הבמות אם הי' נוהג בו רציעה לגמרי אפי' בישראל דבזמן היתיר במות הוי הרציעה פגם בישראל כמו בכהן כיון שנפסל מלעבוד דזר כשר בבמה ובע"מ פסול בבמה ע' זבחים ט"ז א' ודין רציעה דנאמר בתורה י"ל דקאי רק אזמן איסור במות ואולם דרשא דושב אל משפחתו

למוחזק שבמשפחתו לא משתמעא כ"כ אזר כמו אכהן דהוא משפחה מיוחדת משפחת כהונה ואפי' לפמ"ש במ"א בחידושי דהכשר זר בבמה היינו משום דלגבי במה חשיב כהן דגם במה צריך כהן ורק דלגבי במה גם הישראל חשוב כהן וכמו שהארכתי שם בזה עכ"ז אכתי לא שייך בי' ל' משפחה וכמובן וע' מגילה ג' א' משפחה ומשפחה כו' להביא משפחות כהונה ולוי' כו' ומדלא חשיב נמי ישראל [היינו ישראל במעמדן עש"ה] משמע דאישראל לא שייך ל' משפחה ואולי רק משום דכתי' ב"פ משפחה דריש לי' רק אכהונה ולוי':

שם המיומנת שבירך, נ"ב דוגמת ל' זה סוטה ל"ד ב' מיומן שבאחיו:

שם הואיל ואישתריא אישתרי, נ"ב ע' אריכות בשו"ת חיים שאל סי' פ"ט והמקומות שהביא עירובין צ"ג ב' שבת כיון שהותרה הותרה ויבמות כ' ב' גזיר' ביאה ראשונה אטו ביאה שני' ורא"ש חולין י"ז א' באיברי בשר נחיר' ומשנה פ"ח דתרומות רא"א יגמור כו' וחגיגה כ"ו א' ר' יהודה אומר יגמור ויומא י"ג ב' ר' יוסי אומר יגמור ויבמות נ"ט א' כ"ג שקידש את הקטנה ובגרה תחתיו כו' ופסחים צ"ה ב' מדאישתרי טומאת עזרה אישתרי נמי טומאת היכל כו' ע"ש באריכות ובחידושי הבאתי עוד הרבה ואין הגליון מספיק ועמ"ש על הגליון סנהדרין ס"ג ב' בשם השאלתות ובגליון גיטין ס' ב' בשם הכלבו וע"ע כלאים פ"ג מ"ב גבול שהי' גבוה טפח כו' וע"ע ביצה י"ז ב' נקטינן התחיל בעיסתו כו' וע"ע ב"ק ע"ט ב' לא נימא תלתין מישרי שרי לי' כו' וסברת ה"א הנ"ל הוא ג"כ סברא דהואיל ואישתרי כו' כהך דחגיגה כ"ו א' דו"ק וע"ע בדינין והלכות שבסוף שו"ת מהרי"ו סי' ל"ו ושם ג"כ הטעם הואיל והתחיל בהיתיר וע"ע רוקח סי' שט"ו והא דאמר בירושלמי עד כדי נושאי המטה בשכבר נטפל לו קודם שבאו בני העיר ואינו מושך ידו עד שיבואו כדי נושאי המטה אבל לכתחלה אין מיטפל לטמא אם יש אחר עמו כו' ועוד שם באותו סי' ובמקום שנטמא למת מצוה אינו מושך את ידו עד שיבואו נושאי המטה וחילופיהן אבל לכתחלה אם יש אדם אחר עמו אינו מטמא עכ"ל והוא ג"כ מעין הנך הנ"ל דאמרי' דיגמור הואיל והתחיל בהיתיר ועמ"ש בגליון עירובין מ"א ב' וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ל"ט דגם נידון דידי' הוא סברא דהואיל ואישתרי כו' עש"ה ובתשובה הארכתי לעניין חדר"ג בנושא אשה על אשתו בהיתיר ב"ד כגון בנשתטית וכדומה ואח"כ נרפאה הראשונה אי רשאי לקיים שתיהן הואיל ותחלת הנישואין היו בהיתיר וכעת ראיתי בשו"ת ח"צ סי' קכ"ד ע' מש"ש וגם הראשונה תהא מותרת לכנוס אחר נישואי שני' שהרי בהיתיר נתקדשה לו כו' ע"ש וע"ע מנחות ע"א א' דס"ל לר' יהודה דאם התחיל עד שלא הביא שליש מותר לגמור אף משהביא:

שם מוטב שיאכלו כו', נ"ב עמ"ש בגליון נדרים כ' א':
שם רש"י ד"ה ויעשה כ' והלא רציעה מצוה היא, נ"ב ע' סוטה ח' א' דמשום דאין עושין מצוות חבילות אין רוצעין ב' עבדים כאחת וע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תש"ח דהביא בשם הרשב"א דאסור לע"ע למכור עצמו לאדונו בסוף שש כדי להנצל מרציעה משום דמבטל מצות רציעה ועש"ה בכל התשובה וע"ע שם ח"ג סי' אלף ל"ח עש"ה כל התשובה וע' תוספתא מועד קטן פרק ב' שרוצעין עבד עברי במועד ומשמע ג"כ דהוא מצוה דאל"כ לא היינו מתירין הרציעה במועד אי משום דמצער עצמו ומבטל שמחת יו"ט ואי משום דהוי מלאכה וגם פרקמטיא שקונה עבד בכך וע' מועד קטן י"ד ב' וע"ש תוד"ה מימנעי:
שם תוד"ה אשת כ' ואעפ"י דאין אישות בעכו"ם כו', נ"ב בס' יריאים סי' רי"ד כ' דהא דדרשי' בסנהדרין שם אשת רעהו פרט לאשת אחרים מקידושין הוא דממעטינן להו דאין קידושי כסף ושטר לעכו"ם אבל ביאה לשם אישות אית להו דכתי' והיא בעולת בעל וישראל הבא על אשת עכו"ם שנעשית אשתו ע"י ביאה לשם אישות חייב עלי' חנק כעל אשת ישראל ומש"ה בעי' כאן קרא למישרי זה ביפת תואר ע"ש בארוכה:
שם כ' מ"מ איכא עשה כו', נ"ב ע' תרגום יונתן וירושלמי במדבר פרשה כ' פסוק י"ז:

דף כב.

לו אשה ובנים ולרבו אין כו' לרבו אשה ובנים ולו אין כו', נ"ב ע' מס' עבדים פרק ג' דזו שם דעת ר' ישמעאל ור"ע פליג וס"ל דבין כך ובין כך נרצע:
שם מכאן אמרו כל הקונה ע"ע כקונה אדון לעצמו, נ"ב ע' ב"מ ע"ה ב' קונה אדון לעצמו מאי היא כו' וצ"ע דלא מפרש הכוונה אקונה ע"ע:
שם תוד"ה שלא כ' דבירושלמי מצינו מחלוקת אמוראים בדבר זה כו', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' צ"ד אות ב' ועוד שם ח"ב סי' ל"ח אות נ"ב:

דף כב:

אוזן ששמעה קולי כו', נ"ב למ"ד דמוכר עצמו אינו נרצע יתכן ג"כ הדרש הזה דלדידי' רק על ב' שמיעות דחמירי טפי נענש והכי דרשי' אוזן ששמעה קולי שאמרתי לא תגנוב והלך וגנב ושמעה קולי שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים והלך וקנה אדון לעצמו ירצע, ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תש"ח:
שם ת"ל לעולם בהם תעבודו, נ"ב ק' דנימא לעולם לעולמו של יובל ע' ריב"א עה"ת פ' בהר ד"ה לעולם בהם תעבודו:

שם מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני, נ"ב ע' בשו"ת חיים שאל סי' ע"ו וע"ש אריכות בכולה סוגי' דכאן:
שם בשערה באוכף שעלי' בשליף שעלי' בפרומביא שבפי' ובזוג שבצוארה, נ"ב כסדר זה הוזכר גם בב"ק י"ז ב' וע"ע שם ג' א' דהוזכר ג"כ סדר זה וחסר אוכף שעלי':
שם או שהכישה, נ"ב ב"ק נ"ו ב' ע"ש ברש"י ד"ה ולסטים וע"ע ב"מ ל' ב' הכישה חייב בה וע"ע ב"ב פ"ח א' וע"ע ב"ק ע"ט ב' והא לא משך א"ר חסדא שהכישה במקל וע"ע ב"מ מ"א א' שהכישה במקל ורצתה לפניו:
שם הלבישו הנעילו, נ"ב בשו"ת חיים שאל סי' ע"ו שם דקדק מכאן דמנעל אינו בכלל מלבוש לעניין המתחייב להלביש את חבירו אי צריך לקנות לו מנעלים ויש כזה בסנהדרין ס' ב' במשנה והמלביש והמנעיל ושוב ראיתי שבתשובת שער אפרים הביא זה וע' קהלת יעקב חלק לשון בני אדם אות מ' ערך מנעלים וע' שו"ת הרא"ש כלל ע"ה אות ה' וע' שבת ק"כ א' דחשיב שם ג"כ מנעלים ושוב ראיתי אריכות בזה ג"כ בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כ"ד ועמ"ש בגליון ברכות מ"א א':
שם דתקיף לי' עלמא נ"ב כל' זה בגיטין ע"ז ב':

דף כג.

זה פירש למיתה וזה פירש לחיים נ"ב חולין ל"ח ב' וברי"ף כאן איתא זה פירש למיתה וזה פירש לעבדות:
שם כסף קבלת רבו גרמה לו נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קע"ז בנידון שראובן הלוה מעות לשמעון לעשות לו טובה ובא לוי לראובן ואמר לו אל תעשה לו טובה לשמעון להלוות לו כי יבא לי היזק מזה שיהי' לשמעון המעות ע"ש הנידון וכן הי' שבא היזיק ללוי עי"ז וכ' שם המהר"י ברונא וז"ל נ"ל דראובן פטור דגרמא בניזוקין פטור כו' ועוד דפ"ק דקידושין אמר כסף קבלת רבו גרמה לו פי' האחרים נותני מעות לאדון ופודין את העבד להוציאו לחירות אע"ג דר"מ סבר חוב הוא לעבד שיוצא לחירות מ"מ חבין לו שלא בפניו כיון שהאחרים עוסקים בטובת האדון ואם ממילא יצא חוב לעבד אין לחוש ע"ש בפירש"י ויש לחלק עכ"ל המהר"י ברונא ז"ל עש"ה כל התשובה:

דף כג:

דאי ס"ד שלוחי דידן כו' מי איכא מידי כו', נ"ב ע' רש"י מנחות ס"א ב' ד"ה שהתנופה בכהנים:

שם ואין קניין לאשה בלא בעלה נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כ' דגם בכותית אשת כותי אמרי' דמה שקנתה אשה קנה בעלה ע"ש וכל דבריו שם תמוהים דהך דמה שקנתה אשה קנה בעלה הוא מתקנתא דרבנן ולא עשו חכמים תקנותיהם לעכו"ם ומה שהביא מהך דעירובין דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו אינו ראי' כלל דשם הא אפי' שכירו ולקיטו נותן עירובו ומשכיר ולכן אשתו נמי כיון שמתעסקת בצורכי הבית וחפצי' מונחין בביתו ג"כ משכרת ולא גרע מהך דעירובין ס"ד א' ליזול חד מינייכו ולישאל מיני' דוכתא ולינח בי' מידי כו' והרי האשה כל חפצי' ברשותו ומתעסקת בכל ענייני הבית ולכן יכולה להשכיר ומה ראי' מזה שיהיו נכסי' שלו וגם מה שדן שם כזה ג"כ לעניין ישראל הנשוי כותית וודאי אין לו התחלה דרק כותי בכותית הוא דיש לו קניין ביאה משא"כ ישראל בנכרית זנות בעלמא הוא ואין לו בה אישות כל דהו וע"ש עוד בתשובה הנ"ל לעניין מה שקנה עבד קנה רבו אי אמרי' כן היכא דהאדון אין רוצה לקנות עש"ה:

שם ואמר לי' ע"מ כו' נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תשנ"ג דמוכח דהנותן מתנה לאדם שיש עליו חוב ואמר לו הריני נותנה לך ע"מ שאין לבעל חובך רשות בו דינו כנותן מתנה לאשה ע"מ שאין לבעלך רשות בו ותלוי בפלוגתא דכאן אם תנאו חל ואין הבע"ח יכול לגבות ממנו עש"ה וע' אריכות בשו"ת הרא"ש כלל ע"ד אות ד' עש"ה וע"ע שו"ת הרא"ש כלל פ"א אות א' מש"ש דדבר זה אין כח בידו להתנות דאם המתנה קיימת יעשה בה מה שירצה וע' ריטב"א בסוגיין שכ' דתנאי דממילא הוי שיור לא תנאי אף שאמרו בלשון תנאי עש"ה:

שם תוד"ה מהו כ' וא"כ אם הוא עומד וצווח לא מהני קבלתו, נ"ב ע' ר"ן על הרי"ף במכלתין דף רט"ו ע"א מדפי הרי"ף ד"ה ובכסף ע"י אחרים וע' ר"ן גיטין דף קס"ג ע"א מדפי הרי"ף ד"ה ומסתברא דמאי דאמרי' מזכהו בשדהו כו' וע' שו"ת שבות יעקב סי' ק"כ מש"ש אבל אם הוא עומד וצווח כו' ולא הביא כלל תוס' דכאן ודיבורי ר"ן הנ"ל ואולם בזכרוני משיטה מקובצת כתובות פ"ק בהך דגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד דכ' דבזכות גמור אפי' עומד וצווח להיפוך מ"מ זכין לו ואינו כעת לפני:

דף כד.

רש"י ד"ה איש אמר רחמנה כ' דאשה כאחר דמיא, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת מהר"י ברונא סי' קע"ט:

שם תוד"ה אלא כ' דס"ד הואיל וכתי' בי' במעשר למען תלמד ליראה ודרשי' מיני' בסיפרי דגדול מעשר שמביא לידי תלמוד כששוהא בירושלים לאכילת מעשרו כו', נ"ב ע' סיפרי זה וכוונתו בביאור יותר בתוס' ב"ב כ"א א' ד"ה כי מציון:

דף כד:

כלל ופרט וכלל אי אתה דן כו' מה הפרט מפורש מום שבגלוי ואינם חוזרים אף כל כו' אי מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר כו', נ"ב ככל ל' זה בבכורות ל"ז א':

שם הואיל וקנס כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קנ"ו משמע שם מרהיטות דבריו דמה שעבד כנעני יוצא גם בזה"ז בשן ועין אע"ג דהוא מטעם קנס ואין דנין דיני קנסות בזה"ז היינו משום דגם בזה"ז אף דאין דנין דיני קנסות מ"מ אי תפס לא מפקינן מיני' כמבואר סוף אלו נערות וע"כ הוא תמיד כתפס כיון שהוא מוחזק בעצמו עש"ה וע' ריטב"א ור"ן כאן ועין ש"ע יו"ד סי' רס"ז סעי' מ':

שם הואיל ומדרש חכמים הוא, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' קכ"ה מש"ש בשם שו"ת הרי"ף על דברי ר' אחאי גאון דה"נ קרא דלא יומתו אבות על בנים וגו' נמי אין פשוטו של פסוק אלא דלא יומתו אבות בעון בנים כו' ומקרא מלא (מ"ב י"ד) ואת בני המלכים לא המית ככתוב בספר תורת משה לא יומתו וגו' ולא באו פסולן של קרובים אלא ממדרש חכמים וה"ל כשאר איברים דכאן וא"כ המקדש בעדות קרובים תצטרך האשה גט ע"ש ומש"ש הרשב"א ע"ז דכאן הטעם דכיון דאין מפורש בתורה חששו שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה וכמ"ש התוס' כאן לכאורה אין זה מספיק דא"כ ה"נ במקדש בעדות קרובים תצטרך גט מחשש שמא ימצאנה בשוק ויאמר לה אשתי את וצ"ל דחכמים ידעו בפרטיות כאן שאין דין זה נודע לעולם ועכ"ז תלי לי' בהיותו מדרש דאילו הי' כתוב בתורה א"א שלא יהי' נודע ואה"נ דאילו הי' כזה בדין המפורש בתורה שלא הי' נודע הי' ג"כ הדין כן:

שם עד שיתכוין לשחתה, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' י"ו וע' שו"ת ח"צ סי' א' וע' רשב"א כאן:

שם יבשה גפה, נ"ב בשו"ת חסל"א מובא בס' מנחת פתים על או"ח סי' כ"ז דקדק מכאן דמי שיבשה ידו השמאלית כחסרה דמיא ויניח תפילין בימין וגוף ס' חסל"א אין בידי וע"ש בס' מ"פ הנ"ל דסתר דבריו לפי דברי הרשב"א בסוגין בשם הראב"ד דכ' טעם יבשה גפה כיון שכל כחו של עוף בכנפיו כו' וא"כ אין ראי' ליבשה זרוע אדם וע"ש עוד שהעיר

מירושלמי יומא פ"ב ה"ג מעשה באחד שיבשה זרועו ולא הניחה לקיים מה שנא' ברך ד' חילו וגו' הרי דאף שיבשה זרועו הקטיר קטורת ואפי' בע"מ לא חשוב וכ"ש שאינו מחוסר אבר ע"ש ואין זו ראי' של כלום דשם בירושלמי הכונה שהקטיר קטורת באותה היד שיבשה ע"ש וע"כ דלא יבשה לגמרי מדהי' יכול להקטיר בה רק יבשה קצת והי' קשה לו להקטיר בה ועכ"ז מחמת חבת הקטורת לא הניחה וז"פ ומש"ש עוד בשם ס' קנאת סופרים דיבשה גפה דכאן שאני דמ"מ בע"מ הוא משא"כ באדם דאין מום פוטר מתפילין ותפש עליו דאין תמות וזכרות בעופות י"ל דחשוב מום מגונה דפוסל שפיר בעוף כמבואר ברש"י זבחים פ"ה ב' ד"ה הואיל וכשירין בעופות ומשא"כ באדם גם מום מגונה אין פוטר מתפילין ודע דראב"ד הנ"ל דטעם יבשה גפה לפי שכל כחו של עוף בכנפיו הנה בב"מ צ"א ב' מוכת דכנפים דעוף לא חשיבי כל כחו ורגליו הוא דחשיבי כל כחו ע"ש בתוד"ה דש בתי' הא, ויש לדחות דהתם כל כחו לעניין דישה קאמר ודו"ק:
שם תוד"ה מיבעי כ' דאיכא תרתי לטיבותא שהוא מתכוון לטובה ולא נתכוון לעין, נ"ב מעין דוגמא בגיטין נ"ד א' ע"ש ברש"י ד"ה ואנן ניקום וניקנסי' דנהי דקנסו שוגג המנו רק בלא נתכוון לרעה לבד אבל בנתכוון לטובה דאיכה תרתי לא נתכוון לרעה ונתכוון לטובה לא קנסו ע"ש וה"נ דוגמתו בשן ועין דהוא ג"כ קנס:

דף כו.

בכסף ובשטר ובחזקה, נ"ב בשאלתות פ' בהר ודוכתא דרגילין לאחזוקי לא קנה אע"ג דיהב כספא וכתב שטרא עד דמחזיק עכ"ל וע' כתובות צ"ג א' ובתוס' שם ד"ה ומאימת:
שם שטר ראי' בעלמא, נ"ב בשאלתות פ' בהר הוסיף ועצה טובה הוא דקמסיב להו כדכתי' ונחתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים עכ"ל ודוגמתו גיטין כ"ב ב':
שם במוכר שדהו מפני רעתה, נ"ב ע' מסורת הש"ש וכל' זה עוד ב"מ ע"ז ב' סוף העמוד:
שם רש"י ד"ה ויתן להם אביהם כ' וסיפי' דקרא עם ערי מצודות ביהודה, נ"ב נ' דלא הי' גירסת רש"י בגמ' תיבות עם ערי מצודות ביהודה והי' כתוב בגמ' רק דא"ק ויתן להם אביהם מתנות וגו' ולכן הוצרך רש"י לפרש וסיפי' דקרא עם ערי מצודות ביהודה וע' שו"ת חוט המשולש טור ב' סי' כ' מ"ש לפרש דברי רש"י אלה ולפירושו אצל דהי' לרש"י גירסא אחרת אולם פירושו דחוק בעיני:

דף כו:

א"ר אשי מאן לימא לן דלא תלה בה מרגניתא דשווי' אלפא זוזי, נ"ב דוגמתו ב"ב קמ"ו א' א"ר אשי מאן לימא לן דלא שחקי לי' מרגניתא דשויא אלפא זוזי:

דף כז.

דאפסירא דארעה הוא, נ"ב כל' זה ב"ב נ"ג ב':
שם אגב, נ"ב מלה מורכבת היא על גב מעניין על גבי חרשו חורשים, שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ש"א:
שם תוד"ה מעשה בסה"ד כ' וי"ל דודאי תרומה הפריש בעודה בשדה דרגילות הוא להפריש בגורן כו', נ"ב יש ראי' לזה ג"כ מן הפסיקתא רבתי פיסקא יהודה וישראל אות א' אמר בלעם מי מנה עפר יעקב מי יכול למנות מצוות שישראל עושים זורע ומקיים מצות לא תזרע כרמך כלאים וחורש בשור ומקיים לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו העמיד הכרי נותן תרומה עכ"ל הפסיקתא ומדנקט רק תרומה ולא מעשרות משמע דרק תרומה דרכה להפריש מיד שמעמיד הכרי ולא מעשרות:

דף כח.

ספק מנלן, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' רע"ב וז"ל ושבועת השותפין אי דאוריתא או דרבנן פשיטא דרבנן הוא דהא ליכא שבועה דאוריתא אלא במודה במקצת ועוד דאמרי' בכולי' תלמידא אצטריך קרא למעוטי ספיקא וכ"ש דלא ריבתה תורה שבועה לספק עכ"ל ונ' דמפרש הך דאמרי' בכולי' תלמודא איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכוונה דאין התורה חוששת לספק [והוא כדעת הרמב"ם ז"ל דסד"א מה"ת שריא] וע"כ אם אין התורה חוששת לספק באיסורין כ"ש שלא תחייב לאדם לישבע על הספק וחידוש גדול על כל האחרונים שהאריכו בהך דאצטריך קרא למעוטי ספיקא אם הכוונה כדעת הרמב"ם ז"ל הנ"ל וכנ"ל ולא ראיתי לשום אחד מהם שהביא תשובת המהר"ם ב"ב הנ"ל ובגוף הך דמהר"ם ב"ב חידוש שלא הביא גמ' ערוכה בשבועות מ"ח ב' דשבועת שותפין היא רק דרבנן וגם צ"ע מ"ש דאין סברא שתחייב תורה שבועה על הספק שהרי בסוטה חייבה כן שבועה על הספק וא"ל דשאני סוטה דעשה ספק כוודאי דז"א דא"כ הדרא לדוכתה קושית רש"י ותוס' כאן אהך דספק מנלן:
שם תניא רשב"י אומר נאמרה שבועה בחוץ ונאמרה שבועה בפנים מה שבועה האמורה בפנים עשה בה ספק כוודאי כו', נ"ב דוגמת לימוד זה לקמן נ"ז א' נאמר מכשיר ומכפר

בפנים ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר כמכפר כו':

שם עבד יהא בנידוי, נ"ב ואין יכול להתנצל דכוונתו הי' עבד עברי או עבד לוה לאיש מלוה, נימוקי מהור"ר מנחם מירזבורק הנדפסים עם מהרי"ו דפוס קאפוסט דס"ו ע"א ומוכח דסתם עבד הוא עבד כנעני וצע"ק מש"ס ב"מ דצ"ט ע"א וע"ע רש"י כתובות ק"י ב' ד"ה לאתויי עבדים ובגוף דברי מהר"ם הנ"ל ע' בש"ע ח"מ סי' ת"ך וע' שו"ת צמח צדק סי' נ"ד:

שם ממזר סופג את הארבעים, נ"ב ע' פסקי תוס' מועד קטן סי' ע"א וע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקי"ח הביא ג"כ מנהג לנדות על קריאת ממזר ועש"ה כל התשובה:

שם רשע יורד עמו לחייו, נ"ב בנימוקי מהור"ר מנחם כו' שם כ' הוא רצה להפסיד פרנסתו דכתי' כי ימוך אחיך והחזקת בו פרט לרשע שאין אחיך לפיכך יורד עמו לחייו ועוד שם האומר לחבירו ממזר או עבד או רשע לוקה מ' מן הדא דכתי' ופי כסיל מחתה לו האומר לחבירו נואף או פסול או נבל לוקה מ' מן הדא דכתי' ומהלומות לגיו כסילים כו' ועוד שם קראו רשע יורד עמו לחייו פי' ר"י להכותו הואיל ולא נזהר בלאו לא תונו (ר"ל אונאת דברים) וע' רש"י תענית ז' ב' ד"ה העז איש דמביא גמ' דכאן דקורא לחבירו רשע הוא במלקות עש"ה אולם דבריו כאן ד"ה רשע אינם כן וצע"ק וע"ע שו"ת לחם רב סי' ו' הביא ג"כ מן המרדכי בפ' הזהב דיש על אונאת דברים מלקות דאוריתא מלאו דלא תונו וגו' וע"ש מה שתמה ע"ז וע' אריכות בעניין קריאת שמות גנאי לחבירו בשו"ת חות יאיר סי' ס"ה וע' שו"ת מהרי"ו סי' כ"ח וע"ש שכ' ועל מה שאמר ראובן לבנו של שמעון מוכה שחין ומצורע נ"ל שאין זה בושת כל כך שכן דרך נערים קטנים שיש להם שחין על ראשם ועוד מאן לימא לן דמיכלמו לי' ומיכלם עכ"ל ועש"ה כל התשובה וע"ע שם סי' נ"ט בעניין האומר לחבירו אתה מכחש כמו ממזר ע"ש אריכות וע' בזה בשו"ת ח"צ סי' ע"ז וע"ע שו"ת הר"י מגא"ש סי' צ"ד עש"ה וע"ע שו"ת הרא"ש כלל ק"א אות א' ועמ"ש בגליוני כתובות צ"ו א' לקמן פ"ב א' שבת ק"נ א' בשם שו"ת מהר"י ברונא ועש"ה בגוף התשובות וע"ע בשו"ת מהר"י ברונא שם סי' קצ"ט וסי' ר' וסי' ר"ב וסי' ר"ג וע' שו"ת חוט השני סי' נ"ז מש"ש בסוף התשובה לעניין הוצאת דיבה דאפי' ע"א ואשה וקטן נאמנים ע"ש וע"ע שו"ת שבות יעקב סי' קע"ט ושם ח"ב סי' קל"ו וע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' תצ"ב עש"ה בסוף התשובה וחידוש על הרדב"ז ז"ל שדבריו היפוך הזוהר משפטים ד"ה ואנשי קודש תהיון לי וע"ע שו"ת נחלת שבעה סי' ס"ו עש"ה:

שם הישבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי, נ"ב ע' ירושלמי שבועות פ"ז ה"ח ומאי דמשמע שם דאין כהן נמכר בע"ע צ"א מלעיל כ"א ב' דרק אין נרצע אבל נמכר שפיר:
שם האי טענתא מעלייתא היא ממונא אית לי' גבי', נ"ב כל' זה ב"מ ע"ט ב':
שם א"ה היינו קרקע, נ"ב ע' תה"ד סי' שי"ח:
שם תוד"ה הקורא כ' והיינו מדה כנגד מדה, נ"ב ע' ביאור קישור הדברים בשו"ת מהראנ"ח סי' כ"ה:

דף כח:

אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' צ"ב עש"ה כל התשובה וע' עוד שם סי' קכ"ד וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' קכ"ד וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ת"ג דהמקדיש שטר חוב אין ההקדש חל דמכירת שט"ח הוא בכתיבה ומסיר' ואמירתו לגבוה הוא רק כמסירתו להדיוט אבל לא ככתיבה ומסיר' ע"ש ואולם בחלק ב' שם סי' תשל"ח כ' וז"ל ולעניין המקדיש שט"ח שיש לו על חבירו אם שכ"מ הוא הקדישו הקדש דדבריו ככתובין וכמסורין ואם הי' בריא אין הקדישו הקדש דגוף השטר אינו ממון שיחול עליו ההקדש וקיי"ל דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה עכ"ל הנה דפה כ' טעם אחר מבחשובה הראשונה הנ"ל וגם גוף דבריו פה צ"ע דמה בכך דאין גופו ממון הא איתי' במכיר' מה"ת או מדרבנן וכי היכי דיכול למוכרו ה"נ ראוי שיוכל להקדישו וע"ע שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תצ"ג וע' פסקי ריקאנט"י סי' תע"ד דדן דאפי' מלוה ע"פ אשר לו ביד חבירו יחול עלי' הקדש כשיקדיש בפני הלוה דכיון דמלוה נקנית במעמד שלשתן א"כ הקדש נמי הא הוי מעמד שלשתן דשכינה בכל מקום וע"ש שדן לסתור זה דכיון דמעמד שלשתן חד מג' מילי דשוינהו כהילכתא בלא טעמא לכן אין לך בו אלא חידושו ובהדיוט הוא דקונה ולא בהקדש ע"ש וצע"ק הא דאמר בסוגין לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש וע"ע בדין מקדיש מלוה בשו"ת חוט המשולש טור ב' סי' ז' וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ד סי' קע"ג דכ' ומ"מ בין כך ובין כך אילו הי' לו מלוה ביד אחרים לא חל עלי' הקדש מדר' יוחנן דאמר מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו עכ"ל ע"ש וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קנ"ו דבמכירת ונתינת מצוות שהציבור מוכרים ונותנים כקריאת ס"ת ואחיזתו וכדומה אמרי' ג"כ אמירתו לגבוה כמסיר' להדיוט וקונה הקונה באמירה בעלמא ע"ש:

דף כט.

משכו במנה ולא הספיק לפדותו כו'. נ"ב ע' מע"ש פ"ד מ"ו והובא להלן נ"ד ב' וע' תוספתא מע"ש פרק ד' פדה הימנו מעשר בסלע כו' שמע"ש פדייתו היא משיכתו רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ריב"ב אומרים אף הקדש פדייתו היא משיכתו ומוכח לכאורה דלת"ק לא אזלי' בהקדש בתר פדיי' רק בתר משיכה כבהדיוט וצ"ע דכל עיקר הסברא דניזיל במע"ש בתר פדי' היינו רק משום דהוא ממון גבוה והוי כהקדש דכתי' בי' ונתן את הכסף וקם לו כדלקמן נ"ד ב' וא"כ איך אפשר שינהוג זה במעשר ולא בהקדש ואולי כוונת הת"ק דבהקדש אזלי' בתר תרוייהו פדי' ומשיכה דאותו שהוא לטובת ההקדש אזלי' בתרי' וכדאמר כאן וע"ז פליגי רשב"ג כו' וס"ל דגם בהקדש אזלי' רק בתר פדי' לבד:

שם וכל מ"ע שהז"ג כו'. נ"ב ע' במהרי"ל סוף הל' ערב יוה"כ וז"ל, מהר"ז קיצינגען דרש דנראה אליו דלהכי נשים פטורות מן נרות האלו (שמדליקין לכבוד יוה"כ), דאנשים חייבים רמ"ח מצות עשה שבתורה, ועוד שני לאוין שחשובין כמו עשה והן לאו הניתק לעשה לאו הבא מכלל עשה היינו ר"ן (נ"ר), ומכל אלו הנשים פטורות ואינן חייבות כ"א בלאוין, עכ"ל. והדברים מדרש פליאה, ואולי ט"ס יש וצ"ל דהנשים אין חייבות בכל אלו רק במקצתם היינו מ"ע שלא הז"ג, ולהנל"ע ולהבמכ"ע וע"כ בטל אצלם מניין נ"ר עכ"פ. וגם מאי דחשב כל לאוין הנל"ע בחד וכן כל לאוין הבמכ"ע בחד ג"כ צריך טעם:

שם האב חייב בבנו למולו כו', נ"ב צע"ק מאי דלא חשיב נמי דמחיוב להביא קרבנות מחוסרי כפרה שלו כמבואר בנדרים ל"ה ב' זאת תורת הזב כו' ע"ש בפי' הרא"ש:

שם אותו ולא אותה, נ"ב כדרש זה סנהדרין מ"ה א', מ"ו א':

שם תוד"ה אותו כ' וי"ל דאתי' כמ"ד כו', נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' ל"ד וסי' ל"ו עמש"ש בסי' ל"ו בעניין הקושי' הא מילה של"ב אינה דוחה שבת ואכתי ה"ל ז"ג ותי' דכיון דארי' דאיסור שבת הוא דרביא עלי' כו' והדברים עתיקין והארכתי בהם גם אני באתוון דאוריתא כלל כ"ב וכעת מצאתי בתוספתא שבת פרק י"ו לא נחלקו ר"א ור' יהושיע על מי שהי' לו למול אחר שבת ומל בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהי' לו למול בע"ש ומל בשבת שר"א מחייב חטאת ור"י פוטר א"ל ר"א אי אתה מודה דמי שהי' לו למול אחר שבת ומל שבת שהוא חייב אף מי שהי' לו למול בע"ש כו' א"ל ר"י לא אם אמרת במי שהי' לו למול אחר שבת ומל בשבת שאינו בקום מול תאמר במי שהי' לו למול ע"ש ומל בשבת שהו בקום מול א"ל ר"א נותר יוכיח שמאמש בקום אכול ואם אכלו למחר ה"ז חייב א"ל ר"י לא אם אמרת בנותר שאינו בקום אכיל בו ביום תאמר במילה שכל היום בקום מול עכ"ל התוספתא ומבואר דר"א מדמה שכח ומל את של

ע"ש בשבת לנותר ששכח ואכל מפני טירדת מצוה שהית' עליו אתמול לאוכלו וס"ל בהכרח דכמו דנותר אין בו מצוה עתה בשעת אכלו שכבר הוא נותר ה"נ מילה של ב' בשבת אין אז המצוה כלל דארי' דאיסורא מסלק עניין המצוה בו ביום לגמרי וע"כ כי היכי דמתחייב חטאת בנותר ה"נ יש לו להתחייב במילה של ב' בשבת ור"י מחלק דנותר שאני שאינו בקום אכול משא"כ מילה של ב' גם בשבת ישנו בקום מול היינו דהמצוה הוא גם בשבת אלא דארי' דאיסורא הוא דרביא עלי' ולפי מה שהוכחתי באתוון דאוריתא שם מהך דכריתות ז' ב' דב"ה ס"ל דארי' דאיסור שבת מסלק השם זמן מן המצוה שאינה דוחה שבת כגון קרבן יחיד ואף אם היא מתקיימת בשבת בחלק מה היינו בקרבנות ציבור וב"ש ס"ל דאין ארי' דאיסור שבת מסלק השם זמן בכה"ג ומילה של"ב נמי הא להא דמיא דהא יש מילה מתקיימת בשבת ההוא היינו מילה בזמנה וא"כ נמצא דר"א בשיטת ב"ה ור"י בשיטת ב"ש קאי וזו תימה דהחליפו כאן שיטתם מבכל מקום דבכ"מ ר"א בשיטת ב"ש ור"י בשיטת ב"ה הוא דקיימי ע' תוס' סוטה ג' א' ד"ה רבי ישמעאל וגמ' ערכין כ"ג א' ובחידושי הבאתי עוד כזה מקומות רבות מאוד דר"א קאי בשיטת ב"ש ור"י בשיטת ב"ה ונודע מ"ש האחרונים דכיון דר"א שמותי מתלמידי ב"ש ור"א הרי לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם לכן תמיד שיטתן כשיטת ב"ש בהכרת וא"כ צ"ט מה שראו דעתו מבוארת להיפוך כדעת ב"ה ולא כב"ש והנה י"ל עוד בהבנת פלוגתת ר"א ור"י הנ"ל דר"י הי' לו הוכחה דארי' דאיסור שבת ע"כ דאין מסלק עניין המצוה במילה של"ב דאי איתא א"כ מילה של"ב שעבר עלי' שבת לא תהי' עוד המצוה כלל גם אח"כ מטעמא דדיחוי וס"ל לר"י דיש דיחוי אצל מצוות וע"כ דגם בשבת יש עניין המצוה אלא דארי' כו' ור"א לטעמי' דלית לי' דיחוי גם בקדשים כמבואר בזבחים ע"ד א' לכן פליג שפיר על יהושיע וכמובן ויש לי להאריך בזה הרבה עוד ואין הגליון מספיק:

דף כט:

ת"ר לפדות את בנו ולעלות לרגל, נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' י"ח:

שם אין מצווה ללמד א"ע. נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקפ"ח דאע"ג דאשה פטורה מת"ת, מ"מ אם למדה שכר יש לה ע"ש. וע' סוטה כ' א', ומש"ש בגליון:

שם בניכם ולא בנותיכם, נ"ב כדרש זה ב"ב ק"י ב':

שם אם בנו זריז וממולח, נ"ב בגליון יש נוסחא וממולא והיא נראית יותר שכן גם בסנהדרין ע' ב' יש כל' זה ואני נדרתי ואמרתי יהא לי בן זריז וממולא בתורה:

שם משתבח לי' ר"ח לר"ה כו' עד כשיבוא לידך הביאהו לידי נ"ב כזה ברכות ל"ח א', ב"ק מ' א', נדרים כ"ב ב', נדה י"ד ב', וע"ע ע"ז ד' א' משתבח להו ר' אבוה למיני ברי ספרא דאדם גדול הוא כו':

דף ל.

מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני נ"ב כל' זה מנחות ל' א':
שם אנן לא בקיאינן, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' י"ד כ' דבתיבות נמי לא בקיאינן ע"ש:
שם ה' אלפים תתפ"ח פסוקים הוו פסוקי ס"ת כ"ו, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' רל"ה:
שם ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך. נ"ב בס' יריאים סי' ל' כ' יש לשאול למה לא הצריכו חכמים מצות ושננתם בשכיבה ובקימה כק"ש למ"ד ק"ש דבשכבך ובקומך אתרווייהו קאי דכתי' ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך עכ"ל ונ' דאחרי תיבות "למד" "קש" "צ"ל "דאוריתא" וכוונת הקושי' דיהי' חיוב לשנן לבנים בכל בוקר וערב כמו ק"ש ולמ"ד ק"ש דרבנן לא קשיא דחייבו רק פרשיות אלו לכל אדם בעצמו מפני שיש בם מלכות שמים ועוד כמה דברים עמ"ש בגליון ברכות כ"א א' משא"כ למ"ד ק"ש דאוריתא קשה ויוקשה עוד דיהי' חיוב לשנן לבן בלילה מוטה ובבוקר מעומד לב"ש דס"ל בפ"ק דברכות כן בק"ש מפאת דובשכבך ובקומך היינו ממש שכיבה וקימה עש"ה:

דף ל:

להשיאו אשה מנלן כו', נ"ב ע' דברי חידוש בשו"ת הרד"ך בית י"ז חדר ז', וע"ש דיוצא מדבריו דגם אשה חייבת להשיא בתה משום שבת או משום איסור לעמוד בלא איש דאיתי' באשה משום הרהור או חשד עש"ה. וצ"ע דהי' ראוי שתהי' מחויבת להשיא גם בנה מטעמים הנ"ל דנהי דלא מיפקדא במצות פ"ו דידי' מ"מ הא חיובים הנ"ל בי' נמי איתנהו ומדוע לא תתחייב מחמתיהו בבנה כמו בבתה, וצ"ל דאע"ג דמחויבת מ"מ מתני' לאו בהכי איירי רק בהחיוב מפאת פ"ו דחיוב זה ליתי' באשה וצ"ע בזה שם בכל דברי הרד"ך עש"ה:
שם ללמדו אומנות כו' דא"ק ראה חיים כו'. נ"ב כזה מכות ח' ב' חיותא הוא דלמדי' ע"ש ברש"י:
שם אם אשה ממש הוא, נ"ב הוקש האומנות לאשה דכתי' ראה חיים עם אשה וכן בסנהדרין פ"א א' ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו דהאומנות קרוי

אשה וכן קרוי הזיווג דעת כדכתי' והאדם ידע וכן האומנות ע' ב"מ ל' ב' והודעת להם זה בית חייהם וברש"י ללמוד להם אומנות להתפרנס בו כו',.
שם כל שאינו מלמדו אומנות מלמדו ליסטות ליסטות ס"ד אלא כאילו מלמדו ליסטות, ג"ב דוגמא לזה סוטה כ"א ב' כל המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות תפלות ס"ד אלא אימא כאילו למדה תפלות:
שם א"כ מת"ל איש איש סיפק בידו לעשות כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת שבות יעקב חלק או"ח סי' מ"א. ואין נראה לענ"ד, דכאן אמרי' כן רק מפאת דכתי' תיראו לרבות אשה:
שם נתגרשה שניהם שוים, נ"ב אולי אשמעי' דלא פטרינן לה מטעם דיחוי אצל מצוות:

דף לא.

אסור לאדם שיהלך ד' אמות בקומה זקופה כו', נ"ב ע' גליון הרי"פ, והוזכר עוד מזה סנהדרין פ"א א' ועיניו לא נשא אל גילולי בית ישראל שלא הלך בקומה זקופה ומשמע דהוא כאילו עובד ע"ז עש"ה:
שם לא מסגי ד' אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי. נ"ב מעין דוגמא סנהדרין ק"א ב' ומאי וזה אשר הרים יד במלך כו' שחלץ תפיליו בפניו וברש"י חלץ תפילין אין נכון להיות בגילוי הראש לפני המלך כו' עכ"ל. ולפני ממ"ה הקב"ה עאכ"ו וע"כ מפאת דמלא כל הארץ כבודו ית' ושכינה למעלה מראשי אין להיות בגילוי הראש וזהו דהוסמכה הך מימרא למימרא הקדומה דהוא משום מלא כל הארץ כבודו:
שם שאת ואמך חייבים בכבוד אביך. נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' כ"ז וע' שו"ת שארית יוסף סי' י"ט דדקדק מכאן שחייב אדם בכבוד רבו של רבו יותר מבכבוד רבו עש"ה וצ"ע דלא דמי כלל דכאן חיוב כיבוד האב הוא אותו החיוב אשר בכיבוד האם וע"כ סברא דאתה ואמך חייבין כו' מכרעת לתת קדימה לכיבוד אב משא"כ ברבה דרבי' דאין חיוב לכבדו מתורת רב רק מתורת ת"ח וגם חידוש דאישתמיטתי' שו"ת רד"ך בית כ"ב חדר י"ג דכ' בקצרה וז"ל דנראה שהתלמיד הוא חייב בכבוד רבו מרבו דרבו דלא דמי להההיא דקידושין אבא אומר השקיני מים וכו' עכ"ל ופשוט דכיון לחילוק הנ"ל וגם צ"ע דלא העיר בשו"ת שארית יוסף הנ"ל כלל בעניין זה מגמ' כתובות ס"ט א' אד רבה ור' הונא רבי' דרבה כו' שדיבר ממנה בשו"ת רד"ך שם ע"ש:
שם גדול מצווה כו'. נ"ב יש לספק אי גם קטן המקיים מצוות מעלתו זוטר כשאר אינו מצווה ועושה, די"ל דכיון דבר תקלה וקלון הוא ורחמנא הוא דחם עלי' לפי שעדיין אין

בו דעת וכח לקיים ע' סנהדרין נ"ה ב', ע"כ אם מתרצה בכך ומקיים שוב לא שייך חסיון, ושפיר מצווה חשוב ודו"ק. ומצאתי בשו"ת מהר"י מינץ סי' ט' שכ' בעניין עיבור השנה שב"ד מעברים וע"י כך מתאחרת גדלות הקטן חודש אחד, וז"ל, ואמרי' נמי לתא דידי' גרם לו שנתעברה השנה ואע"ג דגדול המצווה ועושה כו', וא"כ נאמר דחוב הוא לו שאנו מאחרים גדלותו, וי"ל דה"מ גדול שיש לו דעת וכח והרגל גדול משא"כ בזה שעדיין רך בשנים ובכל אלה, עכ"ל ז"ל. והם דברי חידוש:

שם א"ר יוסף מריש ה"א כו'. נ"ב ע' חידושי הר"ן ר"ה ל"ג א' הביא מדרש דר' יוסף סימא את עצמו משום שלא הי' יכול לעמוד בעצמו שלא להסתכל חוץ לד' אמותיו ע"ש, והוא חידוש:

שם תוד"ה כבד כ' בירושלמי דורש כו' עד והיכא דלית לי' חייב לחזר כו', נ"ב ע' לקמן ל"ב א' תוד"ה אורו הביאו ג"כ ירושלמי זה ולא כתבו זה הסיום דהיכא דלית לי' חייב לחזור כו' וע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרס"ג:

דף לא:

דכל אימת דהות בעי למיסק לפוריא גחין וסליק לה, נ"ב כזה ע"ז י' ב' כי הוי בעי רבי למיסק לפוריא היי גחין קמי פורי' א"ל סק עילואי לפוריך:

שם ומכבדו במותו, נ"ב עניין אמירת קדיש על אב ואם נוחי נפש הוא משום שחייב הבן לכבד אביו ואמו במותם ובחייהם כדאמרי' בקידושין ואין לך כבוד גדול מזה שיזכה אותו ועדיף ממה שיאמר הריני כפרת משכבו, ל' שו"ת הרד"ך בית י"א חדר א' ולפי"ז חיוב אמירת הקדיש הוא דאוריתא משום כיבוד וע' שו"ת שבות יעקב סי' ק"ב דדן לומר דכל אמירת קדיש הוא רק מספק דשמא אביו צדיק וא"צ לקדיש ואם יש עוד ספק ה"ל ס"ס להקל ואין חייב לומר קדיש ע"ש ולדבריו הנ"ל לכאורה אין בקדיש משום כיבוד דאדרבה מראה שחושש עליו שאינו צדיק וגס גוף ד"ז דאמירת הקדיש רק מספק שמא אינו צדיק צ"ע דמדוע נחוש לזה ולא ניקום לי' בחזקת צדיק ובזכרוני משו"ת חתם סופר חיו"ד דיש לכל אדם חזקת צדיק גמור שאין עצמותיו מרקיבין ואולם לפי"ז הרי לא הי' ראוי לשום מת שיטמא למ"ד דקברי צדיקים אין מטמאין וע"ע בשו"ת שבות יעקב סי' צ"א דכ' בשם מפרשי התורה בטעם הזאת ג' וז' לטומאת מת דשמא הי' המת צדיק ואינו מטמא ונטמא המוזה בהזאה א' שביום ג' ולכן צריך הזאה ב' והיא מטהרתו מטומאת הזאה א' ע"ש מש"ש בזה וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' נ"ג דלא פשיטא לי' שתהי' חיוב

כיבוד אב לעניין חיוב לקיים דבריו וכ"ש אחר מיתתו עש"ה כל התשובה וע' שו"ת שבות יעקב סי' קס"ח:

שם הריני כפרת משכבו נ"ב עתה נוהגין לכתוב כן אחר מיתת אביו תוך שנה אף כי בזכיר' בפה לא נהגו ועפ"י הדין נהפך הוא ל' שו"ת חות יאיר סי' ע"א:

שם מאכיל ומשקה מלביש ומכסה, נ"ב ל' רש"י פ' קדושים מלביש ומנעיל וע' שו"ת חיים שאל סי' ע"ו בשם שו"ת שבות יעקב דדקדק מזה דמנעל אינו בכלל מלבוש ודחי דהא קתני נמי מאכיל ומשקה אע"ג דשתי' בכלל אכילה עש"ה ובמחכת"ה נ' דאין דחייתו דחיי' דבל' חכמים אין שתי' בכלל אכילה ע' ב"ב קמ"ו א' דאדתנן במתני' ואכל שם סעודת חתן אמר בגמ' אכל תנן שתה מאי ובחידושי הארכתי ועמ"ש לעיל כ"ב ב' בגליון וע' שבת י"א א' לא יאכל הזב כו' ושם שתי' בכלל וכדמוכח מהך דשם י"ג ב' אכל עמי ושתה עמי וכמ"ש הפוסקים ע' ביריאים סי' קצ"ב ורוקח סי' שי"ז בה' נדה דלא יאכל תנן וה"ה לא ישתה ע"ש והגיע לידי שו"ת שבות יעקב וראיתי שבסי' כ"ד כ' כן בשם השערי אפרים דמנעל אינו בכלל מלבוש ודחה דבריו ובמהדורא בתרא לשבות יעקב שם בסי' כ"ד הנ"ל הביא ראי' הנ"ל מכאן ודחאה כנ"ל דהא קתני נמי מאכיל ומשקה אע"ג דשתי' בכלל אכילה ע"ש וע"ע בדברי הימים ב' ה"ח וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום וג' וא"כ אפי' לא יהי' בל' חכמים שתי' בכלל אכילה מ"מ י"ל דאין לדקדק מן הגמ' דהש"ס לישנא דקרא נקט מאכיל ומשקה מלביש ומנעיל ממש כלישנא דקרא וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום וע' ירושלמי ב"ק פרק א' הלכה א' כמה דאישתעי קרייא אישתעיית מתניתא וכזה בירושלמי סנהדרין פ"ז ה"י וכ"ה עוד בכ"ד דדרך הש"ס למינקט לישנא דקרא:

דף לב.

דמחל לי' ליקרי' נ"ב ע' שו"ת מהראנ"ח סי' ס"ט:

שם האב שמחל על כבודו כבודו מחול נ"ב ה"מ כבודו אבל הכאתו וקללתו לא, שאלתות פ' משפטים וע"ע שו"ת רדב"ז ח"א סי' תקכ"ד דהא דכבודו מחול היינו רק ליפטור מעונש אבל מצות כיבוד אב אכתי איכא אם מכבדו ולא הוי כמכבד איניש דעלמא ע"ש ובזכרוני מאחד מספרי החיד"א ז"ל שהביא בשם גדול אחד דהא דאב שמחל על כבודו כבודו מחול ה"מ כבודו אבל בזיונו לא ואולם לענ"ד דבר זה מיפריך מגמ' ערוכה בסנהדרין מ"ח א' ת"ק סבר כי בזו לי' אחולי מחיל זילותי' גבי יורשין עש"ה דמפורש דגם על בזיונו מהני מחילתו:

שם תוד"ה אורו כו' ופסק היכא דלית לי' לאב כו' נ"ב שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תקמ"א וע' שו"ת ח"ד סי' נ"ו:

דף לב:

מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול כו', נ"ב ע' רש"י סנהדרין מ"ז א' ד"ה על מטה של חבלים דכ' ולכבוד עצמו לא חש כו' ואולם שם הי' במקום קידוש השם ועדיף עוד מהך דמצוה שאני דסוטה מ"א ב':

שם מפני שיבה תקום כו', נ"ב בשאלתות פ' קדושים ומיחייב בר ישראל למיקם מקמי רבנן כו' ומאן דלא קאים מוקמינן לי' בעל כרחי' למיעבד יקרא דאוריתא עכ"ל ובשאילת שלום כ' דהרבותא דה"א הואיל ואמרי' לקמן ל"ג ב' כל שאין עומד כו' אינו מאריך ימים שנא' וטוב לא יהי' לרשע ולא יאריך ימים ומינה דכל שעומד מאריך ימים דמדה טובה מרובה ע"כ ה"א דהוא כמ"ע שמתן שכרה בצדה וככיבוד או"א דאין כופין מפאת דכתי' בי' למען יאריכון ימיך כמבואר בחולין ק"י ב' עכ"ד בקצת תוספת הסברה ואינם נראים דהרי נאמר שם ל' שמתן שכרה בצדה וכאן הרי לא נכתב בצדו דהמ"ע כתובה בתורה והשכר בקהלת וא"כ אכתי פשיטא ועוד דא"כ מ"ש השאלתות "למיעבד יקרא דאוריתא" עדיין מיותר שהרי הכפי' בפשיטות לקיים מ"ע ולענ"ד כוונת השאלתות דכאן לא שייך עניין כפי' כבשאר מ"ע דכאן אם יעמוד ע"י כפי' עדיין אין זה כבוד והידור כלל והרי כל המ"ע רק משום כבוד והידור וכדאמרי' כאן לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור וקימה שע"י כפי' לא הוי הידור כלל מצד הקם ורק דעכ"ז מוקמינן לי' על כרחי' משום יקרא דאוריתא המוטלת עלינו וע"כ זהו ג"כ מעניין היקרא דאוריתא להקים על כרחו את הבלתי רוצה לקום ולכבד התורה כמו שנתחייב ודו"ק:

שם ואין זקן אלא חכם, נ"ב מעניין זה בסנהדרין מ"ב א' ומאי נזדקן הדין חכם דינא:

שם אין זקן אלא מי שקנה חכמה, נ"ב פי' מי שקנה ממנו חכמה דהקונה חכמה מאחר היינו תלמיד לרב צריך לקום מפניו ולהדרו והיינו דאמרי' לקמן ל"ש אלא ברבו שאינו מובהק כו' הרי דרבו בעי' כו' ואמרי' נמי ת"ח שבבבל עומדין זה מפני זה פי' משום שלומדין זה מזה אבל שאר בני אדם לא, ס' יריאים סי' ל"ו ע"ש:

שם אפי' כל שיבה במשמע, נ"ב פי' עכו"ם המקיים ז' מצוות ב"נ דהיינו חסידי אומות העולם, ס' יראים שם:

דף לג.

דילמא לאונסי' שאני, נ"ב ע' שו"ת תה"ד ח"א סי' מ"א:
שם הלכה כאיסי בן יהודה, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ו סי' כ"ח בדבריו שם בנידון אחד שהכה איש זקן וכ' שם בתוך הדברים שפורט את חטאיו שעשה בזה וז"ל ואם הזקן הוא בן שבעים עבר גם על מ"ע מפני שיבה תקום וגו' דהלכה כאיסי בן יהודה דאמר כל שיבה במשמע עכ"ל וזה חידוש דין דהמכה לזקן מלבד לאו דחובל בחבירו עובר גם על מ"ע דמפני שיבה תקום דחזינן מזה שציותה תורה לכבדו וא"כ זה כולל ממילא שלא יכנו ולפי"ז עשה דמפני שיבה תקום יש לה קולא דהותרה מכללה בב"ד כי היכא דאיתי' לקולא זאת ללאו דחובל בחבירו כמבואר ריש אלו נערות דכיון דגם זקן המתחייב מלקות ב"ד מכין אותו א"כ הרי הותרה העשה מכללה בב"ד ומ"ש המהרי"ו בן שבעים הוא פשוט עפ"י משנה אבות בן שבעים לשיבה:
שם אביי יהיב כו', נ"ב ל' השאלתות פ' קדושים אביי כי חליף ואיכא סבי דיתבי ולא מצו קיימו [מפני חולשתם] יהיב להו ידא וקיימו מקמי' רבא משדר שלוחה ומוקמין ציבורא כשהי' בא אל הציבור שלח שליחו תחלה להודיעם כדי שיכינו לעמוד מפניו כי בבואו פתאום העמידה מפניו פתאום טורח יותר] ר' נחמן משדר גוזאי [ג"כ לציבור וכנ"ל] כי מטי [אל הציבור] אמר כמה נחמן איכא בשוקא כי קיימיתו לאו מקמאי קיימיתו אלא מקמי תורה הוא דקיימיתו עכ"ל וקצת ראי' לפי' השאלתות בהך דאי לאו תורה כמה נחמן כו' מהך דמועד קטן כ"א ב' מעשה ומתו בניו של ר"ע נכנסו כל ישראל והספידום הספד גדול בשעת פטירתן עמד ר"ע כו' ואמר אחינו בית ישראל שמעו אפי' שני בניו חתנים מנוחם הוא בשביל כבוד שעשיתם ואם בשביל עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בשוק אלא כך אמרתם תורת אלקיו בלבו וכ"ש ששכרתם כפול וע' פסחים ס"ח ב' ר' יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדו לי עגלא תילתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא ולולי פירש"י שם י"ל ג"כ הכוונה דאמר כן לתלמידיו או אל הציבור שיעשו לו עגלא כו' על היותו לומד עמם תוה"ק שניתנה ביום זה וע"כ פירש ואמר שאין כוונתו שיעשו לו לכבוד עצמו רק לכבוד תורה שניתנה ביום זה והוא לומדה עמהם אבל מפאת עצמו כמה יוסף איכא בשוקא ואין חשוב יותר מהם ממש דוגמת דברי ר"נ כאן לפי' השאלתות ולפי"ז היו דברי ר' יוסף הנ"ל ענוה גדולה וסרה קושית העולם מהך דסוף סוטה:
שם תוד"ה אין בעלי אומניות רשאין לעמוד כו' כ' וי"ל דמיירי בעוסקין במלאכת אחרים והשתא שייך לשון רשאים, נ"ב ע' ח"א למהרש"א תענית כ"ג ב' ד"ה אמינא לא איפגר

ודבריו צ"ע מכאן ומ"ש דפועל יכול לחזור כו' נ' פשוט דזהו רק מדינא אבל אסור לו לחזור משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב:

דף לג:

זאת אומרת רכוב כמהלך דמי, נ"ב ה"נ בלשון מצינו דקרינן לרכוב מהלך ע' חגיגה י"ד ב' מעשה בר' יוחנן בן זכאי שהי' רוכב על החמור והי' מהלך בדרך כו':
שם מהו לעמוד מפני ס"ת, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקס"ד אם צריך לעמוד מפני חומש וע' ר"ן כאן מה שהקשה מהך דמכות כמה טפשאי כו' וע' שו"ת הרא"ש כלל י"ג או י"ד דפסק הלכה עפ"י הך דמכות עש"ה ועמ"ש בזה בשב דנחמתא ועמ"ש בזה בהקדמת ס' שב שמעתתא וע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' י"א:
שם חד אמר לגנאי וחד אמר לשבח, נ"ב דוגמא לזה בכורות מ"ה ב' מר סבר בגנותי' מישתעי ומ"ס בשבחי' מישתעי:
שם שנא' והביטו אחרי משה וגו', נ"ב צ"ע דמה ראי' ממשה הרי משה הי' מלך כמבואר בזבחים ק"ב א' ונשיא מעלתו פחותה ממלך כדאמר לעיל ל"ב ב' וע' שו"ת תה"ד ח"ב סי' רנ"ב דקדק מכאן דלאו דווקא בעניין עמידה מלפניו רק כל מצות כיבוד ומורא יש בנשיא יותר מבתלמיד לרב ע"ש:

דף לד.

תוד"ה ותפילין כ' דהכי אמרי' בירושלמי כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית כו', נ"ב ע' תוס' מנחות מ' ב' ד"ה משום וע' רא"ש שם ה' ציצית סי' א' וע' טא"ח סי' י"ח וע' בכור שור חולין פ"ט א' דכ' דבר נחמד בפלוגתת הירושלמי והבבלי בזה דלבבלי ביום ולילה ממש הוא דתלוי לא בכסות יום וכסות לילה וכמ"ש הטור שם בשם הרא"ש וכ' דבתכלת דציצית יש ב' טעמים א' טעם הגמ' מנחות מ"ג ב' לפי שתכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, ב' מ"ש ברש"י סוף פ' שלח דהטעם לזכור מכת בכורות דתכלת ל' תיכלא שהוא שכול הבכורות ורמוז זה הטעם בב"מ ס"א ב' ולפי"ז פליגי בב' הטעמים הנ"ל דלטעם הא' ראוי שתהי' לילה פטורה מציצית לפי מאי דמשמע בע"ז ג' ב' דביום הקב"ה יושב על כסא כבוד ובלילה רוכב על כרוב קל שלו כו' משמע דאינו יושב כביכול בלילה על כסא הכבוד אבל לטעם הב' אדרבה מכת בכורות הא נעשה בלילה אלא דהיו אז מלובשים כסות יום וכמ"ש מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם וגו'

ופי' במכילתא שהיו מלובשים כיוצאים לדרך דאין דרכם בכסות לילה המיוחד לשינה ולכן החיוב שפיר בכסות יום אפי' לובשו בלילה עכ"ד:
שם תוד"ה אלא כ' הוו כמו מיעוטא, נ"ב ע' חידושי רמ"ה סנהדרין מ"ה ב' מש"ש א"נ להכי כתב בתרוייהו כו' דלפירושו הראשון ס"ל דב"כ הוו מיעוט בהדיא דבעלמא יהי' להיפוך וכתוס' כאן ולפי הא"נ אינו מיעוט רק שאין יכולין ללמוד משם לעלמא ובזה הוא שחלוק שם הא"נ מן הפי' הראשון עש"ה:

דף לה.

כי יעשו כו', נ"ב ע' פתיחה כוללת להפמ"ג חלק שני אות י"ד וכבר קדמוהו בשו"ת תשב"ץ סי' ג':

דף לו:

תוד"ה חוץ כ' א"נ י"ל כיון שלא נצטוו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים, נ"ב ע' תוס' זבחים י"ג אי ד"ה בכהן והנה מ"ש התוס' בתי' א' דמיירי שלבשו את הבגדים לכאורה יש בזה משום לא יהיו כלי גבר על אשה אולם לפמ"ש המהרש"א בח"א נדרים מ"ט ב' ד"ה ברוך שעטני מעיל בכסות המיוחד לאיש ולאשה לית בי' משום לא ילבש כו' עש"ה א"כ ה"נ אילו היו כהנות כשירות לעבודה והיו מחויבות בעבדן ללבוש בגדי כהונה ככהנים זכרים ממילא ה"ל הבגדים מיוחדים לאיש ולאשה ולית בי' משום לא ילבש כו' וז"פ:
שם תוד"ה מכניס כ' דהכא ה"ט דלא הוי חציצה בכה"ג לפי שהוא גזה"כ דבעי' כהן ובעלים, נ"ב דוגמת סברא זו בתוס' פסחים קי"ד א' ד"ה אעפ"י ע"ש וכהך דתוס' פסחים הוא ג"כ ברוקח סי' שע"ח דכ' בפרק ב' דסוטה דם ציפור שיהא ניכר לרבנן לרבנן ברביעית משערינן כו' מאחר דמצותו בכך לא בטיל עכ"ל וצ"ע לדבריו דא"כ איך דייקי' מדם הפר ודם שעיר דמב"מ לא בטל או דעולין לא בטילי וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' נ"ח מ"ש ע"ד הרמב"ן הצבע שנובעות בו הנשים ידיהם וראשיהם אינו חוצץ בטבילה והביא ראי' מהפרוכת שהית' צבועה ומצאנו לה טבילה וכ' התשב"ץ ע"ז ואינה ראי' כל כך משום דמצותה בכך עכ"ל והיינו דכיון דכך מצות הפרוכת להיותה צבועה לכן אין הצבע חציצה והוא ממש כסברת התוס' דכאן:
שם תוד"ה כל מצוה כו' כ' לפי שעכשיו בח"ל אין הקרקעות שלנו שהרי משועבדות הן למלך כו', נ"ב ע' תוס' ב"ב נ"ה א' ד"ה אם כן ביטלת ירושת בנו:

דף לז:

הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת צמח צדק סי' ק"כ:

דף לח.

תוד"ה אקרוב כ' בירושלמי מקשה כו', נ"ב ע' בעה"ת עה"ת האזינו ד"ה ירכיבהו וע' שו"ת חיים שאל סי' ג' וסי' ד' ומ"ש התוס' דגזיר' כזית ראשון כו' ע' תוי"ט כלאים פ"ח מ"ב ד"ה בהמה וע"ש בתוספת ר' עקיבא עש"ה וע' ס' בית אלקי"ם להמבי"ט שער היסודות פל"ח דכ' דמשה ויהושיע לא גזרו שום דבר כו' וע"ש דמוכח מדבריו דהגזירות הותחלו רק בימי שלמה ע"ש וע' ע"ז ל"ו ב' דדוד גזר אייחוד פנוי' וב"ד של שם גזרו אביאת עכו"ם ע"ש ואחרי שלמה מצינו כמה גזירות בימי בית ראשון ע' יבמות ז' ב' גזירות יהושפט וע' סנהדרין י"ב ב' דאיסור דרבנן שלא לעבר השנה יום ל' דאדר הי' עדיין בימי חזקיהו ע"ש בחידושי הרמ"ה וע' רש"י יבמות ב' ד"ה הזאה דלפי' אחד שהביא שם הית' גזירת הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר עדיין בימי יהושיע ע"ש וע' תוס' סנהדרין שם י"ב א' ד"ה שעיבר דגזירת עכו"ם שיטמא כמת בימי חזקי' גזרו ע"ש וע' ס' עץ הדעת טוב מס' שבת ב' א' על רש"י בד"ה פשט העני וכו' שכ' דגזירת שבות דעקירה בלא הנחה והנחה בלא עקירה הי' עוד בימי משה עש"ה ועמ"ש על הגליון ר"ה כ"ט ב' וע' שו"ת חתם סופר חלק או"ח סי' קמ"א מה שהביא דברי הסמ"ג דמרע"ה גזר שבות דהזאה בשבת ע"ש וס' הסמ"ג איננו בידי וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' הביא ראי' דנידוי דאוריתא מדהי' נוהג במדבר ע"ש ומשמע דס"ל דלא הי' עוד עניין דרבנן במדבר וע' רוקח סי' ר"ט הביא אגדה דשמואל ויפדו העם את יהונתן ולא מת שאמרו מטעמת אינה צריכה ברכה עכ"ל ומשמע דברכות הנהנין דרבנן היו נוהגים עוד בימי שאול אולם משם אין לדון לשאר דרבנן כיון דשם הדרבנן משום סברא דאסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה כמבואר ריש כיצד מברכין והסברא הרי היא מאז וע' תוס' ב"מ ע' ב' ד"ה תשיך דשלמה גזר אריבית דעכו"ם:

שם תוד"ה צא כו' נמצא שכלו ל' יום אבל משה בז' כו' ולמחרת כו' דיבר הקב"ה עם יהושיע שקודם לכן לא דיבר עמו שאין השכינה שורה מתוך עצבות. נ"ב דוגמתו תוס' ב"ב קכ"א א' ד"ה יום וע' ס' בניין אריאל עה"ת פ' מסעי הקשה אהא דאמר שם דבט"ו באב נתייחד הדיבור למשה הרי באחד באב מת אהרן והי' עדיין תוך ל' לאבילות אהרן וכמ"ש ויבכו אותו כל בית ישראל למשה שלשים יום וא"כ לא הי' ראוי להיות הדיבור למשה כמו כאן ביהושיע עש"ה:

דף לח:

הילכתא מדינה, נ"ב ל' משנה ב"מ צ"ג א' שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה וע' ירושלמי כלאים פ"ז ה"ו תני עציץ שאינו נקוב מעשרותיו מהלכה ע"ש בפני משה דפי' דהנזרע בו חייב במעשרות רק מד"ס ע"ש וצ"ל ג"כ דהא דקרי לי' הלכה הכוונה הלכות מדינה וע"ע בירושלמי הובא בריי"ף סנהדרין פרק ד' (דף רס"ח ע"ב מדפי הרי"ף) כאן להלכה כאן לדברי תורה ע"ש דגם שם קורא הירושלמי לדרבנן הלכה ובגוף הך דכאן ע' ל' הרשב"א בתשובה ח"ד סי' רצ"ב וז"ל עוד שאלת מבריך שאמרו שיש בו משום ערלה משעה שנפסק מן האב האיך יעשה מי שהבריך עשר גפנים מפטרות בין אלף גפנים למנות בהם שני ערלה כו', תשובה בארץ ישראל בוודאי כך הדין כו' ומי שהבריך ומפסיקו מן האב יחוש לעצמו ויציין כדי שלא תתערב לו נטיעה של איסור בתוך נטיעות של היתיר כו' זהו הדין בא"י שערלה אסורה שם דבר תורה אבל בח"ל אין הערלה אלא מהלכות מדינה כלומר מדברי סופרים דתנן התם החדש אסור מה"ת בכ"מ הערלה הלכה והכלאים מד"ס ואמרי' עלה מאי הלכה אר"י אמר שמואל הלכות מדינה עולא א"ר יוחנן הלל"מ ואפי' למ"ד הלל"מ מודה הוא דכך נאמרה הלכה ספיקה מותר כו' עכ"ל ומשמע שטחיות לשונו בתשובה זו דפוסק ז"ל להלכה כשמואל דערלות ח"ל אסורה רק מהלכות מדינה וצ"ע דהא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ואולי טעמו מפאת דמר ברי' דרבנא ס"ל ג"כ כשמואל ואפי' יעשה זה רק ספק מ"מ אחרי דגם לר' יוחנן כך נאמרה הלכה ספיקה מותר א"כ מעתה שיש לפנינו ספק בגוף הערלה מפאת פלוגתיהו דשמואל ומר ברי' דרבנא עם ר' יוחנן לכן ניתרת הערלה מפאת זה גם לפי ההלכה אפי' אם היא באמת הלכה כיון דאצלינו הוא ספק ודו"ק היטיב מאוד וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רכ"ה שאלת אילן שנעקר עם שרשיו ובעפר שסביבותיו ונטעוהו במקום אחר מה הוא בח"ל שי"ל שאינו חייב בערלה לפי ששנינו במס' ערלה אילן שנעקר והסלע עמו אם יכול לחיות פטור כו' ואעפ"י שאין אנו יודעין יכול לחיות עד איזה זמן קאמר מ"מ הוי לי' ספיקא דרבנן בספק ערלה בח"ל מותר או נאמר שאין זה ספק לפי שבא מחמת מיעוט ידיעה ע"ש ברשב"א שדן בתשובתו בעניין שיעור שיכול לחיות ואולם במ"ש השואל דס' ערלה בח"ל הוא סד"ר לא תפש עליו כלום בזה ואילו דרכו של הרשב"א ז"ל לתפוש בכל כה"ג על ל' השואל אף אם אינו שייך לעיקר תשובתו כנודע לבקי בתשובותיו ובלאה"נ דוודאי הי' לו לתפוס ע"ז ע' כתובות ס"ט א' ומש"ש בגליון וא"כ משמע גם מתשובה זאת דגם הרשב"א כך שיטתו דערלת ח"ל רק דרבנן ואולם בשו"ת הרשב"א שם ח"ג סי' רל"א כ' בפשיטות דערלת ח"ל הוא הלל"מ ע"ש וצ"ע:

שם הלמ"מ, נ"ב בשאלתות פ' קדושים וערלה נהגא בח"ל דא"ר אסי א"ר יוחנן ערלה בח"ל הלמ"מ אלא מאי וכי תבואו דכתי' גבי ערלה זמן ביאה עכ"ל וי"ל דהכוונה ביאה ממש ובא"י החיוב מפורש משא"כ בח"ל איננו מפורש רק נמסרה עליו הלכה ולא בא כי תבואו למעט ח"ל מחיוב ערלה בפועל רק למעטו מחיובו המפורש ודו"ק ונ"מ לספק כדלקמן ומלבד זה יש עוד נפקותי בין מפורש להלמ"מ לעניין מאכילין הקל הקל ע' ירושלמי ריש ג' מינין ולעניין אם יהי' מותר בכתיבה דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב ולהיפוך דברים שבכתב כו' ואכ"מ להאריך:

שם תוד"ה והוא הדין כ' דלא דמי לחדש שהרי איסורו בא מאיליו ולא ע"י מעשה אדם אבל טבל ותרומה איסורן בא ע"י מירוח שהוא מעשה אדם כו', נ"ב ע' ס' חידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל שבת ל"ב ב' אהא דאמר בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר כו' וז"ל פי' שהאדם מונע מלתת מתנותיו שנתן לו השי"ת וזה אינו כמו חלה שהיא מצוה שבאה ע"י גלגול העיסה שדבר זה הוא מעשה ידיו של אדם אבל תרומה ומעשרות אינם רק שהשי"ת נתן זה ולכך מה שהשי"ת נותן לוקח מהם כו' עכ"ל עש"ה וצ"ע דתרומות ומעשרות נמי מצותם ע"י מירוח שהיא מעשה האדם כגלגול בעיסה ולפי דבריו הקדומים שם ד"ה אין ברכה במכונס והבאתים בגליון ע"ז נ"ו א' יש ליישב קצת וע"ע נדרים נ"ט א' מעשר דיגון הוא דקגרם לה ע"ש בפי' הר"ן והרא"ש דמעשר חשוב חיובו בא ע"י מעשה אדם עש"ה:

דף לט.

כך נאמר ספיקא מותר, נ"ב בשו"ת חות יאיר סי' קצ"ב אות ס"א הקשה מכאן על הרמב"ם דסד"א מה"ת לקולא ותי' דנאמר בפירוש ספיקה מותר לשלא יוכלו חכז"ל לאסור ע"ש ובמחכת"ה אישתמיטתי' דהר"ן כאן במקומו הקשה קושי' זו והוא עצמו ז"ל הביא שם ראיית הר"ן בסוגיין מהך דממזר וודאי כו' וע"ע בהך דכאן חידוש בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקס"ו שכ' דספק פלוגתא דרבוותא אין מתיר בספק ערלה וע"ש אריכות בסוגי' דכאן:

שם משארי, נ"ב פירש"י ערוגות וכל' זה ב"ק פ"א א' שארי משארי' פירש"י עשוים כערוגות:

שם רש"י ד"ה והכתי' שדך כ' הקנו לך מן השמים, נ"ב ל' משנה נדרים ע"ד א' וגמ' יבמות ל"ט א':

שם תוד"ה לא כ' דאע"ג דאשכחן כמה משניות דלא כוותי' כו', נ"ב בס' יראים סי' קנ"ב כ' דכל הני משניות כוותי' דמודה ר' יאשי' דהכרם והמלאה נאסר באכילה והנאה גם

בלא זריעת שלשה וכי בעי ר' יאשי' ג' מינין לחייב גברא משום זורע הוא דבעי עש"ה וצ"ל לדיעה זאת דהא דאמר כאן לא צהריתו היינו משום דלע"ע הרי לא עבר עביר' ואין על מה לנדותו אבל וודאי דהיו מודיעים אותו שיאסרו הזרעים והגפן בהנאה דהאי גברא כי זרע חטי כו' וודאי ליהנות מגידולם קא זרע וע"כ וודאי היו חייבים להודיעו איסור ההנאה וע' ר"ן כאן:

דף לט:

שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, נ"ב ה"מ מ"ע אבל שכר שמיר' מלאוין איכא גם בהאי עלמא, ס' בכור שור ב"ב ט' ב':

שם מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה סי' מ' ולענ"ד אפשר דהך דמחשבה רעה כו' היינו רק בדבר שאין ציווי אמחשבה רק אמעשה דאז המחשבה לעשות המעשה אין נענש משא"כ כשהציווי על המחשבה בעצמה כלא תתאוה וכדומה לא שייך זה וע' ס' יריאים סי' ח' דהביא לאו דוערפכם לא תקשו עוד וכ' פי' קשיות עורף חושב בלבבו שלא ליוצרו ומשעה שמחשב עובר בלא תקשו עכ"ל ולפי"ז יש בכל מחשבת עביר' לאו דלא תקשו ואין זה סתיר' לדברינו דאפשר דאלאו הנ"ל יש עונש ג"כ ודאמרי' כאן דמחשבה רעה אין מצטרפת למעשה היינו דאין מצטרפת להחשב כאילו עשה גוף המעשה שחשב עלי' שיהי' נענש מתורת לאו של אותו מעשה אבל מתורת לאו דלא תקשו אפשר שפיר דנענש ועמ"ש בגליון ב"ב פ"ח ב' דבגזל גם מחשבה מצטרפת למעשה ע"ש וע"ע חידוש כזה בס' מדרש תלפיות ענף גילוי עריות:

שם א"ר יוסף אילמלי דרשי' אחר להאי קרא כר' יעקב כו' לא חטא נ"ב מעין זה סוטה כ"א א"ר יוסף דרשי' ר' מנחם כו' להאי קרא כי סיני ואלמלי דרשוהו דואג ואחיתופל הכי לא רדפו בתר דוד:

שם שני נושאי קיסר, נ"ב וס"א שני כושאי ומצינו נזכר שני כושאי בסוכה נ"ג א' הני תרתי כושאי דהוו קיימו קמי שלמה:

שם תוד"ה מחשבה כ' ומחשבה טובה של עכו"ם אין הקב"ה מצרפה למעשה כו', נ"ב דבר זה נרמז בגמ' סנהדרין צ"ו א' אלמלא בא גבריאל והעמידו כו' ולכאורה מה הועילה ההעמדה הרי הוא רצה לרוץ יותר אלא שנאנס ע"י העמדת גבריאל וע"כ דבעכו"ם מחשבה טובה אין מצטרפת למעשה:

דף מ.

אמר רבא ר' אידי אסברה לי, נ"ב כזה נדרים ה' ב' שם מחשבה טובה מצרפה למעשה, נ"ב עוד בבחרותי אמרתי הכוונה דאם הי' לאדם מחשבה טובה אלא שנאנס בעשיית המעשה ואחר עשה אותה מעשה המצוה בלי מחשבה טובה כגון שעשאה שלא לשמה ועכ"פ הרי עשה מעשה מצוה אז הקב"ה מצרף ומחבר מחשבה ההוא אל המעשה ההוא ונעשה מהם מצוה שלימה במחשבה ובמעשה וכעת ראיתי ברוקח סי' רי"ז וז"ל ומה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו אלא השם בוחן לבבות החיים והמתים אם אותו המת בחיים הי' נותן צדקה ואם הי' עני אותו המת, אך לבו בטוב והי' נותן אם הי' לו אז תועיל לו קצת כו' עכ"ל ולהנ"ל י"ל כי אולי הי' מחשבת נתינה להמת והי' אנוס במעשה הנתינה ולכן נותנין עתה צדקה עבורו והכוונה לכשתצטרף ותשתתף מחשבתו באותה המעשה הנעשית עתה ויהי' משיתוף וחיבור שניהם מצות נתינת צדקה שלימה במחשבה ובמעשה ולכן הוא תועלת למת כי בהשתלם מחשבתו הטובה שהית' לו להעשות חלק מגוף מצוה שלימה בפועל אגמ"ל שפעל במחשבתו דבר גדול יותר והוא מתעלה ביותר עי"ז וכמובן:

שם מעלה עליו הכתוב כו', נ"ב בשו"ת מהר"י ברונא סי' ע"ז משמע דדווקא אם כבר התחיל בעשיית המצוה ונאנס ולא גמרה הוא דמעלה כו' לא במחשבה בלבד עש"ה וכבר תמהתי עליו בגליון כתובות קי"א א':

שם ההוא בע"ז היא דכתי', נ"ב בס' יריאים סי' ס"ד ואבן משכית לא תתנו בארצכם תני' בארצכם אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה על רצפת אבנים שבמקדש למדנו שעל רצפת אבנים אסור להשתחוות ולמדנו כי משעה שנתן לבו להשתחוות עובר משום נתינה דהכי אמרי' במס' קידושין מחשבת ע"ז מצרפה למעשה עכ"ל ומה שהביא גמ' קידושין אחרי הביאו קרא דלא תתנו אינו מובן וצ"ל כוונתו לומר דהא דאמרי' כן בקידושין ולפי' לי' מלמען תפוש יש לו עוד לימוד מואבן משכית לא תתנו ולפי דבריו יש על כל מחשבת ע"ז לאו דלא תתנו הנ"ל ולפי"ז הא דאמרי' כאן דרק בע"ז היא דמצטרפת המחשבה למעשה צ"ל דבעלמא אפי' היכא דאיכא לאו על המחשבה מ"מ אין מצטרפת כו' וזה דלא כמ"ש לעיל ל"ט ב' בגליון אולם גוף דברי היריאים הנ"ל צע"ק דהאי לא תתנו יש לפרשו על מעשה הנתינה שאם נתן האבנים על הקרקע היינו שעשה רצפה במחשבה כדי להשתחוות עלי' אז עובר משעת נתינה וה"ז מעשה לא מחשבה גרידא והרי גם בעשיית פסל עובר משעת עשי' לכמ"ש היריאים בעצמו שם וזה לאו חומר בע"ז היא דאשכחן לי' גם בעלמא ע' ב"מ ס"א ב' במשקלות לעבור עליו משעת

עשי' אולם לפמ"ש בב"ב פ"ח ב' בגליון דגם מחשבת גזל מצטרפת למעשה אין ראי' מהך דב"מ ועמ"ש בגליון כתובות ק"ה א' בשם החות יאיר:

דף מ:

לפי שהעולם נידון אחר רובו נ"ב אי גם קטנים ואותם שאינם בני עונשין נכנסין במניין ע' מגן אברהם סי' רפ"ח ס"ק מ"ד ואם גם עכו"ם בכלל לכאורה תיבת עולם משמע כל העולם כולו ואפי' עכו"ם ואולם אין נ' שיהי' דין אחד לישראל ולעכו"ם בכלל וגם אין דינן בזמן אחד כמבואר במדרש דדין ישראל בשמים ביום ודין עכו"ם בלילה ומתיבת עולם אין ראי' די"ל הכוונה עולם של ישראל וע' סנהדרין ל"ז א' לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא והיינו דנברא יחידי להראות שמאדם אחד יוצא עולם כולו וע"כ המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא שהי' אפשר לצאת ממנו ואף דהיוצאים ממנו היו רק ישראל מ"מ קרי לי' עולם מלא ויש לדחות ונזכרתי דבמנחות נ"א ב' דרש חוק עולם דכתי' בחביתין משל עולם וברש"י משל ציבור אם מת כ"ג ולא מינו כהן אחר תחתיו ע"ש] הרי דאף דבא רק משל ישראל היינו מתרומות הלשכה מ"מ קרי לי' קרא משל עולם והכוונה עולם של ישראל ואולם בגיטין ל' א' ואף העני בב"ד ומת מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ר' אחי אומר בחזקת עניי עולם משמע דעולם אינו ישראל לבד ואולם אדרבה גם שם אתא לאוסופי רק עניי כותים לסברא דגירי אמת הן ע"ש אבל אין הכוונה אעכו"ם אע"ג דאמר עולם:

שם שוב רשעו, נ"ב ברי"ף פ"ק דר"ה הגירסא שום רשע:

שם ופסול לעדות כו' ויש אומרים כו', נ"ב ע' תוס' וע' שו"ת הרי מגא"ש סי' קנ"ט ועמ"ש בגליון כריתות ו' ב' בשם שו"ת התשב"ץ וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ו' וע"ע שם סי' ז' מ"ש בשם הרמב"ן שאין אלו ראויין לעדות אם אינן בקיאין בדבר זה ונ' מזה דעד שדעתו פחותה ואפשר לו לטעות על חודש זה שהוא חודש שעבר לדמיון פסול לעדות ואולי זה טעם הגמ' פסחים י"ב ב' עדות מסורה לזריזים ועמ"ש בגליון שבועות מ"א ב':

שם האוכל בשוק ה"ז דומה לכלב, נ"ב דין זה דאין לאכול בשוק רמוז במשנה מעשרות פ"ג מ"ד ע"ש בר"ש בשם הירושלמי ולגבי אשה הוא עוד פריצות ביותר ומורה על זנות ע' גיטין פ"ט א' אכלה בשוק כו' והדמיון לכלב ע"ע ברוקח סי' שי"ז בה' נדה כל אשה שבני' הולכים ואוכלים בשוק אמו פגעה בכלב בצאתה מטבילה ע"ש:

דף מא.

מצוה בו יותר מבשלוחו, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תל"ב וז"ל ומה שנוהגין לחזור ולקדש מי שקידש ע"י שליח נ"ל משום דמצוה בו יותר מבשלוחו מיהו רוב העולם אין נוהגין כן עכ"ל והוא דבר מתמיה דכיון דסוף סוף חלו הקידושין ע"י שליח א"כ מה עניין לקידושין שניים והרי את אשתו הוא מקדש וע"ע שם סי' תק"ט עש"ה וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רמ"ד ושו"ת הריב"ש סי' פ"ט ושו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ע"ד והנה עלה בדעתי תלי"ת טעם נכון לקיים מנהג ראשונים הנ"ל והוא דכיון דקידושין עניינם הקדש כדלעיל ב' ב' וע' לעיל ז' ב' תוד"ה חצייך ותוס' נדרים ו' ב' ד"ה יש עוד לקידושין והארכתי בחידושי להביא עוד כמה דוכתי דקידושין עניינם הקדש וע"כ כי היכא דבהקדש מצינו בשבת קמ"ח ב' דרועה הרגיל אצלו שהקדיש פסח עבורו וחל ההקדש מטעם זכי' אעפ"כ חוזרים הבעלים ומקדשים אותו הקדש עילוי מדרבנן ושרש"י שם מעלה בעלמא שיקדישו בעלים והרי עכ"פ מצינו זה בהקדש דאף דחל כבר ההקדש ע"י שליח דזכי' מטעם שליחות עכ"ז יש מצות עילוי מדרבנן שיחזרו הבעלים ויקדישו בעצמן וע"כ ה"נ בקידושין דעניינם הקדש אף שחלו כבר ע"י שליח מ"מ יש מצוה דרבנן שיחזרו בעלים ויקדשו בעצמן ושפיר רשאי לקדש שנית גם בברכה ככל מצוות דרבנן שמברכין עליהם ודו"ק ונכון בעזה"י ועמ"ש בעניין מצוה בו כו' בגליון גיטין נ"ב א' וע"ע שו"ת מהר"י מינץ סי' ב' מש"ש דיש חזקת כשרות ע"ז עש"ה וגם יש שם חידוש דהעושה שליח לקדש לו אשה אביו קודם לעשותו שליח לזה מאחר כיון דמצוה עלי' דאבוה רמיא דאב חייב בבנו להשיאו אשה [והל' שכ' שם לעשות שליח אביו עש"ה צ"ע מלקמן מ"ה ב' לא חציף כו'] עש"ה ויש להסתפק ג"כ אי גם לעשות אביו שליח שייך הא דמצוה בו כו' דכיון דמצוה עלי' דאבוה רמיא אולי אין עוד מצוה בו יותר מבאביו שלוחו ויש גם בזה לדון בדברי המהר"י מינץ שם עש"ה:

שם ורחמנא אמר ואהבת וגו', נ"ב קצ"ע מדוע לא נקיט קרא דלא תשנא את אחיך בלבבך דחמור טפי דהוא לאו וגם ה"ל למינקט תרוייהו וע' תוספתא סוטה פרק ה' הנושא אשה שאינה הוגנת לו עובר כו' משום בל תקום כו' אל תשנא את אחיך בלבבך ואהבת לרעך כמוך כו' פי' דסוף ששונאה ועובר על אל תשנא וגו' ואהבת וגו' וכזה ק' גם ברש"י תענית ז' ב' ד"ה מותר לשנאותו וכמש"ש בגליון עש"ה:

שם עד שתגדל, נ"ב בשאלתות פ' משפטים ואע"ג דמקטנותה ועד דבגרה ברשותא דאבי' קיימא לא מיבעי לאבי' לקדשה עד דבגרא דאר"י אמר רב כו' וצ"ע דמוכח דגם בנערותה אסור לקדשה וכאן מפורש להדיא איפכא וצ"ל כוונתו דאין לאבי' לקדשה בכח זכות

האב שלו עד דבגרה ותקדש עצמה וה"ה בנערותה יכול לקדשה אם מסכמת בקידושיו ומ"ש עד דבגרא מילתא פסיקתא נקט דאז וודאי הוא מדעתה שהרי אין רשות לאבי' לקדשה עוד וע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ב' וע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' י"ט דכ' דהך דאסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה כו' אין הכוונה איסור ממש רק שאינו מדרך המוסר והראוי עש"ה וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ש"א דכ' דנוסח הכתוב בכתובה וצביאת מרת פלונית והוית לי לאינתו היינו משום דאין אשה מתקדשת אלא לרצונה ואפי' קטנה לכתחלה אסור לקדשה עד שתגדל כו' ע"ש ולפי"ז העובר ומשיא את הקטנה צריך לכתוב בכתובה וצבי מר פלוני והוית לי בתו פלונית לאינתו ולענ"ד י"ל דגם בקטנה יכולין לכתוב וצביאת כיון דאבי' במקומה קאי ותלינן דאם הית' בת דעת הית' מתרצית במעשי אבי' ע' תוס' לעיל ה' א' ד"ה שכן:

שם ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח, נ"ב בעלמא לא בעי קרא להכי דכיון דששא"כ מדכתי' ושחטו אותו כל קהל וגו' א"כ מדקרא לשליח בשם קהל וגו' הרי השליח כבעלים לגמרי ומצי למיעבד שליח כבעלים עצמן ורק בגירושין דכתי' שלח ולא קרא לי' קרא בשם בעלים רק בשם שליח להכי איצטריך ריבויא דשליח עושה שליח, ריב"ש סי' רכ"ח:

שם מה יציאה משוי שליח כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קל"ט וכל דבריו שם צ"ע:

שם תוד"ה ושלח כ' וזה לשון ר"ח כו', נ"ב ע' תוס' יבמות ח' ב' ד"ה ויבמה ולפי לשונם שם סדר הדרשות שלח ושלח ושלחה ואילו לדבריהם כאן הסדר שלח שלחה ושלחה:

דף מא:

שנא' ושחטו אותו כל קהל וגו' וכי כל הקהל שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד אלא מכאן ששא"כ, נ"ב דוגמתו תוספתא תענית פרק ג' עמדו נביאים שבירושלים וקבעו שם כ"ד מעמדות כו' שנא' צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי א"א לומר כל ישראל אלא מלמד ששא"כ:

שם אלא מכאן כו', נ"ב ע' ירושלמי פסחים פ"ד ה"א כתי' שם תזבח את הפסח בערב אין לי אלא הוא שלוחו מניין ת"ל ובשלת ואכלת ובק"ע ת"ל ובשלת ואכלת משמע דווקא אבישול ואכילה קפיד קרא שיהא בעצמו אבל זביחה אפי' ע"י שליח נמי כשר עכ"ל ומ"ש דהבישול צריך ג"כ שיהי' ע"י עצמו לא ע"י שליח הוא חידוש:

שם מה להנך שכן ישנן במחשבה נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תת"ב דכ' וז"ל וכבר ראיתי מי שהפריז על המדה דאפי' במחשבה חל ההקדש עכ"ל מוכח דדעתו ז"ל דהקדש אין חל במחשבה וצ"ל דס"ל דהך דשבועות כ"ו ב' גמר בלבו מניין ת"ל כל נדיב לב הכוונה רק דחל נדר להקדש במחשבה שאם נודר במחשבתו להביא קרבן חייב להביאו וע"ש ברש"י אבל אין גוף ההקדש חל במחשבה ואם חישב במחשבתו בית זה הקדש אין הבית נקנה להקדש בכך [רק י"ל ג"כ דיש עליו גם בכה"ג תורת נדר לתתו להקדש ולעניין זה הוא דחלה המחשבה תמיד לשתהי' נדר לא לשיקנה ההקדש במחשבה] ולפי"ז הא דאמר כאן מה להנך שכן ישנן במחשבה אין הדברים בחד גוונא דמחשבה דתרומה היא לחלות ומחשבה דהקדש לנדר ויש לדחוק דכוונת הרדב"ז שם רק למחשבת צדקה אבל אין נראה כלל כן בכוונתו עש"ה ותראה דכוונתו אתרוייהו אהקדש ואצדקה וראיתי בס' נדפס מחדש שמו עצי בשמים להגאון ר' ישעי' מפראגא ז"ל וראיתי שכ' שם כן בחידושי עירובין די"ב ע"א מסברא דנפשי' דהא דהקדש הוא במחשבה היינו רק שמתחייב ליתן אבל אין הדבר נעשה של גבוה ע"י המחשבה וע"ש שכ' דכן מבואר ברמב"ם והאמת שדברי הרמב"ם פי"ד ממעשה הקרבנות הי"ב משמועתם כך עש"ה ואולם רש"י כאן וכן כל הראשונים כתבו בפשיטות להיפוך דחלות ההקדש הוא במחשבה והנה מצאתי עוד בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקנ"ז שכ' ג"כ כלשון הנ"ל ויש מי שמפריז על המדה דאפי' במחשבה חל ההקדש ע"ש וגם שם אין מבורר כ"כ אם כוונתו אהקדש ממש או רק אמילי דמיון להקדש כצדקה ומתנדב ס"ת לביהכ"נ עש"ה וע' רא"ש פ' האשה ניקנית סי' ל"ט בהגהות אשיר"י שם בשם רב האי וע' שבועות כ"ו ב' ברש"י ותוס' דלפי הלימודים שם מקראי דנדיב לב אין ראי' רק על התנדבות שנודר להביא קרבן דגם זה הוא התנדבות הלב ואילו ללימוד מקרא דונחשב לכם תרומתכם שם הרי הוא חלות התרומה בפועל ע"י המחשבה ועש"ה:

שם גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם כו', נ"ב אין זה היקיש רק סברא כי לא יפה כח הדבר דאיתרבי מגוף הדבר שממנו למד, שו"ת חות יאיר סי' ר"ג וע' יבמות פ"ז א' ובגוף עניין שליחות לעכו"ם ודרש דכאן מה אתם כו' ע"ע שו"ת מהר"י ברונא סי' רמ"ד:

דף מב.

ודילמא שאני התם דאית לי' שותפות בגווי', נ"ב פי' ואמרי' מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי', מהרי"ק שורש נ"ב:

שם מנין שזכין כו', נ"ב בעניין מחלוקת העתיקה אי זכי' מטעם שליחות הארכתי בחידושי וע"ע תוס' גיטין ע"ב א' ד"ה קולו דמתבאר משם דמידי דזכות הוי כאילו שמע קולו שאמר לו לעשות כך עש"ה:

דף מב:

דאמרי' דברי הרב כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' קנ"ו וע' חידוש ברמ"ה סנהדרין כ"ט דדווקא היכא דטוען המשלח כן דברי הרב כו' ולא הי' לו לשליח לשמוע אלי אז הוא דפטור אבל אי לא טעין הכי מיחייב ע"ש וע' בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' רי"ד דנשאל על נשבע שלא לשחוק אם מותר לשום אחר במקומו לשחוק והשיב דאסור וכ' אחד מן הטעמים וז"ל ותו דקיי"ל שלוחו של אדם כמותו וכל דבר שהוא אסור לעשותו אסור לו לומר לאחרים לעשות עכ"ל וצ"ל כוונתו דכיון דהשליח לאו בר חיובא שהרי האיסור משום השבועה והשליח לא נשבע ע"כ יש שלד"ע וס"ל להלכה כרבינא דב"מ י' ב' או כוונתו דדינא זוטא מיהא איכא כדלקמן מ"ג א' ועכ"ז דבריו צ"ע שלא הזכיר כלל סוגי' דכאן ודב"מ ולא דיבר כלל מגוף דין דאשלד"ע רק כ' בפשיטות דכיון דקיי"ל ששא"כ כו' והוא חידוש גדול וראיתי עוד בשו"ת הרדב"ז שם ח"א סי' תל"ב ופוסק שם להדיא כר' סמא דב"מ שם ולא כרבינא ע"ש ושוב מצאתי בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תצ"ג ג"כ זאת השאלה עצמה אשר ברדב"ז הנ"ל וכ' דתליא בפלוגתא דרבינא ור' סמא הנ"ל כיון דגם כאן השליח לאו בר חיובא ע"ש וע"ע בנידון הנ"ל בשו"ת מהר"י ברונא סי' קכ"ד עש"ה:
שם תוד"ה ה"ג כ' היינו מפלגא כו', נ"ב ע' ערכין כ"ג ב' עד פלגא ע"ש:

דף מג.

אלא דינא רבה כו', נ"ב מוכח דאע"ג דאשלד"ע מ"מ איסור הוא מיהת וחייבין עליו בי"ד וכן מתבאר מהך דהשולח את הבערה דחייב בדיני שמים וכן מבואר להדיא בגמ' ב"ק נ"ו א' דאע"ג דדברי הרב כו' מ"מ חייב בדיני שמים ע"ש וע' ס' חידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל שבת ג' א' ד"ה בבא דרישא פטור ומותר דכ' דאע"ג דאין נותנין מזונות לעכו"ם בחצר ע"מ להוציא היינו משום דחשיב כאילו הי' העכו"ם שלוחו משא"כ גבי ישראל דאשלד"ע ולכן אף אם יודע שהישראל יעביר ד"א ברה"ר אין כאן איסור שבת לכך הוא מותר עכ"ל ומוכח דהא דאשלד"ע הוא היתיר לכתחלה גבי המשלח ואולי טעמו דהא דאסור לכתחלה בעלמא וחייבין עליו בי"ד הוא ג"כ רק מתורת לפני עור דחשוב מכשילו בעביר' אבל לא דלגבי דיני שמים יוחשב שליח ותתייחס עצם העביר' למשלח

ולכן גבי שבת שם שפיר קאמר דפטור ומותר דמשום שבת הרי מותר לגמרי עש"ה ותבן וע"ע סנהדרין כ"ט א' מניין שאין טוענין למסית כו' ומוכח לכאורה דהא דדברי הרב כו' פוטר גם מדיני שמים וכבר דיברו ז"ל מזה ועמש"ש בגליון וע' שו"ת מהרי"ל סי' פ"ו עש"ה וע' נימוקי מהרמ"מ שבסוף המהרי"ו דס"ד ד"ה דין ראובן צוה לתפוס בעל ריבו בידי עכו"ם כו' וע' שו"ת מהרי"ו סי' כ"ח מש"ש ומה שטען ראובן ותובע משמעון שאמר לבנו לקללו כו' עש"ה וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קס"ח כ' בפשיטות דהמשלח עובר איסור דאוריתא או דרבנן מיהת דמסית בכל עבירות הוא איסור עכ"פ ולאו דווקא בע"ז וע"כ אם ניסת האחר ממנו ועבר א"א להמסית להעיד עליו לפסלו דגם המסית פסול ומה שהעיר שם ע"ז מגמ' סוכה נ"ב ב' יצה"ר מסיתו לאדם בעוה"ז ומעיד עליו לעוה"ב הרי דמסית כשר להעיד חידוש שפלטה קולמסו כזאת דפסול המסית עבור שההסתה איסור ומשא"כ היצה"ר נצטוה בכך להסית והאדם נצטוה שלא לשמוע לו וז"פ וע"ע שו"ת ח"צ סי' קל"ח ומש"ש דמשום לפני עור נמי איכא א"כ אי נימא דלפני עור הוא חלק מגוף החטא א"כ הא יש על מסיתם עבירת גוף העדות וה"ל הוא המזיק ממון חבירו וראוי שיהי' חייב לשלם בדיני שמים וע"כ דס"ל לתוס' דאין לפ"ע חלק מגוף החטא ודו"ק היטיב מאוד ועמ"ש בזה בלקח טוב כלל א' ועוד בכ"ד ולהנ"ל גם התוס' ס"ל כר"ן דאין לפ"ע חלק מגוף החטא:

שם שליח נעשה עד נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תקפ"ג:

שם תוד"ה מורד כ' דהמרד הי' שהקדים כו', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' פ"ח אות ד':

שם תוד"ה שלא מצינו כו' כ' אמנם מסופק הי' ר"י כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קע"ד:

דף מג:

תוד"ה והשתא כ' אבל העדים הטעונים לישבע כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ט"ו ע"ש שכ' דאין להשביע עדים דשמא האחד מהם לא ימצא מכוון בעדותו ונשאר האחד והוא קם לשבועה ואם יכחישנו הנתבע יצתה שבועת האחד מהם לשקר והש"ס קפיד בהכי בב"מ ל"ד ב' ע"ש ויל"ע בזה דשם אמרי' רק מי נשבע תחלה כו' וכיון דיש עצה שישבע זה תחילה לכן קפדינן בהכי משא"כ במקום דקיל להו לאינשי עדות שקר וחמירא להו שבועת שקר דהדין נותן להשביע העדים כמ"ש התשב"ץ שם אין לנו להקפיד שמא לא ימצא מכוון כו' ותצא שבועת האחד מהם לשקר דהא אפי' בוודאי כה"ג לא קיי"ל כבן ננס דאמר כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא ועוד דהא עדות שקר הוא לאו כשבועת

שקר וא"כ בכל שבועה עפ"י ע"א הרי ממ"נ הי' כאן עדות שקר או שבועת שקר ואין סברא לחלק בזה בין שבועה ושבועה לבין שבועה ועדות ועש"ה בתשב"ץ ועי' עוד שו"ת שבות יעקב סי' קנ"ד:

דף מד.

וצווח ריש לקיש כי כרוכיא נ"ב כעין זה זבחים כ"ב ב' תקע להו ר"ל לדרומאי וברש"י צעק להם בקול גדול:

שם כמין ימא לטיגני, נ"ב ע' רש"י ותוס' וע' ירושלמי ברכות פ"ג ה"ה א"ל ר' זעירא מן ימא לטיגנא וע"ש במראה הפנים:

דף מד:

קטנה שנתקדשה, נ"ב ע' שאלתות פ' משפטים ד"ה ברם צריך אילו היכא דקדישא נפשה כו' ע"ש דדבריו צע"ג מסוגי' דכאן וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קע"ח כי יש שם דברי חידוש עש"ה כל התשובה:

שם אמר קרנא דברים בגו, נ"ב כזה כתובות קי"א א':

שם שמא כו' ויאמרו אין קידושין תופסין באחותה, נ"ב דוגמתו ב"ב קמ"ה א' גזירה שמא יאמרו קידושין תופסין באחותה וע"ע דוגמא יבמות ל' ב' זימנין דאזיל הוא ומקדש לה לאחותה כו':

שם רש"י ד"ה קטנה כ' ולא ידע, נ"ב ולקמן מ"ה ב' ד"ה ונישאת שלא לדעת כ' לא הודיעתו ע' שו"ת הריב"ש סי' קצ"ג:

דף מה.

אלא לאו דקדיש איהי נפשה וקא קרי לה אלמנה, נ"ב כאן לא הי' יכול לתרץ כגון שנעשו לה מעשי יתומה כו' דא"כ אכתי הא אין מוכר לשפחות אחר אישות ואולם ק' דהו"ל לשנויי דאיירי כגון שסילק האב עצמו מזכות שיש לו בבתו לקדשה דסילוק כזה הא מהני כדמוכח מרש"י לקמן מ"ו א' ד"ה הואיל ונעשה בה כו' דכ' או הפקיר זכות שיש לו בה [וע"כ אין כוונתו אהפקר ממש דנימא דמהני רק בנערה דהבת זוכה בזכות שהי' לאבי' בה לקדשה ומשא"כ בקטנה דאין לה יד להתקדש ואין מי שיזכה בזכות זה לא שייך הפקר דז"א דהפקר ממש גם בנערה לא שייך דזכות שיש לאב בבתו לקדשה ליתי' במכיר' וה"ה דליתא בהפקר וע"כ דכוונתו אסילוק וקצ"ע מכתובות פ"ג א' דלא מהני סילוק בדבר שברשותו] וא"כ אחרי הסילוק הו"ל הבת הקטנה כשאר קטנה שאין לה אב

דתקינו לה רבנן קידושין וקידשה את עצמה ושפיר הו"ל אלמנה מדרבנן ואעפ"כ האב שפיר יכול למוכרה כיון דהוא לא מסרה לאישות מעולם ולדעת הגהות אלפסי המובא בש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעי' ב' דקטנה הנישאת שלא מדעת אחי' ואמה אינה צריכה למאן א"כ פשוט דלפי"ז כשיש לה אב אלא שסילק האב זכותו אזי עכ"פ צריך דעת אבי' לעניין הקידושין דרבנן וא"צ מיאון רק כשנישאת מדעת אבי' דרק באין לה אב תלוי באחי' ואמה ומשא"כ כשיש לה אב וודאי דתלוי באבי' וכמובן וא"כ י"ל דכיון דקידשה אבי' לקידושין דרבנן מיהת כיון דיש להם עניין ומציאות גם מדאוריתא לעניין שלא יחשב זנות ולא יעבור הבעל על לא תהי' קדישה לרמב"ם ואינה נעשית זונה גם לר' אלעזר דפנוי הבא על הפנוי' שלא לשם אישות עשאה זונה [ע' יבמות נ"ט ב' בממאנת] ע"כ שוב גם מה"ת אינו יכול למוכרה דחשיב גם מה"ת שמסרה כבר לאישות ואין יכול למוכרה לשפחות אחר אישות ובפשיטות י"ל כן דכיון דהלימוד מבבגדו בה כיון שפירש טליתו עלי' היינו שמסרה למי שנתחייב בשארה כסות ועונתה שוב א"י למוכרה כמבואר לעיל י"ח ב' א"כ י"ל דאישות דרבנן נמי חשוב פרישת טלית ושמסרה למי שנתחייב כו' כיון דנתחייב עכ"פ בכך מדרבנן ואולם י"ל דכיון דכשסילק האב זכותו אזי לעניין הקידושין דרבנן הרי צריך גם דעתה וכמו באחי' ואמה דאם השיאוה שלא לדעתה א"צ למאן כמבואר ביבמות ק"ז ב' וא"כ כיון דבעי' גם דעתה ה"ל אבי' והיא שנים שעשאוהו דבעלמא כה"ג אין המעשה מתייחסת לכל אחד לבדו רק לשניהם יחד דמש"ה פטורין עלי' בשבת ושאר חייבי חטאות וא"כ האב לבדו לא מיקרי שמסרה כו' ולא קרינן בי' בבגדו בה ושפיר רשאי למוכרה אח"כ דזה זכותו לבדו והרי הוא לבדו לא מסרה לאישות ודו"ק וע' שו"ת הריב"ש סי' קצ"ג מה שדן שם בלשון האב אם הוא ל' שליחות מועיל והנה נזכר שם ג"כ שאמר האב ואין לי עסק בה וזה הוא ל' סילוק כמבואר בכתובות פ"ג א' וא"כ ראוי שיהי' גם ל' זה בכאן עניינו סילוק כיון דסילוק מועיל וכנ"ל עש"ה בריב"ש דלא נחית לזה כלל שם והנה מאי דהקשיתי דהא לא מהני סילוק בדבר שברשותו הנה להמבואר גיטין כ"א א' דמה דאב מקבל גט לבתו קטנה הוא מטעם שליחות ולפי"ז גם קבלתו קידושי' עניינם כן ע' כתובות מ"ז א' איתקוש יציאה כו' עש"ה וא"כ י"ל דשפיר מועיל סילוק כמו בכל שליח דיכול לומר אינני רוצה היות שלוחה ולא דמי כלל לשאר סילוק בדבר שברשותו ודו"ק ואולם נ' דגם שליחות כזה דעשאתו תורה לשליחה ממילא ג"כ לא שייך סילוק דאל"כ יבם החולץ שיאמר אני חולץ עבורי לבד ואינני רוצה להיות שליח האחים תהי' יבמתו זקוקה עדיין לאחים ע' יבמות י' ב' ואינו נ' כלל כן רק נעשה שליחם על כרחו וה"נ דכוותה ודו"ק וראיתי דיש לעיין בזה עוד ברא"ש במכלתין פ"ק סי' כ"ה ובקרבן

נתנאל שם ס"ק ק"י ודברי הק"נ במחכת"ה מעורבבין דכ' דהאב הפקיר כו' והרא"ש אין כוונתו להפקר וסילוק רק כוונתו שהאב נתן זכותו אל הבת ומ"ש הק"נ דכיון דהפקיר כו' שוב אין לו זכות למוכרה אין מובן דבסילוק הרי יכול להסתלק מזכותו לקדשה ולא מזכותו למוכרה רק כך הל"ל דהואיל ונתן לה זכותו לקדשה ובכח מה שנתן לה היא מתקדשת ה"ל כקידשה אבי' דאין רשאי עוד למוכרה ודו"ק ובגוף דברי הרא"ש שם יש לעיין טובא וע' תה"ד ח"ב סי' מ"ט עש"ה וע"ק לגמ' הנ"ל לעיל י"ח ב' כיון שמסרה אבי' למי שנתחייב בשארה כסותה ועונתה שוב אין רשאי למוכרה ומשמע דאם קידשה האב למי והתנה המקדש ע"מ שאין לה עליו שאר כסות ועונה (דגם בעונה מהני תנאי אם מתנה קודם הקידושין כמבואר בהגהות החות יאיר על הרי"ף ב"מ פ' השוכר את הפועלים דקי"ט עש"ה] אזי רשאי האב למוכרה אחר אישות כזה וא"כ הא משכחת בפשיטות בקידשה בתנאי כה"ג ומת המקדש דה"ל אלמנה ועכ"ז רשאי למוכרה ועיין:

דף מה:

רבא אמר כו', נ"ב לאו משום דלית לי' לרבא סברא דשארית ישראל כו' רק דכיון דכפתי' והכריחתו להתרצות לקריבה וע"כ לא הי' נראה לרבא שהי' עושה איסורא אם הי' מערים ומקדשה לקרוביו דכאשר עשתה לו אשתו לדחקו לעבור על רצונו כן יעשה לה, שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתרט"ו ע"ש ולענ"ד ראי' לזה מב"מ מ"ח ב' דמחמיר רבא בהך דשארית ישראל וגו' יותר מאביי דרבא חושבו לאינו עושה מעשה עמך משא"כ אביי ע"ש רש"י ד"ה בעושה מעשה עמך וע' תוס' לקמן נ"ב א' ד"ה והלכתא ועמ"ש על הגליון ב"מ ע"ד א' וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' פ"א וסי' קל"ה וע' חידושי הר"ן ב"מ צ"ד ב' ד"ה פרה במשיכה ובעלים באמי' וע' בגמ' שם ק"ו ב':

שם עד שיבא אבי' וימחה, נ"ב הא דלא אמר עד שישמע אבי' וימחה ע' שו"ת הריב"ש סי' קצ"ג:

שם רש"י ד"ה כפתי' כ' ועשו סעודה לחיבת חיתון כו', נ"ב אם סעודה כזאת היא סעודת מצוה ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' כ"ב:

שם תוד"ה בפירוש כ' ועוד פסק בשאלתות כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף ל"ט:

דף מו.

בזו ובזו כו', נ"ב ע' שו"ת חכם צבי סי' ד' ומש"ש דנ"מ טובא לעניין אם אינו דבר המתקיים להוליכו למדי כו' יש עוד נ"מ יותר גדולה דהך דחיישי' שמא ש"פ במדי הוא

רק חומרא דרבנן לרוב ראשונים דמה"ת אין לכסף אלא מקומו ושעתו ע' לעיל י"ב א' בראשונים ומשא"כ ספיקא דאו או קאמר הוא ספיקא דאוריתא:

שם עד שיהי' באחת, נ"ב מפרשי' בגמ' דהכוונה באחרונה אף דנאמר סתם ודוגמתו במשנה גיטין ט"ו א' בפני נכתב חציו ומפרשי' לי' בגמ' אחציו אחרון אף דנאמר סתם ואולם בגמ' שם אפי' לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה נאמר ג"כ סתם ושם הכוונה אשיטא ראשונה דייקא ע"ש ברש"י וע' תוס' וע' תוס' שם ה' ב' ד"ה אפי' וע' עירובין ע"ה א' דנאמר במשנה נתנו עירובן במקום אחד ומפרשי' לי' בגמ' אחיצונה ופריך שם במ"ט קרי לי' מקום אחד סתמא עש"ה וצ"ל דלא דמי להנך דמייתינא דאילו מסוימות בראשית ואחרית דשיטה ראשונה נכתבת קודם לאחרות וחציו ראשון קודם לאחרון וכן כאן האכילה בזאח"ז וע"כ שפיר יפול ל' סתמא הן על הראשית מפאת סיומו בראשית או על האחרית מפאת סיומו באחרית משא"כ שם דכמו שהוציא מפנים לחוץ הפנים הוא ראשון לו כן להיפוך הנכנס מחוץ לפנים החוץ הוא ראשון לו וא"כ שניהם ראשית ושניהם אחרית וע"כ שפיר לא יתכן לומר מקום אחד סתמא אם הכוונה רק אחד מינייהו אחרי שאיננו מסיום בדבר ודו"ק:

שם תוד"ה אמר כ' שפיתה לשם אישות, נ"ב ע' מהרי"ק שורש קכ"ט:

דף מז.

ותסברא אימא סיפא ושוים במכר שזה קנה, נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' רמ"ד:

דף מז:

אמר רבה אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי כו' והה"ד כו' ואמינא להו כו' כ"ע לא פליגי כו', נ"ב דוגמת זה כתובות צ' ב' וע"ע כתובות כ"ה א' דא"ר הונא ברי' דר' יהושיע אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי' כו' ואמינא להו אנא כו' ובנדה נ"ג א' אמר רבא אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי כו' ואמינא להו אנא כו' וע"ע ב"ק פ"ה א' אמר רבה אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי' כו' ואמינא להו אנא כו' וכזה עוד סוכה י"ז א' ובב"ק שם כתוב בגליון הגרע"א ז"ל סוכה י"ז א' וש"נ ואולם בסוכה שם לא נמצאו דבריו כלום וע"ע ב"ק צ' ב' אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי כו' ואמינא להו אנא כו' ובנזיר מ"ד ב' אמר אביי אשכחתינהו לחברי' דר' נתן בר הושעיא דיתבין וקאמרין כו' אמינא להון אנא כו' ובפסחים קי"ז ב' אמר רבא אשכחתינא לסבי דפומבדיתא דיתבי וקאמרי כו' ואמינא להו אנא כו' ובביצה י"ט א'

אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי כו' ואמינא להו אנא כו' ובנדה כ"ז א' אמר רבה אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי כו' ואמינא להו אנא כו':

שם לעולם שט"ח דאחרים, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' פ"ה ספק בשמעון שקידש אשה בחוב שיש לו על ראובן ואח"כ בא לוי בע"ח של שמעון לגבות חוב זה שחייב ראובן לשמעון בשיעבודא דר' נתן אם נפקעין הקידושין למפרע או לא ע"ש ולענ"ד אפי' לא רצה לוי אח"כ בהתוודע לו לגבות אותו החוב ג"כ יש להסתפק די"ל דכיון דבשעה שקידש הי' החוב משועבד ללוי בשיעבודא דר"נ הרי קידש בדבר שאינו שלו ואי דהשתא אין לוי רוצה לגבות מאותו החוב מתנה בעלמא הוא דיהיב השתא לוי לאשה ואין כאן קידושין וי"ל ג"כ דכיון דבהתוודע לו אין רוצה לגבות הוכיח סופו על תחלתו שגם בשעת קידושין אילו הי' יודע הי' מסלק עצמו משיעבודו ואולי תלוי בפלוגתא דיאוש שלא מדעת ואכ"מ להאריך:

דף מח.

דמר אית לי' דשמואל כו', נ"ב ע' רא"ש ב"מ פ"ק סי' מ"ח רצה להביא ראי' מכאן דמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו א"צ לשלם ללוקח רק דמים שנתן לו ולא כל שיווי החוב דאי צריך לשלם כל שיווי החוב א"כ אמאי לא סמכא דעתה דאשה כאן הלא הבעל יוצרך לשלם לה כל החוב אם ימחול וע"כ דאין חייב לשלם אלא דמים שנתנה דהיינו פרוטה דמי הקידושין עכ"ל ע"ש והכוונה דכיון דאשה מתקדשת בפרוטה לכן נחשב שיווי האשה פרוטה ומה שנעשית אשתו בעד החוב נחשב זה שנתנה לו פרוטה ולכן אם משלם לה פרוטה חשיב דמים שנתנה וע"ע כזה נימוקי יוסף ב"ב פ' חזקת דק"פ ע"ח מדפי הרי"ף מש"ש וכ' הריטב"א ז"ל דכיון דבתר דעתי' דמוכר אזלי' כדאמרי' דאגב אונסי' דזוזי גמר ומזבין ליכא לדמויי לגמרי לאשה ולומר דכי היכי דאשה מתקדשת בפרוטה ה"ה אם קיבל פרוטה משדה זו דליהוי מכיר' דשאני אשה דהרי נתן לה דמי' דכל אשה מתקדשת בפרוטה כו' ע"ש תוכן הדברים דאף דבתלוה וזבין צריך שיתן שיווי הדבר ואי לאו הכי הוי כתלוה ויהיב דמה שעודף על השיווי הוי ככופו לתת מתנה מ"מ באשה בתלוה וקדיש שפיר מקודשת בפרוטה דפרוטה הוא הנחשב שיווי שלה כיון דאשה מתקדשת בפרוטה ואולם לולי דברי הראשונים לענ"ד אין נ' זה כלל לדון ממה דאשה מתקדשת בפרוטה דשיווי האשה פרוטה דקידושי כסף הם רק דרך הקניין שכך נתנה תורה קניין זה אבל אין אשה נישאת לאיש בשביל הפרוטה שנותן לה רק בשביל שרצונה בהאישות והוא כמ"ש תוס' ב"ב שם דמה שמתחייב בשאר כסות ועונה מפאת

זה נחשבים קידושין תלוה וזבין והיינו דמה שנעשה אישה זהו הדמים שנותן לה וזהו שווי' דשיווי האשה הוא מה שעומדת להנשא לאיש ויהי' לה איש המחויב לה אישות וכן האשה לבעלה לא שייך כלל לומר שנתנה לו דמים רק שנתנה לו אישות וע' תוס' לעיל י"ט ב' ד"ה ולר"מ דייעוד לא הוי דבר שבממון וע"כ אם ימחול הבעל השט"ח אין שייך כאן תשלומין כלל דבעד אישות לא שייך כלל תשלומי ממון ונמצא דלא יהי' חייב לשלם ממון כלל וא"כ נמצא דבגוף הכסף קידושין לא סמכא דעתה כיון דלא יצטרך לשלם וא"כ אין כאן כסף קידושין ושפיר אינה מקודשת ובחידושי הארכתי מאוד:

דף מח:

דמ"ס מלוה ופרוטה דעתי' אפרוטה ומ"ס דעתי' אמלוה נ"ב בחידושי הרמ"ה סנהדרין י"ט ב' מ"ס דעתי' דמקדש אמלוה דחשיבא כו' ומ"ס דעתי' אפרוטה דאיתא כו' עכ"ל ומ"ש דחשיבא צ"ל משום דנפישא ומ"ש דאיתא הכוונה דישנה מיד בעין משא"כ המלוה תבוא רק לאחר זמן והוא כהך דכתובות פ"ג ב' בוצינא טב מקרא:

שם ומ"ס דעתי' אמלוה, נ"ב בשו"ת מהרי"ו סי' קפ"א דמש"ה כשנותנין שני גיטין לאשה אחת מספק צריך ליתנם בזאח"ז דאילו בבת אחת דילמא דעתי' על הגט שהוא פסול כמו דאמרי' הכי במקדש במלוה ופרוטה דדעתי' אמלוה ואפי' החולק כאן היינו משום דאדם יודע דמקדש במלוה אינה מקודשת ודעתי' אפרוטה אבל התם לא שייך זה ע"ש ולפי"ז המניח ב' זוגות תפילין דרש"י ודר"ת ג"כ יותר טוב להניחם בזאח"ז מלהניחם בב"א דמקום יש בראש להניח ב' תפילין ויש שעושין כן כמובא בספרים ולהנ"ל אדרבה יותר טוב להניחם בזאח"ז דבב"א יש לחוש דילמא דעתי' על אותם שאינם תפילין כי היכא דחיישי' הכי בב' גיטין והא קיי"ל דמצצ"כ וכן בכל ב' מעשי מצוות שאדם עושה מספק יומצא להנ"ל דצריך לעשותם בזאח"ז ויש לדון מזה עוד לכמה דוכתי ואין להאריך וע"ע שו"ת תה"ד ח"ב סי' קס"ט מש"ש שמא דעת הנכרי אמשיכה ולא אקניין כו' עש"ה וע"ע שו"ת מהר"ם לובלין סי' ט' עש"ה:

שם ר' יהודה הנשיא אומר באמת אמרו, נ"ב כל' וה ב"ב קמ"ה א':

שם ונמצא של דבש, נ"ב הא דלא תני והוא של דבש, היינו משום דאילו ידעה בו שהיא של דבש אף שאמר בכוס של יין מקודשת וכהך דלעיל ח' א' אי דידעה בי' סברה וקבלה וכן בב"ב ק"ו ב' סברת וקבילת כו' ע"ש, שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' קכ"ו:

שם מראה מקום הוא לו, נ"ב ע' גליון הרי"פ וע"ע סברא זו בב"ק ק"ב ב' אבל לסחורה לא אמר ע"ש דהטעם דלסחורה בכל מידי דאיכה רווחא ניחא לי' ומה שאמר לו חטים מראה מקום הוא לו ולא לקפידא:

דף מט.

מסאנא דרב מכרעי לא בעינא, נ"ב מעין דוגמא בשו"ת הרא"ש כלל א' אות ב' מש"ש יש מפני חשיבותו שאדם בוש ממנו:

דף מט:

שמא הרהר כו' נ"ב בשו"ת מים עמוקים סי' ל"א כ' דחששא בעלמא הוא ומשום חומרא דאשת איש מחמרינן כולי האי וכזה בשו"ת הרא"ש כלל י"ז סי' א' וסי' ב' וכ"כ עוד בשו"ת מהרי"ו סי' קס"ד עש"ה ולעניין עד פסול מחמת רשע ושב בלבו אי מיתכשר מיד אלא דאנן לא מהימנינן לי' עד שיעשה תשובה המבוארת בסנהדרין כ"ה ב' וכן בכל חטא עד שיעשה תשובה שלימה בפנינו א"ד אין מיתכשר עד שיעשה תשובה הנ"ל ואת"ל דבעי' תשובה שלימה להתכשר לעדות אם הוא מה"ת או מדרבנן נדבר מזה ג"כ בשו"ת מהרי"ו שם עש"ה בכל התשובה וע' שו"ת תה"ד ח"ב סי' ר"כ וסי' רכ"א ושו"ת מהר"י ברונא סי' כ"ח וסי' ל"ב ועמ"ש בגליון מכות י"ג ב' וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ק"מ ולא זכיתי להבין דבריו אעפ"י שכ' שדבר פשוט הוא דלפי דבריו אם יאמרו פסולי עדות לאחד קדש אשה זאת בפנינו כי צדיקים אנחנו והרהרנו תשובה בלבנו ראוי שיועיל זה לעשות ספק קידושין וזה וודאי אינו וצ"ע וע"ע שו"ת מהרי"ו סי' קצ"א כ' ועיקר תשובה בפה דכתי' והתודה והיא מ"ע כו' עכ"ל ולשונו צ"ע דאדרבה עיקר תשובה בלב שיקבל עליו שלא ישוב לכסלה עוד וכדאמרי' כאן שמא הרהר תשובה בלבו הרי דע"י ההרהור לבד מיקרי צדיק והוא פשוט והוידוי בפה מ"ע בעלמא הוא כשאר מ"ע ואינה מעיקר התשובה כלל וע' ל' פסקי ריקאנטי סי' ס"ז דמיד שהירהר תשובה הרי הוא צדיק גמור כו' ע"ש ולפי"ז אפי' אמר ע"מ שאני צדיק גמור מקודשת וע"ע אריכות בשו"ת מהר"ם פדוואה סי' ל"ז וע"ע שו"ת מהר"י מינץ סי' י"א ושו"ת מהר"ם לובלין סי' פ"א:

שם עשרה קבין זנות ירדו לעולם ט' נטלו ערביא כו', נ"ב הוזכר מזה דערביים שטופי זימה בכתובות ע"ב ב' חזיתי להיא ערביא כו' ע"ש ובע"ז כ"ב ב' אני ראיתי ערבי אחד שלקח ירך כו' ע"ש:

שם ודברים שבלב אינם דברים נ"ב המבייש את חבירו וכדומה ומחל לו בפיו אעפ"י שלא מחל לו בלבו אמרי' בי' ג"כ דברים שבלב אינם דברים נימוקי מהרמ"מ שבסוף המהרי"ו דס"ד ע"ב דפוס קאפוסט ד"ה דין כיון שראובן וע' אריכות בכאן בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' צ"ד וסי' צ"ה וע' תוס' גיטין ל"ב א' ד"ה מהו דתימא וע"ע שו"ת חוט המשולש טור ג' סי' ג':

דף נ.

כל דסליק אדעתא למידר הוא, נ"ב ע' שלטי הגבורים שבועות פרק ג' דף רצ"ג מדפי הרי"ף שכ' וכן נמי נודר ללכת לא"י ולשוב הוי שלא כהוגן כו' ואל תשיבני הנה ההליכה מצוה אעפ"י שהיציאה עביר' וה"ל כנודר להתענות ימים רבים ופגע בו שבתות וימים טובים דמתירין השבתות ולא השאר כו' דז"א חדא דמעשה דיפתח נמי הוי עביר' ומצוה ואפ"ה היו מתירין לו כו' ועוד דהא ליכא מצוה כלל דאין מצוה ללכת לא"י ע"מ לשוב ואפי' למ"ד דהאידנא מצוה ללכת לא"י היינו דווקא ע"מ לדור אבל ההליכה ע"מ לצאת אין בה מצוה דכי היכא דהיציאה ע"מ לשוב אינה עביר' כך ההליכה ע"מ לשוב אינה מצוה דעיקר ההליכה והיציאה תלוי בדירה וכן יש בספר התשב"ץ בשם מהר"ם ז"ל ומילתא דמיסתבר הוא דמה מצוה יכול להיות להולך לא"י ע"מ לשוב מי בקש זאת מידו רמוס חציריו וכיון דאין נחת רוח לפניו ית' נ' דמצי שפיר מיתשיל עלי' עכ"ל ויש קצת ראי' לדבריו מגמ' דכאן כל דסליק אדעתא למידר ומשמע דשלא אדעתא למידר אינו מצוה כלל ומש"ה ודאי כל דסליק אדעתא למידר כו' ואולם מה שדן ז"ל דכי היכא דהיציאה ע"מ לשוב אינה עביר' כך כו' י"ל דרק ביציאה ע"מ לשוב כיון דדעתו לשוב לא"י מקום הקודש לכן הח"ל שהוא חול נגרר אחרי הקודש ואין נחשב נעקר מא"י גם כשהוא בח"ל וגם כשהוא בח"ל חשוב כאילו הי' בא"י מפאת הדיעה לחזור לשם ומשא"כ בהולך ע"מ לצאת אין אומרים כן דכיון דדעתו לצאת לכן גם בהיותו בא"י יוחשב כאילו הי' בח"ל דאין הקודש נגרר אחר החול ודו"ק ועמ"ש כזה בגליון ברכות כ"ו ב' עש"ה ועוד דכיון דהישיבה בא"י מצוה לכן גם בישיבה עראית המצוה אחשבתה לקבע ודוגמתו ברש"י סוכה ל"א א' ד"ה מפני תקנת מריש דמצות סוכה משוי לי' כל שבעה כבניין קבע ע"ש ולא דמי ליוצא ע"מ לשוב דאין ההוי' בח"ל מצוה לכן כיון דהיא עראית וע"מ לשוב לא חשיבא כלום ואולם במנחות מ"ד א' דשוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר משום ישוב א"י ע"ש ברש"י ולא אמר טעמא משום דהמצוה אחשבתה לקבע

וגם יוקשה דאי בהולך ע"מ לשוב חשוב קביעות בהיותו בא"י ומצוה א"כ תו הי' ראוי שיהא אסור לו לצאת משם דמבטל מצות ישיבת א"י ויש לדון עוד הרבה בזה:

דף נ:

תוד"ה ה"ג כ' דה"נ אשכחן כו', נ"ב ע' ס' הצבא שבסוף שו"ת תמים דעים במדה התשיעית:

שם כ' מ"ד לא ניחוש למיעוטא, נ"ב הא דלא אמר מ"ד ניזיל בתר רובא כדאמר בעלמא ע' מהרי"ק שורש ק"ע וע' אריכות בכולה סוגי' דכאן בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתק"ס וסי' תתקע"ב וע"ע שו"ת מהר"ם פאדווה סי' כ"ח:

דף נא.

אמר רבא בר אהינא אסברא לי, נ"ב דוגמתו נדרים ה' ב' אמר רבא ר' אידי אסברה לי ובחולין מ"ח א' אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי ובב"מ ח' ב' אמר רבא אידי אסברא לי ועוד שם ע"ד ב' אמר רבא ר' אידי אסברה ניהלי ולעיל מ' א' אמר רבא ר' אידי אסברה לי וסוטה ל"ט ב' אמר רבא בר אהינא אסברה לי וזבחים ל"ח א' אמר רבא בר אדא מרי אסברה לי ושבת קכ"ה א' אמר רבא בר המדורי אסברה לי:

שם תוד"ה קידושין כ' וק' דהא חייבי לאוין כו', נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שצ"ו:

דף נא:

הב"ע דשויתי' שליח מהו דתימא כו' נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ג' ע"ש שהביא דברי העיטור והוא פליאה עצומה שהי' לו להביא גמ' ערוכה דכאן [דנאמר ונשנית גם לקמן ס"ד ב'] דאב נעשה שליח לקבל קידושין לבתו בוגרת דגם בעיטור שם לא נאמר יותר מזה וע"ע לעיל ט' א' מדעתה והוא שבגרה ע"ש דגם שם מבואר דבת בוגרת עושה אבי' שליח לקבל שטר קידושין ופשוט דה"ה בכסף וע' נדרים ל"ח ב' ובבתו בוגרת ומדעתה ונ' ג"כ הכוונה דהאב נעשה שלוחה לקבל קידושי' מן המודר וע"ש ברא"ש דהתחלת דבריו אם האב יכול לעשות שליח לקדש בתו בשליחות המקדש ונ' הכוונה שאדם אחר עושה את אבי הבת שליח לקדש לו את בתו והוא שליח המקדש לא שליח הבת ואולם סוף דבריו כולם סובבים על היותו שליח הבת וכן דברי העיטור שהביא וע' שו"ת נוב"י חאה"ע סי' ס"ד ומהד"ות חאה"ע סי' ע' דדן אם יכול אדם להעשות שליח לאחר לקדש לו קרובת השליח דכיון דכל שליח קידושין חב לאחריני אלא דמיגו דזכי לנפשי' כו' ואם האשה קרובת השליח דלא שייך מיגו דזכי לנפשי' יש לדון אם נעשה

שליח וע"ש שכ' שלא נמצא הדין מפורש בדברי הפוסקים והנה התחלת דברי הרא"ש הנ"ל אם האב יכול להעשות שליח לאחר לקדש לו בתו משמע דבקרובה אחרת פשיטא דנעשה שליח ובאב הוא דקמיבעי' לא מטעם הנוב"י הנ"ל רק מאיזה טעם אחר פרטיי שיש בהכרח באב ובאב נמי השיב הרא"ש שם דאין שום טעם וסברא לומר דלא נעשה שליח עש"ה ושוב ראיתי שהדבר מפורש בר"ן במכלתין פ' האיש מקדש דף ר"ל ע"א מדפי הרי"ף ע"ש שכ' ויש שדקדקו מכאן שאדם יכול להיות שליח להוליך קידושין לקרובתו ולקדשה לאחר אעפ"י שאינו יכול לקדשה לעצמו כו' עש"ה וכנ' שנחית ז"ל ג"כ לחשש הנוב"י דכיון דלא שייך מיגו דזכי לנפשי' כו' ועכ"פ פליאה על הנוב"י שכ' שלא נמצא הדין מפורש והוא מפורש בר"ן ונזכרתי ירושלמי גיטין פ"ו ה"ב הדא אמרה שהקרוב נעשה שליח ומשמע דהי' ה"א שלא יהי' נעשה שליח אולי הטעם כנ"ל דאיתקש יציאה להוי' ובקידושין ה"א דקרוב של אשה אין נעשה שליח לאיש משום דלא שייך מיגו דזכי לנפשי' וא"כ ה"ה דאין נעשה שליח של האשה דכיון דכתי' כי יקח איש אשה מקשינן אשה, לאיש ובקרוב שלו גזרי' אטו שלה או הה"ה למיפסל משום דשליח נעשה עד ודילמא אתו למיסמך עלי' לצרפו לעד דוגמת הך דגיטין ה' ב' כיון דאשה כשיר' להביא את הגט זימנין דמייתי לי' איתתא וסמכי עלי' ע"ש וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' שכ"ד דהובא שם ירושלמי גיטין הנ"ל ודקדקו ממנו דאב יכול ליעשות שליח לבתו לקבל לה גטה ע"ש וע' ש"ע אה"ע סי' קכ"ג סעי' א' בהג"ה וי"א דיש להחמיר שגם קרוב כו' עש"ה:

דף נב.

כל אחת ואחת צריכה ה' גיטין, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ד"ש ע"ש מש"ש השואל ואחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני דצריכה ה' גיטין מה יועיל המתנה בזה והם ה' ואפי' תמתין לא יודע אם מזה או מזה כו' ע"ש ולא ידענא מאי קשיא לי' עכ"פ הנושאה לאחר ג' מגט האחרון זרעו יהי' מיוחס אחריו דוודאי הוא ממנו ולא מאחד מהם:

שם וחליצה מאחד מהן, נ"ב עמ"ש בגליון יבמות ל"ט ב':

שם אמר רב ש"מ ממתני' ארבע ונקיט רב בידי' תלת, נ"ב דוגמת זה יבמות כ"א א' אמר רב ארבעה נשים יש להם הפסק ונקיט רב בידי' תלת וע"ע ל' נקט בידי' בנזיר ל"ח א' ונקט ר' כהנא בידי' כו':

שם כי סליק כו' כו' אמרה להא שמעתתא קמי' דר' יוחנן א"ל מי אמר רב הכי והוא לא אמר והאר"י כו' הכי קא"ל מי אמר רב כוותי, נ"ב כזה גיטין ל"ט א':

דף נב:

אתא כו' קמי דרבא אמר לית דחש להא דר' שמעון, נ"ב כזה כתובות צ"ח א' וע"ע ב"מ ק"ו ב' אתא לקמי דרבא כו' א"ל לית דחש לה לדר' יהודה:

שם כישא כי כישא, נ"ב כל' זה שבת ק"מ ב':

שם אינה מקודשת, נ"ב ע' רש"י מנחות ע"ג א' ד"ה לקדש בו:

שם וכי אשה בעזרה מניין, נ"ב ע' ע' רש"י ותוס' וע' ס' בית מאיר ערכין ג' ב' וע' תשב"ץ מנהגים סי' שצ"ז דכ' וכה"ג פרכי' בפ' האיש מקדש אשה בעזרה מניין פן יתגרו בה פרחי כהונה עכ"ל:

שם ר' יהודה אומר מקודשת, נ"ב ר' יהודה לטעמי' דמקיש שאור דאכילה לשאור דראי' אליבא דראב"י בפסחים כ"ט א' וא"כ הי' לו ראי' מדלא הביאו תודה בפסח דהוא עצמו הי' מקובל שלא הביאו ע' פסחים י"א ב' ועוד א"ר יהודה שתי חלות כו' ובגמ' שם י"ג ב' מתוך שהיו מרובות כו' ע"ש דלא אמרי' משלחן גבוה הוא דקזכי ואינו שלו דאל"כ הרי היו רשאין לאכול גם חמץ שבתודה בפסח ואמאי לא הביאו וע"כ דלא אמרי' משלחן גבוה קזכי וחשוב שלו וע"כ שפיר הי' אסור באכילה ופשוט:

שם ר' יהודה סבר לך ולכל צרכיך, נ"ב כזה ביצה כ"ח ב', מכות י"ג א', ע"ש דבב' המקומות הנ"ל ר' יהודה הוא בעל הדרש ועוד דרש כזה לר' יוסי בסוכה מ' א' ולסתמא דגמ' בחולין קי"ח א' ולרבה בגיטין מ"ז א' ע"ש ברש"י ד"ה לבני אדם כ' לכל צורכיהן:

שם תוד"ה וכי אשה בעזרה מניין כ' ולא דק דלא אשכחן בשום דוכתא דנשים אסורות ליכנס בעזרה כו', נ"ב ע' ירושלמי מע"ש פ"ה ה"ג דמשמע דאשה אסורה ליכנס לעזרה מה"ת:

דף נג.

מניין שאין חולקין כו', נ"ב דוגמתו ב"ק ק"י ב' אין חולקין אשם כנגד אשם:

שם רש"י ד"ה ולא אשרו חומץ כו' כ' אלא בבא קמא כו', נ"ב צ"ע שלא נמצא דרש זה דאשרו חמוץ כו' בבבא קמא שם רק בסנהדרין ל"ה א' איתא להך דרשא ופירש"י שם דהדרש הוא לענין שנזקקין לתובע תחלה ע"ש:

דף נג:

נחזי אנן, נ"ב גיטין ל"ג ב', מ"ד ב', ב"ק נ"א ב', ב"מ ח' ב', עירובין מ' ב', ברכות כ"ז א', מ"ט ב', יומא מ"א ב', סוכה י"ב א', נדה ל"ט א':

דף נד.

לפי שלא ניתנה תורה למה"ש, נ"ב ע' תוס' לקמן ס"ו א' ד"ה הקם וע' תה"ד סי' רע"ג ועמ"ש בגליון ברכות כ"ה ב' והנה מל' רש"י כאן שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו כהנים זריזין כמלאכים להפשיטן בגמר עבודה ולא ישהום עליהם אחר העבודה כהרף עין עכ"ל הי' מקום לומר דהך סברא דכאן שלא ניתנה תורה כו' תליא בפלוגתא אם אפשר לצמצם או לא דסברא דלא ניתנה כו' הוא כסברא דא"א לצמצם דה"נ א"א להם לצמצם להפשיט מיד שלא יהיו עליהם הבגדים אחר העבודה כרגע אולם הא בורכא דע"כ הכוונה כאן דאפשר לצמצם רק שעכ"ז לא ניתנה תורה למה"ש להעמיס עליהם עול זה שיהיו כמה"ש זריזים תמיד לצמצם הפשיטה תיכף ומיד בלי שהי' רגע דאילו הי' א"א לצמצם כלל א"כ שוב הא הלבישה גם אחר העבודה באותה הרגע שא"א לצמצם הוי לה מצוה כמו בשעת העבודה ע' בכורות י"ז ב' שאני התם דרחמנא אמר עביד כו' ודו"ק היטיב ומצאתי בשו"ת מהר"ם פדוואה סי' ל' בעניין מינקת חבירו שכ' שם תוך דבריו וז"ל א"כ תצטרך לומר ניתנה תורה למלאכי השרת ואפשר לצמצם כי תיכף אחר המיתה יבא הצימוק שדים שאם היתי' ראוי' להניק שעה אחת יחול עלי' שם מניקה כו' עכ"ל הנה דלאפשריות הצמצום קרי לי' ניתנה תורה למה"ש ואולם וודאי רק שיגרת לישן הוא לו ז"ל ואין כוונתו באמת דחד טעמא נינהו דע"כ דאין זה תלוי בזה וכנ"ל:

דף נה.

בהמה שנמצאת כו', נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' כ"ג, כ"ד:

שם שותה בכוס של זהב כו', נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' מ' הביא קושית הפרשת דרכים דרך המלך דרוש י"א שהקשה לפמ"ש בירושלמי פ"ב דסנהדרין דכלי מלך שנשתמש בו הדיוט אסור למלך מק"ו ומה כלי הדיוט שנשתמש בו הדיוט אסור למלך כלי מלך שנשתמש בו הדיוט לכ"ש והקשה דא"כ לגבוה נמי דקיי"ל דכלי הדיוט שנשתמש בו הדיוט אסור לגבוה א"כ כלי גבוה שנשתמש בו הדיוט נימא ג"כ דאסור לגבוה מק"ו זה וזו לא שמענו שיהי' כלי גבוה נאסר בתשמיש הדיוט והח"ס ז"ל שם תי' דהירושלמי לא קאמר אלא בהדיוט שנשתמש בכלי מלך ברשות כפלגשי דוד שקנאם אבשלום בשבי' שזה קניין גמור כדדרשי' מושב ממנו שבי בגיטין ל"ח א' ומשא"כ הדיוט דעלמא המשתמש בכלי מלך שלא ברשות אינו אוסר דאין אדם אוסר דשא"ש וא"כ ה"נ בכלי גבוה כיון דלא נפקו לחולין ע"י מעילה דיש בהם מועל אחר מועל א"כ ג"כ הרי א"א אדשא"ש עכ"ד וצ"ע דהך דגיטין ל"ח א' אמרינ' שם כן רק למעשה ידיו דמהני קניין

של כיבוש ע"ש אבל לא לעניין ביאה שיהי' רשאי לבעול פלגש הנכבשת בשבי מלחמה ולעיל כ"א ב' מצרכינן קרא דאשת ואפי' אשת איש להתיר אשת עכו"ם הנכבשת במלחמה ואם דיש לחלק מ"מ נ' דביאה לא הוי מעשי ידיו ולא שייכא בקניין דכיבוש וגם אין נ' כלל שיהי' דין כיבוש ועניינו בישראל לישראל וכמובן וגם מ"ש דאין אדם אוסר דשא"ש צ"ע דזה אמרי' רק בדבר התלוי במחשבה כמ"ש התוס' יבמות פ"ג ב' ד"ה אין ומשא"כ כאן דגוף התשמיש אוסר דכיון דנשתמש בו הדיוט לאו אורח ארעה לאישתמושי בי' לגבוה א"כ לא שייך סברא דא"א אדשא"ש והנה על המל"מ ז"ל ג"כ יש לתמוה דכ' וזו לא שמענו כו' ועדיפא מיני ה"ל להקשות דמפורש כאן להיפוך דשתה בכוס של זהב כו' כולן מעלו ואי נימא דאחרי שנשתמש בו הדיוט אסור להשתמש בו לגבוה ולהדיוט נמי הרי אסור להשתמש בו כיון שנשתמשו בו כבר לגבוה בהכרח דהא בכלי שרת דקדוש קדוה"ג איירי דמה"ט יש בו מועל אחר מועל וכ"ש הרי אין מקבלין קדוה"ג רק ע"י עבודה דעבודתן מחנכתן כמבואר בסנהדרין ט"ז ב' וא"כ הרי נשתמשו בו לגבוה ואסור להשתמש בו הדיוט עוד כמבואר בע"ז נ"ב א' וא"כ כיון דאינו ראוי לא לתשמיש גבוה ולא לתשמיש הדיוט הא ה"ל כקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה משום דהואיל ואינן ראוין לא לגופן ולא לדמיהן לא קרינן בהו קדשי ד' כמבואר במעילה פ"ק וא"כ ה"נ ראוי שיצאו מידי מעילה ע"י שתיית הראשון מיד [ובלאה"נ כאן אין ראוי לדמיו דכלי שרת הא אין לו פדיון דלא נאמר פדיון אלא בבהמה כמבואר במנחות ק"א א'] וא"כ הרי מפורש בזה להיפוך דאין הכלי נאסר לגבוה ע"י תשמיש הדיוט:

דף נה:

וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' נ"ג אי אומרים לו לאדם עמוד וחטא עתה בשביל שלא יעמוד בחטא כל ימיו עש"ה וע' רשב"א לקמן ס"ט א' דהביא ל' הגמ' כאן וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא כדי שיזכה חבירך: **שם** כחטאת כונסה לכיפה והיא מתה מאלי', נ"ב וברש"י לכיפה לאו דווקא או שמא כיפה הית' מתוקנת לכך, ע' רש"י סנהדרין קי"ב ב' בראש העמוד דכ' אלא מאיסותא הוא להקריב קרבנות של רשעים הללו שהודחו הילכך ימותו כונסין אותן לכופה ומאכילין אותן שעורין עד שכריסן נבקעת כו' ע"ש ברש"י דכ' שם כן דרך פשיטות ומ"ש דמאכילין אותן שעורין צ"ע דזה הוזכר רק באדם שם פ"א ב' והיינו משום דשעורים אינו מאכל אדם רק מאכל בהמה ואם כל אכילת האדם שעורים כריסו מתבקע עי"כ אבל בהמה דשעורים אכילתה הראוי מדוע יובקע כריסה ע"י האכילה ועמ"ש בגליון פסחים ג' ב'

וע"ע ע"ז י"ג ב' דשם הוזכר נועל דלת לפני' והיא מתה מאילי' וע"ע כזה תמורה י"ז ב' רק קדשיך אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הולדות תשא ובאת יכול יכניסנו לבית הבחיר' וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו כו' מנא תיתי הא כיון דגמרי' חמש חטאות מתות הנך מיקרב קרבי מהו דתימה ה' חטאות מתות בכל מקום והנך ימותו בבית הבחיר' כו' ומשמע לכאורה דגם ה' חטאות מתות מיתתן כך ע"י שמכניסן לבית ומונע מהם מים ומזון כו' דאל"כ הא יש שינוי בלא"ה בינם לבין ה' חטאות מתות ויש לדחות ובאתי רק להעיר וע' רש"י נזיר כ"ה א' ד"ה יכול יעלם כו' דכ' ג"כ ויכניסם לכיפה כו' עש"ה וע"ע סנהדרין ע"ט ב' ושם פ' א' דהוזכר שם ג"כ כניסה לכיפה בשור הנסקל שנתערב באחרים עש"ה וע"ש בתוס' וע"ש תוס' ישינים יומא נ"ה ב' ד"ה ונברור ד' זוזי כו' דכתבו ג"כ דיש מצות הכנסה לכיפה בחטאות המתות עש"ה [ומש"ש לסקול השור צ"ל ולסקול השור ע"ש ותבן] וע"ע בכורות ט"ו ב' דלאחר פדיונן מה תהא עליהן כו' כונסן לכיפה והן מתין כו' וע"ש ברש"י וע"ע רש"י בכורות ס"א א' ד"ה בזמן הזה:

דף נו.

היכא דאיכא איסורא התם קנסי', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת צמח צדק סי' ל"ו:
שם המקדש בערלה כו', נ"ב ע' רשב"א דהקשה דתתקדש בהאפר אם הוא ש"פ דערלה וכה"כ מנשרפין דאפרן מותר ותי' דהשתא מיהת לית להו דמים דאסור למוכרן ואי משום אפרן הא אינו בעולם ולכי קלי לי' הו"ל כגופא אחרינא כו' ואע"ג דאסיקנא בפ' האומר כו' דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי התם הוא דאין הגוף משתנה כו' ועוד דהתם נמי דווקא כשאמר לכשיהי' כו' עכ"ל ולתי' הב' הנ"ל אם יקדש בפירוש בהאפר לכשיבא תהי' מקודשת ורק אם נותן לה הערלה ואומר לה הרי את מקודשת לי אז אמרי' דבגוף הערלה הוא מקדשה וגוף הערלה הא אינו שוה כלום ויל"ע בזה מתוס' גיטין מ"ג א' ד"ה מי איכא עבדא דלא מיזדבן לקנסא ע"ש שכ' ועוי"ל דאפי' מוכרו כולו לגמרי אינו מכור דהא אינו שוה כלום ואינו מוכרו אלא לקנס ולקנס אינו מכור עש"ה אלמא דכיון דאין העבד בעינו שוה כלום לכן המכיר' ממילא הוא לקנס וא"כ גם כאן אפי' במקדש סתם מ"מ כיון דאין הערלה בעינה. שוה כלום לכן הנתינה ממילא לאפר שבו והוי כמקדש בפירוש בהאפר ודו"ק:
שם א"ק פן תקדש כו' נ"ב ע' ס' יריאים סי' קנ"ד דנלמד מכאן איסור הנאה ובכלל איסור הנאה יש בו איסור אכילה עכ"ל ולכאורה לפי"ז האוכל כה"כ כזית ואינו ש"פ יופטר

ולהיפוך האוכל פחות מכזית והוא ש"פ יתחייב דשיעור הנאה הוא פרוטה וע' פסחים ל"ב ב':

שם אי מה קודש תופס את דמיו כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סוף סי' שכ"א עש"ה וע' ר"ן ע"ז ריש פ' השוכר את הפועל ד"ה גרסי' בירושלמי עלה דמתני' דתנן מכרן וקידש בדמיהן כו':

שם בעל השור נקי כו' כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו, נ"ב כעין דרש זה בשבת פ"ה א' חורי שנעשו בני חורין מנכסיהן:

שם תוד"ה המקדש כ' וי"ל דבקדשים לא קמיירי, נ"ב ע' מהרש"א וע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קצ"ח:

דף נז.

כיון שהגיע לאת ד' אלקי"ך תירא פירש, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' א':

שם מאימתי אסורים, נ"ב בשאלתות פ' מצורע וז"ל ברם צריך צפורי מצורע מאימתי נאסרין משעת שחיטה או משעת לקיחה מי אמרי' משעת לקיחה איקציי להו למצותיהו והוי להו כהקדש ואיתסרו להון אבל משולחת דאיתעביד לה מצוה אמר רחמנא תישתרי א"ד הני לאו מיקדש קדישו ובשחיטה הוא דמיתסרן דקא מתעביד מצוה ת"ש דאיתמר צפורי מצורע מאימתי נאסרין ר' יוחנן אמר כו' עכ"ל ומ"ש דאיסור צפורי מצורע מפאת מוקצה מחמת מצוה, לו קצת ראי' בהך דלהלן ר' יעקב אומר הואיל והוקצה למצותה אסורא ואם דזהו לפי הסברא דאין נאסר מחיים מ"מ סבת האיסור הוא מפאת ההקצאה אלא דס"ל דאין הלקיחה הקצאה רק השחיטה ומ"ש דהיתיר המשולחת מפאת נעשה מצותו כן הביא הר"ש בנגעים פי"ד מ"ב בשם התורת כהנים ע"ש אולם בת"כ שלפנינו ליתי' ומ"ש השאלתות דמוקצה למצוה הוי כהקדש לו דוגמא ומקור בהך דדרשי' חג הסכות וגו' כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל ש"ש על הסוכה:

שם רש"י ד"ה ולא פרכינן אי מה קודש כו', נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קצ"ט:

שם תוד"ה שחטה כ' וקשה כי נמי נמצאת טריפה שניקבו הדקין כו', נ"ב ע' רוקח ה' טריפות סי' שפ"ו הביא באמת ראי' מכאן לאסור הגבינות מבהמה חולבת ושחטוה אח"כ ונמצאת טריפה דמוקמי' אחזקה דהשתא ואמרי' דהית' טריפה מאז ואסרי' להו עד י"ב חודש למפרע עש"ה:

דף נז:

שלא יעמוד כו' ויזרקנה לים כו' למדבר כו' בתוך העיר אלא כל שעומד בעיר ויזרקנה חוץ לחומה, נ"ב כזה נגעים פי"ד מ"ד בא לו לשלח כו' אינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר שנא' ושלח את הצפור החי' אל מחוץ לעיר.

שם ויזרקנה למדבר, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רל"ז ולפי דבריו גם איסור זריעת כלאים לא יהי' במדבר דהכתי' שדך לא תזרע כלאים וע"ע מנחות פ"ד ב' דגג וחורבה ועציץ וספינה אין קרויים שדה ע"ש דאמר ואין לי אלא בשדה מניין לרבות שבגג כו' וק' ג"כ דיופטר בכל הני אזריעת כלאים ובמנחות ע' א' משמע דזורע כלאים בעציץ נקוב חייב מלקות דאוריתא:

שם לא אמרה תורה שלח לתקלה, נ"ב כעין זה רש"י סוטה ל"ד ב' ד"ה כלום אם הקב"ה ציוה כלום הי' אומר לו לעשות דבר שסופו לבוא לידי תקלה עכ"ל:

שם תוד"ה מה כ' וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא כו' ויהיו מותרין באכילה, נ"ב כן מפורש במעילה ב' א' דקדשים ששחטן בחוץ כמאן דחנקינהו דמי ויצאו מידי מעילה כקדשים שמתו וכ"כ רש"י עצמו בזבחים קי"א ב' ד"ה כשם שדמה וע' תוס' חולין פ"ד א' ד"ה מה חי' ולהנ"ל י"ל דאחרי ששחטן בחוץ ואינם קודש עוד שפיר דמו לחי' ושפיר טעונין כיסוי ויל"ע עוד בזה:

שם גליון הש"ס כ' כן הוא בחולין קי"ו, נ"ב וכן הי' הגירסא לפני רש"י גם כאן שהרי לקמן נ"ח א' ד"ה ובב"ח כ' ר' שמעון לטעמי' דאמר לעיל ומותר בהנאה:

דף נח.

ת"ל תהי' בהוייתה תהא, נ"ב ע' שאלתות פ' קרח דכ' ואילו ישראל דירית תרומה מאבי אמו כהן אע"ג דאסיר ממוני' הוא ואי בעי מזבין לי' לכהנים ושרי לי' דמי' מ"ט כיון דהוא לא נפקא לחולא דמי' לא תפסה עכ"ל וק' דמה זו ראי' הרי שביעית שאינה יוצאת לחולין ותופסת דמי' ומע"ז אין קושי' די"ל דתרומה דיש בה קדושה אין לדמותה לע"ז רק למילי דקדושה אבל משביעית ק' ואולי כוונתו דיותר יש לדמות תרומה להקדש משום ג"ש דחטא חטא:

שם המקדש בתרומות, נ"ב בשאלתות שם ברם צריך אילו היכא דיהיב תרומה לכהנת ואמר לה איקדשי לי בגווה א"נ לכהן וא"ל מיקדשא לי ברתך מי הוי קידושי מי אמרי' כיון דממונא דכהן הוא כו' לא הוי קידושי א"ד כיון דאית לי' טובת הנאה בגווה כו' עכ"ל ומסברא הי' מקום להסתפק בזה דנהי דתנן כאן דמקדש בתרומות מקודשת ובגמ'

הטעם משום דטה"נ ממון למ"ד כן מ"מ י"ל דהיינו דווקא במקדש ישראלית שהיא זוכה בטוה"נ דיכולה לתת התרומה למי שתרצה וגם לקחת פרוטה מישראל ליתנה לבן בתו כהן ומשא"כ בנותן לכהנת שאינה זוכה בכלום שהרי גוף התרומה בשלה היא זוכה אחרי שניתן לה והנאת טוה"נ אין בידה עוד ואי דמרוחת פרוטה שהית' נותנת כדי שתנתן לה התרומה גם זה ליתא בכהנת שהרי אסור לה ליתן פרוטה כו' דה"ל כהן המסייע כו' ע"כ אפשר דאינה מקודשת וע' תוס' לעיל מ"ז ב' ד"ה לעולם בהסברת חילוק שבין מלוה דאחרים דמקודשת למלוה דידה דא"מ וע' מכות ג' א' אומדין כמה אדם רוצה ליתן כו' בין נותנין מכאן ועד ל' כו' אע"ג דאסור ליתן ריבית מ"מ אומדין השיווי וא"כ ה"נ י"ל דנהי דאסור לכהנת ליתן כו' מ"מ חשיב שיווי פרוטה אי טוה"נ ממון ודו"ק מיהו במכות שם נ' הפי' דאומדין כמה ירצה מלוה לעשר שנים ליתן עבור שיחזירו לו מעותיו קודם הזמן דזה אינו ריבית וכדומה שכן כתבו ז"ל וע' מש"ש בגליון וע' לעיל ו' ב' סוגי' דמקדש במלוה וזה נ' ברור דאף לשאלתות דגם כהנת מקודשת מ"מ לכתחלה אסור לעשות כן דאין לך כהן מסייע כו' יותר מזה שהיא מתקדשת לו עבור שנותן לה התרומה ע' בכורות כ"ו ב' וכ"ז א' וע"ע בהך דכאן בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף ע"ג ויש שם דברים בלתי מובנים וגם מש"ש דמקדש בפגול ונותר וטמא היינו טעמא דאינה מקודשת דאיסורי הנאה נינהו מפאת הקדש דשאר קדשים זריקת דמים מתירתן משא"כ אלו שלא נזרק דמן ע"ש ואינו מובן כלל דנותר וטמא פסוליהו לאחר זריקה וגם בפיגול איננו ברור אם יש בו איסור ההקדש עדיין וע' נדרים י"ב א' ובר"ן שם ובפ"ק דמעילה ועוד בכ"ד הוא פלוגתא אי זריקת פיגול מוציאה מידי מעילה וצע"ג:

דף נח:

כמי שהורמו דמיין, נ"ב דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי, ל' השאלתות פ' קרח:
שם כאן בשכר הבאה ומילוי כאן בשכר הזאה וקידוש, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' י"ג ומלבד טעמא דהבאה ומילוי הוא מידי דטירחא משא"כ הזאה וקידוש נ' משם עוד דהחילוק ג"כ דהבאה ומילוי הם מכשירי מצוה ועבור הכשר מותר ליטול שכר משא"כ הזאה וקידוש הם גוף מצוה ואסור ליטול שכר ע"ש:

דף נט.

אזל זבנה לנפשי', נ"ב ע' ר"ן וע' שו"ת חוט המשולש טור ב' סי' א':

שם עני מהפך כו', נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית ל"ח חדר ב' וע' שו"ת משפטים ישרים סי' קס"ט:
שם מקודשת ואעפ"י שנתאכלו כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ט' מה שדן מזה לעניין המקדש אשה על תנאי ורצה אח"כ לשנות התנאי לתנאי אחר דאפי' נתאכלו המעות כבר ואפי' יוחשב שינוי התנאי דמקדשה עתה מחדש קידושין אחרים חדשים בתנאי אחר מ"מ מקודשת שפיר באותן המעות עש"ה:

דף נט:

דר' פפא רמי כתי' כי יתן וקרינן כי יותן הא כיצד כי יותן דומי' דכי יתן מה יתן דניחא לי' אף יותן דניחא לי', נ"ב דוגמת זה לר' פפא בב"מ ל' א' השתא דכתי' עבד וקרינן עובד בעי' עובד דומי' דעבד מה עבד דניחא לי' אף עובד דניחא לי':

דף ס.

אפי' מאה תופסין בה, נ"ב ע' תוס' ב"מ ל"ד א' ד"ה אי נמי:
שם והוא יתן, נ"ב אפי' אמר אח"כ אין רצוני ליתן ואח"כ נתן הוי קידושין ורק בע"מ שאתן מכאן ועד ל' יום אפי' אמר תוך ל' אין רצוני ליתן ואח"כ נתן אפי' בסוף ל' הוי קידושין ומיהו בקידש ע"מ שאומר עד ל' יום שאני מתרצה בקידושין ובתוך ל' אמר איני רוצה בהם ואח"כ אמר אני רוצה בהם יש בזה מחלוקת בין המהר"י ברונא והתה"ד ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קכ"ח וסי' ק"ל:
שם לכשיתן, נ"ב פי' דמפרש ל' המשנה ה"ז מקודשת והוא יתן דהכוונה מקודשת לכשיתן וע' דוגמא בנזיר מ"ז א' במשנה יביא שאר קרבנותיו ויטהר דהכוונה לכשיטהר ע"ש בתוס' וכך כאן והוא יתן הכוונה לכשיתן:

דף ס:

איכא בינייהו נתקרע הגט כו', נ"ב בשאלתות פ' מטות הוסיף דאיכא בינייהו אי מבטיל לי' לגט ואי הדר בי' ביני וביני לר' הונא לא מצי מבטל והדר ולר' יהודה מצי ע"ש וע"ש דהביא מסקנא דכאן דמסקינן דאומר ע"מ כאומר מעכשיו וכ' ע"ז וז"ל והתניא (ל' קושי') אמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים ע"מ שתשמשי את אבא אלמא מצי הדר בי' כל כמה דלא מטי גיטא לידה דמצי למיהדר בי' מן תנאי קמא דהיכא דהוי עכ"ל והוא צריך קצת תיקון ותורף כוונת התי' מן תיבות כל כמה ואיליך מובן דהך דתני' א"ל ה"ז גיטך כו' איירי כשב' התנאים היו עדיין קודם הנתינה

וע"כ יכול לחזור וכפירש"י גיטין ע"ו א' ד"ה אמר לה בפני שנים ונ' מדברי השאלתות דזהו רק למ"ד דע"מ כמעכשיו משא"כ למ"ד דאינו כמעכשיו יש לפרש שפיר דתנאי השני הי' אחר הנתינה וזה הי' הפי' הפשוט יותר בעיני השאלתות דבתירוצו הוא דחבית לפרש דאיירי קודם הנתינה ונ' דמה שזה הפי' הי' לו פשוט יותר הוא משום דגירסתו כפי המובא בלשונו אמר לה ה"ז גיטך ע"מ כו' וחזר ואמר לה בפני שנים ע"מ כו' ומוכח דתנאי הראשון הי' בשעת נתינה וע"כ לא הוצרכה הבריתא לפרש בפני שנים דוודאי היו שם שנים משום הנתינה ורק בתנאי הב' דהי' אחר הנתינה הוצרכה לפרש שאמר לה בפני שנים ואולם לפנינו בגיטין שם נאמר בשניהם בפני שנים ע"ש:

שם דמ"ס לי ולא ליורשי וכו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קל"ו וע' ב"ב ס"ג א' ואם אמר לי ולבניי מת יתן לבניו מוכח דבסתמא תיבות לי אין כולל הבנים וע"ש ברשב"ם ותוס' וע' שו"ת שבות יעקב סי' קס"ה ועי' שו"ת שבסוף ס' תורת חטאת סי' ז':

שם מ"ד לאו תנאה הוא ולזרוזי קאמר נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קכ"ח:

שם ה"ז מקודשת ויש לו, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' שי"א:

דף סא.

הנהו נאגני דארעא מיקרו נ"ב ל' הגמ' ב"ק ס"א ב' דהנהו באגני דארעא מיקרו:

שם כל תנאי כו' נ"ב בשאלתות פ' מטות וכי בעינן תנאי כפול דקיהיב גט לאשתו וקמתני בהדה אבל קמתני שליח לא בעי' ת"כ אדעתא דמאי דקאמר לי' הוא דמשוי שליח ואע"ג דתנאי דב"ג וב"ר בהדי אלעזר ויהושיע הוא דקמתנו ומשה הוא דהוי להון כשליח כיון דהוקשו ראשון [צ"ל ראשון] לאבות כמאן דמתני בהדיהו דמי עכ"ל ומ"ש דשליח א"צ להתנות ת"כ דא"א לומר בשליח דהתנאי בטל והמעשה קיים דהא לעשות המעשה בלי תנאי לא עשאו שליח ונמצא שאין כאן שליחות לכאורה הי' אפשר לומר דאין זה שינוי בשליחות דכיון דלא א"ל להתנות ת"כ א"כ הרי השליח עשה כדברי המשלח ודו"ק אולם נ' דדמי לא"ל הב זוזי ושקיל שטרא דמ"מ אמרי' דעלי' שליח רמי לעשות כראוי למישקל שטרא תחלה ולמיהב זוזי אח"כ ע' כתובות פ"ה א' וה"נ הי' לו לשליח להתנות ת"כ וככל דיני תנאים אף שהמשלח לא הזכיר ומה שהקשה השאלתות מתנאי ב"ג וב"ר הל' צריך תיקון ואין מבואר אם כוונתו על משה שהי' שליח השם או על אלעזר ויהושיע שהיו שלוחי משה ותירוצו דכיון דאיתקש ראשין לאבות מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו גיטין ל"ו ב' ע"כ הוי להו ראשין כבעלים שמנחילין בניהם את שלהם בתנאי ולא חשיבי שלוחים רק כבעלים

הנותנים את שלהם בתנאי וע"כ שפיר בעי ת"כ ודע דראיתי חידוש בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקפ"ב דלעניין נדרים והקדשות וחרמים לא בעינן תנאי כפול וטעמא דמיסתבר הוא שהרי לא רצה להיות נזיר או להקדיש או להחרים אלא על תנאי זה עכ"ל והטעם שנתן צ"ע דזה הא שייך לכאורה בכל תנאים דעלמא ואולי כוונתו דכיוון דבנדרים כו' שייך התרה ושאלה ע"י פתח ע"כ גם התנאי אעפ"י שאינו כפול כפתח מיהא חשיב וה"ל נדר ופתחו עמו ומש"ה לא חייל ע' נזיר ט' א' ויש להאריך הרבה בחידוש הרדב"ז הנ"ל ואכ"מ וע"ע בעניין מכלל לאו אתה שומע הן בירושלמי שבועות פ"ז ה"א א"ר חנינה הכל מודין כו' עש"ה:

שם תוד"ה ה"ג כ' ול"ג בשנת היובל, נ"ב נראה שהי' גירסא בשנת היובל ואולי בא הטעות שהית' הגירסא האמתית מתחלה ,ביובל וטעה מעתיק אחד לפרש תיבת ביובל בשנת היובל וכתב כן בפירוש בשנת היובל לתוספת הבנה ובאמת הית' כוונת תיבת ביובל בזמן שהיובל נוהג וכזה בגיטין ל"ז ב' המחזיר חוב לחבירו בשביעית וברש"י שם דאין הכונה בשנת שביעית רק בזמן ששביעית נוהגת אולם פירש"י הנ"ל שם צע"ק באמת דהא אין זמן שלא תנהוג שמיטת כספים ולא שייך למיתני בזמן שנוהגת ואפי' בזה"ז לרבי הא נוהגת מדרבנן מיהת ולומר דבשביעית בזה"ז דרבנן א"צ באמת לומר משמט אני דכיון דתיקנוהו רק זכר לשביעית הוי זכר גם במה שאינו תובע לבד ואם מחזיר מעצמו רשאי לקבל הימנו וא"צ לומר משמט אני ולפי"ז רבה דאמר משמט אני ע"ש בגיטין יסבור דהשמטת כספים בזה"ז דאוריתא ויהי' ראי' לרמב"ן דנסתפק לומר כן אולם כ"ז דוחק גדול דפשוט דגם לרבי בזה"ז צריך לומר משמט אני וע' ר"ש שביעית פ"י מ"ח כ' פירוש אחר מפירש"י:

שם תוד"ה נתקדשו כ' וליתא דהא אמרי' לעיל בפ"ק המקדיש שדה אחוזה לזה וגואל לחצאין, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"צ תי' ע"ז דסברת הרשב"ם דהא דגואל לחצאין לא שיאמר לגיזבר הילך חצי דמיו ותן לי חצי שדי דגיזבר אומר לו שדה הקדשת ולא חצי שדה אלא לומר שיכול לכופו בחצי הדמים שעד ליובל ונ"מ שחצי אינו נחלט לכהנים ביובל עכ"ל עש"ה:

דף סא:

סד"א אם תאבו טובה ואם תמאנו לא טובה ולא רעה כו', נ"ב כמחלוקת המקשן והתרצן כאן אם נגדיות ההטבה הוא הרעה או רק שלילת הטבה לבד יש מחלוקת תנאים בשבועות כ"ז ב' ור' יהודא בן בתירא אמר לך אטו הטבת אחרים לאו אע"ג דליתא בכלל

הרעת אחרים כו' ורבנן התם איתי' בלא אטיב כו' והיינו דשם צריכה השבועה להיות לה חלות גם בהנגדיות דומי' דלהרע או להיטיב דהם נגדיות הרע והטבה וס"ל לריב"ב דנגדיות הטבת אחרים הוא הרעת אחרים וע"כ שפיר אמר דכי היכי דחל אהטבת אחרים אע"ג דליתי' בהנגדיות דהוא הרעת אחרים ה"נ חל אקיום מצוה אע"ג דליתי' בביטול מצוה ורבנן ס"ל דנגדיות הטבה הוא רק שלילת הטבה וע"כ התם שפיר איתי' בהנגדיות דהיינו בלא אטיב ומשא"כ כאן הא ליתי' בלא אקיים והדברים דומים בדומים ממש דהא פלוגתא דר"מ ודרחב"ג כאן הוא אי מכלל הן אתה שומע לאו כל' הגמ' פ"ק דנדרים ובכ"ד וא"כ מחלוקת המקשן והתרצן כאן אם הלאו של הן דהטבה הוא הרעה או שלילת הטבה וכזה גם בשבועות שם הרי השיבו חכמים לריב"ב לא אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן כו' והשיב ריב"ב דאיכא הטבת אחרים דלא עשה בו לאו כהן דהא ליתי' בהרעת אחרים וע"ז משיבים חכמים דגם שם עשה לאו כהן דהא איתי' בלא אטיב וא"כ הרי הפלוגתא ג"כ אם בלאו של הן דהטבה הוא הרעה או שלילת הטבה ודו"ק וע"ע בשבועות שם ל"א א' ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו רב אמר זה הבא בהרשאה ושמואל אמר זה הלוקח שדה שיש עלי' עסיקין ונ' דפליגי ג"כ בהנ"ל דרש"י פי' שם בהך דהבא בהרשאה דהטעם שמא הי' הבע"ד מתפשר עם הנתבע משא"כ המורשה אין בכחו להתפשר בממון אחרים ע"ש וא"כ זה הרי הוא רק מניעת טובה וריוח כיון דהנתבע חייב באמת הממון רק שהי' הבע"ד מתפשר עמו ומניח לו והי' מרויח ועתה אינו מרויח וצריך לשלם הכל כמו שהוא חייב ומשא"כ הלוקח שדה שיש עלי' עסיקין ועוררין שהיא שלהם שלא יוכלו לדון עמו מפאת היותו בעל זרוע וגבר אלם א"כ הרי מריע לאחרים כיון שהשדה באמת שלהם ומפסיד להם שדה שלהם וע"כ נחלקו ג"כ בזה בקרא דלא טוב וגו' אם נגדיות הטבה הוא הרעה או שלילת ומניעת הטבה ודו"ק וע"ע שבועות ל"ה א' במשנה ויברכך וייטב לך כו' ע"ש דמשמע לכאורה דגם בברכה והטבה אמרי' דהמכלל הן כו' הוא קללה ורעה לא שלילת הברכה וההטבה לבד עש"ה:

דף סב.

אלא איסורא בעלמא, נ"ב אע"ג דאמרי' ביומא ע"ג ב' אסור ענוש כרת הוא מ"מ לגבי חנקי מיד מיקרי כרת הנשאר עלי' איסורא בעלמא וכזה בסנהדרין ע"ו ב' ור"ע סבר איסורא בעלמא אע"ג דאיכא כרת מ"מ לגבי שריפה מיקרי איסורא בעלמא, כ"ז מחידושי הרמ"ה שם וע"ש:

שם בשלמא לר"מ היינו דכתי' הוא יתחטא וגו', נ"ב ע' ס' בניין אריאל עה"ת פ' חקת דלר"מ גם אליבא דאמת סגי בשלישי ובשמיני דלא מייתר קרא לפסול זה עש"ה וי"ל דבזה פליגי ר"א ור' יהושיע בכלים פי"ד מ"ז בכלי מתכות שהזה עליהן בג' ונשברו בו ביום והתיכן וחזר והזה עליהן שני' בו ביום דר"א מטהר ור' יהושיע אומר אין הזאה פחות משלישי ושביעי ע"ש והיינו דר"א ס"ל כר"מ הנ"ל דגם הזאת ג' וח' ג"כ מטהרת דבעי' רק שיהי' ריחוק לא פחות מד' ימים בין הזאה ראשונה לשני' אבל אם יש ריחוק יותר זה אין מפסיד וע"כ מה שנשבר הכלי בנתיים והתיכו דפנים חדשות באו לכאן אין לך ריחוק והפסק בין הזאה א' לב' יותר מזה והוי זה כריחוק זמן היותר גדול דעניין ריחוק הזמן הוא רק הפסק שלא יהיו ההזאות וחד ומחוברין רק מופסקין ע"י זמן לא פחות מד' ימים וכאן הרי יש הפסק שאין לך גדול ממנו מה שנשבר הכלי והותך ופנים חדשות באו לכאן והוי זה כריחוק וכהפסק זמן היותר גדול שהכלי עכ"פ אותו הוא אלא שהפסיק זמן דו"ק היטיב מאוד וע"כ ר"א ס"ל כר"מ דאפי' ריחוק יותר מד' ימים בין הזאה א' לב' ג"כ מטהר ולכן גם בהפסק ע"י שביר' דהוא כריחוק זמן היותר גדול לכן ג"כ טהור ור' יהושיע ס"ל דבעי' ג' וז' דווקא אבל ג' וח' לא מהני וע"כ ההפסק שע"י השביר' לא אהני מידי דאיהו הא הוי ריחוק זמן יותר מד' ימים וריחוק כזה הא לא מהני וע"כ א"א שיוטהר רק שנחשבהו שהוא אותו הכלי עדיין כדין חזרה לטומאה ישינה ויהיו לו הזאת ג' וז' בפועל בג' ובז' וכמובן ודו"ק היטיב כי נכון מאוד בס"ד להצעת סברת בניין אריאל הנ"ל דר"מ ס"ל כן דגם בריחוק יותר מד' ימים ג"כ מטהר:

שם וכן האומר לחבירו כו', נ"ב ע' פנ"י בסוגין דכ' בדעת הרמב"ם דאף דהמזכה לעובר לא קנה מ"מ המקדש עובר הוי קידושין משום דקידושין כהקדש והקדש חל אעובר והארכתי בחידושי וכעת ראיתי שכדברי הפנ"י כ"ה ג"כ בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קי"ח ע"ש שהוסיף עוד דהיינו טעמא דהרמב"ם דלא מהני חזרה בהקדש תכ"ד משום דקידושין כהקדש ודינם אחד ולכן הקדש ג"כ כקידושין דלא מהני בהן חזרה תכ"ד עש"ה:

דף סב:

דבעי ר' אושעיא כו', נ"ב יל"ע אי נימא דחלין קידושין השניים אם יוכל הבעל להפר בשניים נדר אשתו שנדרה תחתיו בראשונים בו ביום לפני הגירושין [אי נימא דגירושין כשתיקה דמו] די"ל דלא חשוב מיפר בקודמין כיון דלא היתי' ברשות עצמה רגע אחת רק אחר הגירושין מיד נעשית אשתו ואם דמסברא הפשוטה נ' דאינו יכול להפר כיון

דההפרה מפאת כח האישות והרי לא נדרה באישות זה שמכחו בא להפר רק באישות הקדום מ"מ יש להסתפק בזה ומה גם כיון דאישות זה ג"כ רק מכח הקדום בא מטעם מגו דאל"ה לא הי' חל כדמסיק כאן ואי נימא דאינו יכול להפר תיקשי דה"ל לר' אושעיא למיפשט בעייתו ממשנה נדרים פ"ט א' זה הכלל כל שיצאתה לרשות עצמה שעה אחת א"י להפר ול"ל למתלייי' ביצאה לרשות עצמה כו' הרי משכחת לא יצאה כו' כגוונא דר' אושעיא הנ"ל ועכ"ז א"י להפר ואולי גם בגוונא דר' אושעיא הנ"ל היא פנוי' אחר הגט רגע אחת ואח"כ הוא דחלים קידושין השניים ע' גיטין פ"ג ב' מקיש קודמי הוי' שני' לקודמי הוי' ראשונה וכזה בנדרים ע' ב' וע"כ לעניין זה נמי מקשינן דמה הוי' ראשונה יש לה קודמין בהכרח דהיא בהכרח פנוי' לפני קידושין ראשונים כך הוי' שני' צריך שיהיו לה קודמין היינו שתהי' פנוי' רגע לפניהם ואל"ה אינן חלין ואם דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל משכחת גם הוי' ראשונה בלי קודמין באומר אם ילדה אשתך נקיבה מקודשת לי דעובר חשוב דשלב"ל והתחלת ההוי' רק משעת הלידה וע"כ אין זמן העיבור קודמין וכיון דבהתחלת ההוי' היינו בלידתה מיד היא מקודשת הרי הן קידושין בלי קודמין מ"מ לדידן דקיי"ל א"א מקנה דשלב"ל לא משכחת לי' דא"א לצמצם שיקדש בת נולדת מיד עם לידתה אולם גם לדידן לכאורה משכחת בנותן שטר לשפחתו וכתוב בו צאי בו והתקדשי בו ע' גיטין מ' א' דשם נמי הרי מתקדשת לו עם השיחרור וזמן הקדום דהית' שפחה לא חשוב קודמין ג"כ אם מפאת דמעיקרא בהמה כו' וה"ל ג"כ כנולדה עתה ואם מפאת דכיון דלא שייך קידושין בשפחה ולאו בת קידושין היא ממילא אין זמן השפחות קודמין ודו"ק:

שם וא"ר חנינא כו', נ"ב ע' רש"י ותוס' וע' שו"ת הרא"ש כלל י"א אות ג' וכלל ק"ב אות י' בארוכה:

דף סג.

ר' מאיר דתני' האומר לאשה כו', נ"ב ע' חידושי הרמב"ן שבת פ"ג א' ד"ה ה"ג בכל הנוסחאות דגורס כאן "דתנן" וע"ש:

שם ע"מ שאדבר עליך לשלטון, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף מ"ב במודר הנאה מחבירו אי מותר לדבר עליו לשלטון:

שם מאי ע"מ שירצה אבא אילימא עד דאמר אבא אין, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם אלשיך סי' נ"ט שהעיר מלעיל י"ב ב' רצתה דאמרה אין עש"ה בתשובה הנ"ל ודע עוד דדוגמת הך דכאן מאי ע"מ שירצה אבא אילימא עד דאמר אבא אין כו' אלא ע"מ שישתוק אבא

כו' יש בעירובין פ"ב ב' הא קתני כו' מדעתם מאי לאו דאמרי אין לא כו' דאישתיקו כו' ועמש"ש בגליון וע"ע דוגמא שבת קמ"ד א' מאי לאו לרצון דניחא לי' כו' לא לרצון בסתמא וכו' וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קנ"א:

דף סג:

קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי' ובא אחד ואמר אני קידשתי', נ"ב ע' ירושלמי כאן וע' שו"ת חיים שאל סי' ע"ד אות ל"ב ספק במי ששם אדם בחיקו בלילה דבר שאין בו סימן ולא הכירו ולמחר בא אחד ואמר לו אני הייתי המשים החזירהו לי אי צריך להחזיר עש"ה וע"ש ג"כ אות ל"ג וע' ירושלמי ב"ק פ"ח ה"ו בסופה ע"ש בפני משה ד"ה אנא הוא דטעית עש"ה:

שם שניהם נותנים גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס, נ"ב כל' זה לקמן ע"ט א':

שם אף נאמן לכנוס, נ"ב ע' ר"ן שכ' ואעפ"י שאין דשב"ע פחות משנים וע"א דמהימן לומר מת בעלך היינו טעמא משום דאיהי דייקא ומינסבא ומתוך חומר כו' והכא ליתי' להאי טעמא התם הוא שבא להוציאה מחזקתה אבל זה שמעמידה בחזקתה אלא שאומר שנתקדשה לו נאמן עכ"ל והכוונה דזה לא חשוב מעיד נגד החזקה דהוא רק מברר החזקה דהית' בחזקת מקודשת ולא נודע למי ובא זה ומברר שלו היא שמקודשת וכל כה"ג נאמן שפיר וע' כזה בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' שנ"ג שאלת למה אמרו מגו לאפוקי ממונא לא אמרי' מה ראו לומר כן והא מיגו דאוריתא היא כו' וכ' ע"ז הרשב"א בתשובה שם ומה שבאו לסמוך עליו תחלה לומר דמגו דאוריתא לאו לאפוקי ממש שמעי' מיני' דהא מבתי נתתי לאיש הזה באו ללמוד ואת בתי נתתי לאיש דאסרה אכ"ע וכי אמר הזה התיר' והוציאה מכלהו אינשי אחריני דעלמא לאו לאפוקי ממש הוא עכ"ל ונ' הכוונה ג"כ כנ"ל דהאב שם רק מברר חזקתה לא מוציאה מחזקתה ואולם לעניין לאפוקי ממונא בלא"ה לא דמי שם לאפוקי ממונא שהרי לא הית' זו בחזקת מקודשת לאיש ידוע שבאין להוציאה ממנו ואדרבה הית' אסורה לכל מפני הספק ואולם עכ"ז צריך גם לסברא הנ"ל כי היכי דלא נידוק משם דאמרי' מגו במקום חזקה מיהת דחזקה הא הית' שם דהית' בחזקת אסורה לכל והוא בא להוציאה מחזקת איסורה וע"כ לומר כנ"ל דזה לא חשוב שבא להוציאה מחזקתה רק שמברר חזקתה כיון דהית' אסורה רק מפני הספק והוא מבררו ואילו הי' מקום לדקדק מהך דאת בתי וגו' דאמרי' מגו במקום חזקה שפיר הי' לנו לדקדק אף דלא קאי במסקנא הלימוד בכתובות כ"ב א' מהך דאת בתי וגו' מ"מ הא הש"ס אמר שם רק הא ל"ל קרא סברא הוא כו' ואי אי' הא בעי קרא לשנאמר מיגו גם

נגד חזקה וע"כ דגם הסברא הוא גם נגד חזקה וא"כ הא מבואר דסברא דמגו הוא גם נגד חזקה וע"כ לומר כנ"ל דהתם לא חשיב נגד חזקה כלל כיון דהוא רק מברר וע"ע מ"ש בגליון גיטין ע"ה ב' משו"ת הרשב"א ח"ג סי' י"ג עש"ה:

שם עין משפט נר מצוה ד"ה פי' לפירושם כ' מכות מרדות דאין בו דיני התראה, נ"ב כן מתבאר גם מרש"י סנהדרין כ"ו ב' ד"ה ארבעין בכתפי' דמ"מ א"צ התראה ואולם ברש"י יומא פ"ו ב' משמע להיפוך ע' מ"ש על הגליון שם:

דף סד.

רישא רחמנא הימני' כו', נ"ב מ"מ אם אמר האב תחלה לפני ב"ד לא קידשתי' ואח"כ אמר קידשתי' ושקר אמרתי מתחלה אינו נאמן בדיבורו השני דאע"ג דרחמנא הימני' לאסור מ"מ לא הימני' רחמנא להכחיש דבריו הראשונים, שו"ת הריב"ש סי' קצ"ג וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' צ' וע"ש עוד בריב"ש דגם במגו אין אדם נאמן להכחיש דבריו הראשונים:

דף סד:

לא שביק איניש מצוה דרמיא עלי', נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' י"ד הקשה מהך דלעיל מ"א א' אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה כו' ע"ש וע' שו"ת ר' עקיבא איגר ז"ל תניינא סי' ס"ט האריך ג"כ בקושי' הנ"ל ולא הביא דברי היעב"ץ ושוב ראיתי שכבר קדמם הריטב"א לעיל נ"א ב' ד"ה ת"ש:

שם לא מחית כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הריב"ש סי' קצ"ג:

דף סה.

האומר לאשה קידשתיך כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ב אות א':

שם והיא אומרת לא קידשתני, נ"ב אי יכול להשביעה שבועת היסת ע' אריכות בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' ח' וע' ס' הפרדס לרש"י סי' ש"א וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך בשליח שקידש עבור משלח ואמר בטעות הרי את מקודשת לי כל כמה שעומד השליח בדבריו לומר שלעצמו קידשה אסור בקרובותי' משום שווי' אנפשי' חתיכה דאיסורא ואם חזר בו אח"כ ואמר כסבור הייתי דלעצמי קידשתי ונזכרתי עתה דלמשלח קידשתי מותר בקרובותי' דכיון דחזקה שליח עושה שליחותו וקידשה בוודאי למשלחו מקילינן לשנאמין לו בחזרתו אף לגבי עצמו להתירו בקרובותי' ע"ש ומוכח מזה לכאורה דשווי' כו' הוא מטעם נאמנות לא מטעם נדר ודו"ק:

שם המקדש בע"א כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' י"א וע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' ע' דאפי' למ"ד דחוששין רק בע"א איש דחזי לאצטרופי הוא דחוששין אבל לא בנשים ובאיש נמי היכא דהאשה אומרת אמת שקיבלתי הקידושין אבל משטה הייתי לפי שהייתי יודע שאין בהם ממשות שעדות ע"א לאו כלום הוא ה"ז הכחשה של אשה ולא הוי קידושין ע"ש וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' פ"ג דמקדש בב' עדים ועד אחד אומר שראה הקידושין והשני אומר שלא ראה והאיש והאשה מודים לכ"ע חוששין לקידושיו ע"ש שדבריו צ"ע דאם האיש והאשה מודים שהי' הקידושין לפני שני עדים שראו אותם אפי' אין העדים לפנינו וודאי הא מהימני דהא שוויין נפשיה' חתיכא דאיסורא וכדאמרי' כאן וא"כ בכה"ג אפי' שיהי' ע"א לפנינו הרי אין צריך ואם אותם הב' עדים שקידש בפניהם הם לפנינו ואמר אחד מהם שלא ראה הקידושין פשוט דדינו רק כמקדש בע"א וצ"ע וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קפ"ו:

שם רש"י ד"ה מהו כ' והא הימנוהו, נ"ב ע' נוב"י מהדו"ת חאע"ה סי' ע"ה דכ' דרש"י הי' מפרש שניהם מודים היינו שקיבלו עליהם מתחלה את העד אחד שיהי' נאמן כשנים דמהני בממון קבלה כזאת עש"ה וע' שו"ת. תשב"ץ ח"ב סי' ס"ג דכ' שם דעיר שכולם קרובים זה לזה יש תקנה שיקבלו עליהם בני העיר פלוני ופלוני לעדים לכל הדברים וסיים וז"ל ומיהו א"א בתקנה זו אלא בדבר שבממון אבל בדבר שבערוה כגיטין וקידושין אין תקנה אלא בעדים כשרים שאפי' ע"א הכשר פסול ואפי' שניהם מודים דגזה"כ הוא דאין דשב"ע פחות משנים כדאיתא בפ' האומר בקידושין כו' עכ"ל ונ' מרהיטת לשונו שלא הי' מפרש כך הך דאפי' שניהם מודים דאל"כ היינו הך שדן עליו אי מהני קבלה לעניין גיטין וקידושין ולא הי' לו לכתוב שאפי' כו' וכמובן וע' שו"ת חוט השני סי' נ"א ד"ה ואע"ג וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קי"ט וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' מ"ט דעתו דגם בגיטין וקידושין יכול לפסול לעצמו עד כשר וכן לקבל עד פסול לנאמן ע"ש ועמ"ש ע"ז בשו"ת הר"ן סי' מ"ג אות ט':

דף סה:

וב"ה סברי אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' א' ד"ה ויש מי שנתפלפל בזה כו' וע"ש שכ' דקטנה שנתקדשה והגדילה דהוי מקודשת גמורה ע"י עדי יחוד משגדלה דאמרי' הן הן כו' אז אפי' נמצאת אח"כ בתולה אין זה מוציאה מחזקת בעילה דאמרי' דאפשר שנזדמנה לו הטי' כדשמואל כו' א"נ בעל שלא כדרכה

כו' וע' תוס' כתובות מ"ו א' ד"ה בשלמא ומש"ש על הגליון ובעניין הן הן עדי ייחוד כו' ע"ע שו"ת הראש כלל ל"ה אות י"ד:
שם ע"א בהכחשה כו', נ"ב ע' פירש"י וע' שו"ת מהר"ם פאדווה עי' ל"ב ועוד שם סי' ל"ז:
שם והלה שותק, נ"ב ע' תו"ס וע' ב"מ ל"ז ב' ושוב ראיתי בהגהות מרדכי שם בב"מ פ' המפקיד רמז ת"ל תל"א דהביא הערה זאת בשם הר"י עצמו עש"ה:
שם תוד"ה נטמאו כ' וצ"ל דהא דאמר בכל דוכתין ע"א נאמן באיסורין היינו דווקא להתיר כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' פ"ט:

דף סו.

אי מהימן לך כו', נ"ב דוגמתו ברמב"ם ה' פסח פ"ד ה"א ע"ש בכ"מ וע"ע מעין הך דכאן פסחים קי"ג ב' אי ידע דמהימן לרבי כבי תרי כו' וע"ע כתובות פ"ה א' בת ר' חסדא קים לי בגווה כו' וע' שאלתות פ' וישב ד"ה ברם צריך היכא דהוא ידע בי' כו' וק"ק לדברי השאלתות שם דשנאה מני כעון וכחטאת דמי א"כ כמו דקים לי' בגווי' כבי תרי מהני שיהי' מותר לשנוא ה"ה ראוי שיועיל להוציא ממון על ידו דע"א שיהי' נאמן לב"ד כבי תרי יוציאו ממון על ידו וזה וודאי אינו מ' בכתובות שם קרענא ס"ד וביבמות ק"א ב' מפיקנא ס"ד כו' וע"ע ר"ה כ"ב ב' לא מיבעיא עולא דגברא רבא הוא דמהימן כו' ונ' ג"כ כוונת עדיפותא דגברא רבא משום דקים לן בגווי וזה מועיל כשנים וע"ע בעניין הך דכאן בשו"ת שארית יוסף סי' ע"ח דהאריך דהך אי מהימן לך כבי תרי היינו רק אי בעצם נאמן לו כבי תרי משום דקים לי' בגווי' דלא משקר אבל אם מאמינו בשביל שאשתו חשודה בעיניו אין בנאמנותו כלום וע"ש עוד חידוש דאם הי' תחלה קטטה בינו לבינה אז אין נאמן לומר שמאמין לדברי העד עש"ה וע' שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' קל"ג שכ' דהך דאי מהימן לך כבי חרי דכאן הוא רק חומרא דרבנן או לצי"ש ע"ש כל התשובה וע"ש שנסתפק ברש"י כאן ד"ה אפקה דכ' הואיל ולא הכחישתו דצ"ל הכחשתו תחת הכחישתו עש"ה וע"ע שו"ת מהרי"ו סי' ח' דעתו גם הוא דהך אי מהימן לך זיל אפקה היינו רק לצי"ש ועש"ה כל התשובה וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רמ"ט ושו"ת מהרי"ט סי' ט"ו בסוף התשובה וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רנ"ז עש"ה כל התשובה וע"ע שם סי' רפ"ט מש"ש תוך התשובה ועוד אני אומר שאפי' נודע בבירור שהוא כן אם ראובן מאמין כן אסור לו ליקח שאין הדבר תלוי בהעדת עדים אלא בידיעת האמת וכמ"ש בקידושין דף ס"ו אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה עש"ה וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קס"ט:

שם תוד"ה אמר אביי היא היא, נ"ב בגמ' הגירסא אמר אביי נאמן ואולם כגירסת התוס' כן הי' רגילות לשון דאביי ע' עירובין צ"ט א' וגיטין פ"ד א' ושבת י"א ב' ובבא בתרא י"ב ב' ומ"א ב' וע"ע נדה נ"ט ב' אר"ל היא היא ושם ס"ט א' אמר רב היא היא וע"ע ל' היא היא במנחות ס"ו ב' ואולם ביבמות ס"ז א' אמר איהי הוא:

דף סו:

ונודע שהוא בן גרושה כו' שעבודתו כשיר', נ"ב מ"מ צריך להחזיר מעות פדיון בכור אם נתנו לו והבכורים צריכין פדיון מחדש, שו"ת חות יאיר סי' קי"ג וע"ש וע' רש"י מכות י"ב א' ד"ה פועל ידיו תרצה ודע דבחידושי הארכתי בטעם חלל שלא נודע דעבודתו כשיר' וארשום כאן מעט מזעיר דפסול חללות משום דחלל לאו זרעא דאהרן הוא ע' יבמות ע"ד ב' וע"כ אין יורש מאהרן עניין הכהונה וע"כ לפי המבואר בספרא בהר פרשה ו' בריתא ה' דכל המוחזק אחר אדם שהוא בנו יורש מקרא דוהתנחלתם אותם לבניכם אחריכם ומשמע דאפי' באמת אינו בנו מ"מ כ"ז שלא ידענו זה יורש מפאת ההחזקה לכן ה"נ כ"ז שלא ידענו החללות הרי הי' מוחזק בזרע אהרן ויורשו והוי כהן גמור ועפי"ז י"ל גם בכהני זמן הזה דהוי כהנים גמורים וכמובן ועפ"י ספרא הנ"ל מסתלק פלפול האחרונים בכל ירושת בן דניחוש דילמא לאו אביו הוא ואין הולכין בממון אחר הרוב דלספרא הנ"ל מפאת ההחזקה לבד הוי יורש וודאי והארכתי מאוד בחידושי וכעת ראיתי בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקצ"ב ע"ש מ"ש אלא וודאי כיוון דהוחזק שהוא אחיו יורש כל היכא דלא ידעי' אם יש לו יורש קרוב מזה וכשיבא היותר קרוב מוציאין מזה ונותנין לו וליכא הכא לא זילותא דבי דינא ולא דבר שאינו מתוקן שהרי באותה שעה שלא היינו יודעים לו יורש אחר מתוקן הי' כו' עכ"ל והי' לו ז"ל להביא הספרא הנ"ל שעפ"י הספרא דבריו מדוקדקים טפי דמוחזק אחריו הוא יורש וודאי מגזה"כ ואפי' אם האמת אינו כן מ"מ כיון שאנחנו לא ידענו ואצלנו מוחזק ביורשו הוא יורשו וודאי שההחזקה הוא המורשת לא עצמיות הקורבה וגם חידוש על הרדב"ז שלא הביא דברי החידושי אגודה שבסוף שו"ת מהרי"ו שכ' שם במס' בבא בתרא פ' חזקת וז"ל לר"י נ' גירסת ר"ח לסוף אייתי ראי' דאיהו קרוב ולא גרסי' דקריב טפי כו' לפי גירסא זו אם מת אדם נכרי והביא אחד עדים שהוא קרובו ואין אנו יודעים שום אחד שהוא קרובו יותר לו הנחלה עכ"ל וע"ע שו"ת הרא"ש כלל פ"ו אות ט' וחידוש ג"כ שלא הביא ספרא הנ"ל:

שם אתה דימיקו כו' ואני דמיתיו כו' נראה למי דומה אי דומה כו' נדונינו כו' התחיל ר"ט לדון כו', נ"ב כזה במנחות ע"ט א':

שם את בריתי שלום כשהוא שלם כו' והא שלום כתי', נ"ב ע' כריתות ה' ב' שלום שהי' שלם במעשיו ולא פריך שם והא שלום כתי' וצע"ק:

דף סז:

הא לכתחלה והא דיעבד, נ"ב ע' שו"ת מים עמוקים סי' מ':

דף סח.

אשכחן דלא תפסי בה קדושי, נ"ב ע' ספרא בהר פרשה ו' בריתא ג' מהם תקנו עבד ואמה מה אמה אין לה קידושין אף עבד אין לו קידושין וצע"ק דא"כ דבעי' מקרא בפ"ע אעבד א"כ עכו"ם נמי מנ"ל דאין לו תפיסת קידושין דבסוגיין מייתי לימודים רק אכותית אולם ברש"י יבמות ס"ח ב' ד"ה עבד כנעני לית לי' קידושין יש לימוד אעכו"ם ע"ש וע' ב"מ י"א א' אי ילפי' קטן מקטנה וע' לעיל י"א ב' אשכחן אמה העברי' כו' עבד עברי מנלן וגוף דברי הספרא צריכים הבנה דלפי הלימוד דכאן הרי יש לימוד בין אשפחה ובין אעבד ואדרבה קרא קאי טפי אעבד וכדכתי' ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם וגו':

דף סט.

אין ע"ע נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ד סי' ה' ושו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ"ז וע' רש"י ב"מ ס' ב' ד"ה זיבנן ומש"ש ל' אסור צע"ק דהא אינו נוהג כלל ואין המקח חל כלל אם מוכר עצמו לע"ע ואין כאן עניין איסור והיתיר כיון שאין הדבר נוהג כלל ולא שייך כאן פלוגתא דאי עביד מהני כיון דלא נאמר כאן איסור כלל רק שאין הדבר נוהג ואין לו מציאות וע' ירושלמי שבועות פ"ז ה"ח וכי יש עבד בזמן הזה עש"ה ואולי י"ל דאין האדם בעלים של עצמו כלל כמ"ש בכ"ד וא"כ לא שייך שימכור עצמו כלל ורק דגזה"כ הוא שיכול למכור עצמו וע"כ בזמן שאין היובל נוהג דלא נתנה לו תורה כח למכור הוי לי' כמוכר את ישראל אחר דגניבת נפש ומכיר' הוא במיתה וכאן דליכא עניין גניבה ה"ל מכיר' לחוד ויש בו איסור ח"ש ואולם אם שאין האדם בעלים של עצמו מ"מ הרי הוא מצוי ביד עצמו ובמצוי לא נאמר דין גניבת ומכירת נפש ע' סנהדרין פ"ו א' ואולם זה רק לעניין מיתה אבל איסור דאוריתא וודאי יש בדבר ואולם א"ל דהאיסור מפאת ולא עבדים לעבדים דז"א דכיון דאין המקח חל כלל אין כאן עבדים לעבדים ורק מפאת דין גניבה ומכיר' בנפש הוא דיש לדון דכל מכיר' בנפש נמי הא אין המכיר' חלה שהרי מוכר את אחר ועכ"ז הוא במיתה וע"כ הוי המכיר' לבדה ג"כ איסור ח"ש וכנ"ל:

שם ולד במעי שפחה כנענית כולד במעי בהמה דמי, נ"ב דוגמתו ב"ק מ"ט א' שור שנגח את השפחה ויצאו ילדי' כו' חמרתא מעברתא בעלמא הוא דאזיק:

דף ע.

כל הנושא כו', נ"ב בשאלתות פ' וארא אי' כל הנושא אשה לשום ממון היכא דלא מהגנא לי' הויין לי' בנים שאינן מהוגנים כו' וע' בש"ע אה"ע סי' ב' סעי' א' ע"ש בנושאי כלים ובס' בית הלל וחידוש שלא הביאו דברי השאלתות:

שם והקב"ה רוצעו, נ"ב לפירש"י יוקשה דהל"ל והקב"ה מכהו דאין בזכרוני לכאורה שיהי' מכות נקרא בל' רציעה בגמ' ולולי פירש"י הי' אפשר לומר דהכונה רציעה ממש כרציעת עבד עברי ונלמד מכאן טעם לרציעת ע"ע שהוא על אמרו אהבתי את אדוני ואת אשתי דהיא שפחה כנענית [דבאופן אחר אינו נרצע ע' לעיל כ"א ב'] והיא אשה שאינה הוגנת וודאי:

שם ההוא גברא דמנהרדעא דעל לבי מטבחיא כו' אמרו לי' נטר עד דשקיל לשמעי' דר' יהודה כו', נ"ב דבר זה שהטבחים היו מקדימין לתת לשמעי' דת"ח הוזכר גם בב"ב כ"ב א' דכי הוי אזיל לבי טבחי כו' אמר להן לטבחי אנא שקילנא בישרא מקמי' שמעי' דרבא דאנא עדיפנא מיני':

שם כיון שנתמנה אדם פרנס כו' אסור בעשיית מלאכה בפני ג' כו', נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' ר"ה מה שדן על מה שת"ח וגדולי הדור מטפלין בעצמן בעשיית סוכה ברה"ר ובשאיבת מים דרך רה"ר למצת מצוה כו' וחידוש שלא הביא כלל גמ' דכאן וע"ע שבת קכ"ז א' וליטעמיך רבי בדנפשי' עימר ע"ש ברש"י ותוס' וע' ב"מ ק"ח א' דרבנן לאו בני מיפק באוכלוזא נינהו ע"ש וע' ירושלמי סנהדרין פרק ב' הלכה ו' דאם אין להאדם מי שישמשנו ויעשה מלאכתו עבורו אזי אסור לו לקבל התמנות הפרנסות והדיינות ע"ש דאמר מי נפק חמה ר' חנינה בר סיסי מפצע קיסין כו' עד אין לא הוה לך מאן דמשמשיך לא מקבלה עלך מתמנייא:

שם קטנה היא בפירוש אמר שמואל אין משתמשין באשה כלל בין גדולה בין קטנה, נ"ב דוגמת ל' זה בנדה ס"ו א' א"ל אימר דאמר רבא בגדולה כו' אבל בקטנה כו' מי אמר א"ל בפירוש אמר רבא לא שנא גדולה ולא שנא קטנה וע"ע ל' בפירוש אמר שמואל ב"ב קנ"א א' וגוף הלשון בפירוש אמר מקורו מל' משנה ערלה פ"א מ"ז א"ר יהושיע שמעתי בפירוש כו':

שם רש"י ד"ה אליהו כותב כ' דא"כ מקמי דהוי אתי מאן כפתי', נ"ב עמ"ש בגליון חולין ס' א' בשם בעה"ת עה"ת:

דף ע:

אימר כו' למיחש לי', נ"ב בליקוטים שבסוף ס' הפרדס לרש"י (ד"ס ע"א דפוס ווארשא) על שנים שקראו לאחד פסול לעדות כתוב שם תשובת הגאונים אי מבררין מיליהון טב ואי לא בני דינא אינון ומקרבא מיליהון לאפסלינון לסהדותא דכל הפוסל פסול ואמר שמואל ובמומו פוסל עכ"ל וצ"ל דמ"ש ומקרבא מיליהון היינו שקרוב דבריהם לפוסלם לעדות הכוונה כהך דכאן דבעי למיחש לי' וגבול הקורבה והמיחוש הזה צריך ביאור וגוף הל' דכאן אימר דאמר כו' למיחש לאכרוזי כו' מי אמר ע' דוגמא יומא פ"ג ב' אימר דאמרי אנא חששא אחזוקי מי אמרי:

שם מאי אמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעא במברא, נ"ב כעין זה גיטין נ"ט א' כי הוי קאי מר חד כרעי' אארעא וחד כרעי' אדרגא כו' ואמר לו כו':

שם כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל כו', נ"ב ע' רש"י תענית ד' א' ד"ה ה"ג ולא עלתה על לבי מש"ש ואין לחוש שתשרה רוח הקודש על עבד ועל ממזר כדאמרינן בנדרים דל"ח ע"א שאין שכינה שורה כו' עכ"ל ומה שהביא מנדרים לא ידעתי הכוונה דשם לא הוזכר תנאי ייחוס רק שצריך שיהי' גבור ועשיר וחכם ועניו ע"ש ועבד י"ל דנתמעט דא"א שיהי' עשיר דמה שקנה עבד קנה רבו ומשא"כ ממזר לא ידעתי איך נתמעט ואולי מפאת דמי שהוא פסול משפחה יש בו עזות כמבואר בסוגיין ובכ"ד ונתמעט מתיבת עניו דעז פנים אינו עניו ואולם חידוש דלא הביא גמ' דכאן דמפורש דבר זה דאין הקב"ה משרה שכינתו רק על משפחות מיוחסות שבישראל ונתמעטו להדיא עבד וממזר ואולם בגוף דברי רש"י אלא יש עוד צ"ע דהא רש"י ארוח הקודש קאי ואין לזה עניין לשריית שכינה ומבואר בתד"א דאפי' עבד ואפי' שפחה הכל לפי מעשיו של אדם רוח הקודש שורה עליו וע' יומא כ"א ב' דחשיב שם שכינה ורוח הקודש בתרתי עש"ה וצ"ע:

שם תוד"ה קשים כ' ולאו מילתא הוא דהא לא נתערבו בשביל הגרים, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' קל"ב וצ"ע דהקושי' כתובה בתוס' בעצמו כאן וע"ש שכ' לתרץ דנהי דערבות ליכא מ"מ חיוב תוכחה איכא מהוכח תוכיח ואם לא יוכיחום יענשו:

דף עא.

שמשפחה שנטמעה נטמעה, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רל"ח:
שם דכתי' זה שמי לעולם לעלם כתי', נ"ב דוגמתו ביצה ט"ז א' כל מצוות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצינעא שנא' ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם ובח"א למהרש"א מדכתי' לעלם חסר ו' דרשו כן עכ"ל:

דף עא:

והאידנא דאיכא רמאי חיישי', נ"ב כזה ב"ק קי"ג א':

דף עב.

בירתא דסטיא איכא בבבל כו', נ"ב ע' תה"ד ח"ב סי' קל"ח ומש"ש באגדה פ' הנושא טעות כי לא נמצא בהנושא וצ"ל פ' עשרה יוחסין וע' שו"ת חות יאיר סי' קמ"א וע' ספרא בהר פרק ח' בא ואמר הרי אני נמכר יכול הזקק לו כו' ואולי שם הטעם משום דעביד איניש דגזים ולא עביד משא"כ כשמפאת מעשיו המוכיחין יש לחוש שיצא לתרבות רעה אין ראי' משם וע"ע שו"ת הרדב"ז ח"א סי' קפ"ז וע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' ט"ז:
שם רש"י ד"ה מאיהי דקירא, מקום על נהר פרת, נ"ב כ"ה גם ברש"י ברכות נ"ט ב' ד"ה והאידנא:

דף עב:

ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, נ"ב מעניין זה ב"ב צ"א א' עד דלא שכיב שיכבא קיימא מנו בייתי' וברשב"ם קודם שימות המת עומד ומזומן כבר הממונה על ביתו ועומד במקומו וע"כ גם צדיק שממונה ומשפיע ומגין על כלל ישראל לכן ג"כ אין נפטר כו' עד שנברא צדיק כמותו:

דף עג.

ממזר וודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא, נ"ב ע' חידוש בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' שכ"ז בעניין יבמה שהולידה ולד בן ח' וחלה ומת ונתייבמה עפ"י הוראת טעות של חכם אחד וכ' שם התשב"ץ לעניין בני' מן היבם וז"ל ולעניין הממזירות אפי' נסכים לומר דחלה ומת פלוגתא דאמוראי הוא אי אסורה להתייבם או לא ולפי"ז יהי' בבני' פלוגתא דאמוראי אם הם ממזרים או לא כו' אפ"ה אין להתירן לבא בקהל משום דאמרי' ספק

ממזר לא אסרה תורה שלא נאמר זה אלא במי שלא נפל ריעותא בו אלא בידיעתנו שלא ידענו בו אם הוא כשר אם הוא ממזר כגון שתוקי אסופי וכותי שהוא אומר כשר אני ואין לי לחוש לספק ידיעתכם אבל מי שנפל בו ספק מפני ריעות שיש בו כגון הנדון הזה שנולד מספק ערוה לא נאמר ע"ז לא אסרה תורה אלא וודאי ממזר אדרבה ספיקא דאוריתא לחומרא וזה אפי' לפי הדין וכ"ש שאפי' באסופי ושתוקי וכותי משום מעלה דיוחסין אסור לבא בקהל כו' עכ"ל:

שם תוד"ה מאי כ' דשמא בא כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סוף סי' צ' ושו"ת מהר"י ברונא סי' ס"ו:

דף עג:

זרדתא, נ"ב בכתובות ע"ט א' רש"י ד"ה זרדתא פי' אילנות של עוזרדין:

שם בד"א שלא יצתה וחזרה אבל יצתה וחזרה אינה נאמנת ראי"א הוחזקה על עומדה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת מאי בינייהו איכא בינייהו דאהדר אפה, נ"ב ע' תוספתא כתובות פ"ג נאמנת אשה כו' לומר מכאן יצא נחיל זה בד"א בזמן שהעידו על מעמדן אבל אם יצאו וחזרו אין נאמנין וא"כ קשיא רישא לסיפא דעל מעמדן הא ממעט גם אהדרה אפה ואילו בסיפא אמר רק דאם יצאו וחזרו אין נאמנין ואולי יש חילוק בין הוחזקה על עומדה לעל מעמדן גרידא:

שם דאהדר אפה, נ"ב מעין זה פסחים פ"ו א' דהפיכת פנים מיקרי ב' חבורות וע"ע ראב"י ברכות סי' כ"א דכ' אהך דברכות ח' א' ר' ששת מהדר אפי' וגריס והקשה מהך דסוטה ל"ח א' כיון שנפתח ס"ת אסור לספר אפי' בדבר הלכה ותי' וז"ל ויש לחלק דכי מהדר אפי' ה"ל כאילו יצא מבית הכנסת עכ"ל וע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתל"ח לעניין מי שהי' עם המת והחזיר פניו בשעת יציאת נשמה אם חייב לקרוע ע"ש שכ' דחייב עש"ה ולראבי' הנ"ל דהפיכת פנים מיחשיב כאילו יצא מן הבית נ' דאינו חייב דל' הגמ' בשבת ק"ה ב' העומד על המת כו' וזה לא מיקרי עומד על המת כיון דנחשב כאילו אינו בבית כלל:

שם בד"א שלא קרא עלי' שם ערער כו', נ"ב ע' שו"ת חכם צבי סי' ל"א ע"ש כל התשובה:

דף עד.

אבל אין בעלי דינין עומדין לפניו אינו נאמן, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ו' אות ט"ו וע"ע שם כלל נ"ו אות ו':

שם חי', נ"ב ע' מה שדן מזה בתה"ד סי' שנ"ג ובחידושי אגודה הנדפסים עם מהרי"ו דפוס קאפוסט ד"ס ע"ב וכ"ה במהרי"ק שורש קע"ט בשם ר"ת ומרדכי ע"ש וע"ע שו"ת מהר"י מינ"ץ סי' ו' וע"ש הוספת טעם דכיון דנהגו בכמו זה להאמין לנשים והכל גרירי בתר המנהג וה"ל כאילו קיבלום הבעלי דינים לעדות דאפי' לעדים פסולים יכולים לקבל עש"ה וע"ש חידוש דאשה הנאמנת בכמו זה יכולין להשביעה ג"כ שבועת העדות עש"ה וע"ע שו"ת הרא"ש כלל נ"ב אות ב' וז"ל ולא מצינו נאמנות לאשה אלא ההיא דעשרה יוחסין דקאמר ג' נאמנים על הבכור חי' אביו ואמו והתם גופי' לא אמרי' הכי אלא משום דגלי קרא יכירנו לאחרים ובשביל שהאמינה תורה לאב אעפ"י שהוא קרוב ויחיד וטעמא שאין להעיד אלא הוא ואין אחר יכול להכירו ילפי' מינה הוא הדין חי' ואמו עכ"ל וע"ע ר"ן כאן דכ' דחי' רק תקנתא דרבנן הוא דתהא נאמנת ע"ש וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קס"ז וע"ע רוקח סי' ת"ח דכ' ואשה נאמנת (במידי] דשייכא בה כמו בכתובות פ' המדיר וספרה לה וחי' ודיין ומוכר ואביו בפרק בתרא דקידושין עכ"ל ומשמע דמוספרה לה לעצמה יש לימוד אכל הני דנאמנין משום דשייכי בהו דגם נאמנות דוספרה לה מפאת מאי דשייכא בה היא ודרשי' הכי טעמא דקרא וע"ע בשו"ת הנוספות שבסוף ס' שאגת ארי' סי' א' ד"ה ובחלוקה השנית מש"ש אי משום דשאני קידושי ביאה כו' דא"א בעניין אחר דגנאי הוא ומבואר ג"כ דמפאת הא"א מהני עדות קלושה טפי וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קכ"ז וע"ע שו"ת חתם סופר חיו"ד סי' קי"ב ודע דמשו"ת הראש הנ"ל משמע דאין אב נאמן נגד עדים ודו"ק וע' מחלוקת בזה בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' צ' ונ' דתלוי בספק אם נאמנית האב הוא בתורת עדות אלא דהכשירתו תורה לעדות אע"ג דהוא קרוב וע"א אבל מ"מ כיון דרק מתורת עדות היא אפי' יהי' כמאה עדים הא תרי כמאה וראוי שיהי' דינו נגד עדים דין תרי ותרי לא שיהי' נאמן ומשא"כ אם נאמנות גרידא הוא לא בתורת עדות י"ל דהוא נאמנות חזקה דאף נגד עדים מהני ודו"ק וע' גיטין ע"א א' דאב נאמן לעדות בנו בכור אפי' מפי כתבו ע"ש ומשמע דאין נאמנותו מתורת עדות דאל"כ מנ"ל להכשיר מפי כתבם ודו"ק ואולם ביבמות מ"ז א' לדבריך עכו"ם אתה ואין עדות לעכו"ם משמע דנאמנותו בתורת עדות וכ"כ בפשיטות בשו"ת ח"צ סי' מ"ד והביא ג"כ גמ' יבמות הנ"ל עש"ה וכן משמע ברשב"ם ב"ב קכ"ז ב' ד"ה אינו נאמן דכ' והודאת פיו האמינה תורה כו' וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והך דכיון שהגיד כו' ילפי' לי' מיקום דבר דכתי' בעדים ומשמע דנאמנות האב ג"כ רק מתורת עדות ודע דאי אב נאמן נגד עדים משמע דגם עדים לאו בירור נינהו ונאמנות עדים גזה"כ הוא ולאו מטעם בירור דאי עדים הוו בירור איך אפשר שיהי' נאמנות נגדם ואפי' יהי' גם נאמנות האב

בירור מ"מ הוא הכחשת בירור ובירור ואכתי ראוי שיהי' דינו דין תרי ותרי ודו"ק ואולם י"ל דנאמנות האב הוא מטעם טבע דטבע האב שאינו משקר בכמו זה בבנו ואין עדים נאמנים נגד טבע ע' ר"ה כ' ב' ובכורות כ"ח ב' למאי נ"מ לאכחושי סהדי וע"ע סוטה ו' א' תיגלי מילתא למפרע דסהדי שיקרי נינהו וכתובות ט"ז ב' אי כל הנישאת בתולה יש לה קול הנך סהדי שיקרי נינהו ועמ"ש בגליון כתובות נ"ה א' אי יש לפסול עדים מכח אומדנא עש"ה, וע"ע ריטב"א לעיל ס"ד א' ד"ה נשבית דכ' דנאמנות אב בתורת עדים עש"ה:

שם יכיר יכירנו לאחרים מכאן כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' מ"א וסי' מ"ב ומש"ש דכיון דהאמינתו תורה גם היסת א"צ הוא כעין סברת הט"ז דדבר שהתירתו תורה בפי' אין כח לחכמים לאסור:

דף עד:

והרי אלמנה, נ"ב הקושי' מאלמנה צע"ג דהא אלמנה אסורה רק לכ"ג לבד ולאו מאסורים לבוא בקהל כהונה היא:

דף עה.

עד עשרה דורות, נ"ב כזה מניין עשרה דורות בכורות י"ז א', סנהדרין צ"ד א', גיטין פ"ח א':

דף עה:

ויעשו להם מקצותם כו' מן הקוצים שבעם, נ"ב כזה ירושלמי ע"ז פ"א ה"א:

שם תוד"ה ורבי כ' ושמא יש לומר כו', נ"ב ע' במהרש"א וע' רוקח ה' סעודה סי' של"א דעכו"ם הבא על בת ישראל נקרא הולד גר ע"ש:

דף עו.

הישנה, נ"ב לפירש"י כאן דהית' עיר ששמה ישנה ק' להבין ה"א דהישנה ע' ראב"ע שמות ג' פסוק ט"ו כי לא תתכן ה"א הידועה בשם העצם רק בשם התואר כי מן חכם יאמר החכם אבל לא יאמר האברהם היצחק ע"ש:

דף עז.

בעמיו בעם אחד כו', נ"ב ע' יבמות ע"ז ב':

שם רש"י ד"ה ואין מתחלל כ' דתנן הנושא נשים כו', נ"ב צע"ג דל"ל לרש"י דהאי דיוקא ומדוע לא הביא משנה מפורשת בסוטה כ"ג א' דכהנת מתחללת וכהן אין מתחלל:

דף עז:

הואיל ושם זנות פוסל בישראל, נ"ב ע' פירש"י וקצ"ע דהול"ל הואיל ושם זנות אוסר בישראל ומהו הל' פוסל דאיסורה לבעלה אינו עניין פסול רק איסור ולולי פירש"י אפשר הכוונה דס"ל לר' חנא כרבא דתמורה כ"ט ב' דזונה ישראלית ג"כ אתננה אסור וזהו דאמר הואיל ושם זנות פוסל בישראל היינו דפוסל בתתו בהמה אתנן לזונה פוסל עניין הזנות את הבהמה מליקרב ע"ג המזבח ולכן הואיל ושם זונה הוא תיעוב גם לגבי ישראל לענין לפסול האתנן לכן הו"ל זונה מוסיף:

דף עח.

חזר ובא עלי' עשאה חללה, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ו סי' כ"ד דכ' על נידון אשת כהן שזינתה ובא עלי' בעלה הכהן אח"כ וז"ל וליכא למימר דלא הויא חללה בביאתו דלא הויא מן הפסולים לכהונה דהא אפי' אי הי' בעלה ישראל היתי' אסורה לו ואם כן לא הויא חללה בביאתו דלא הויא מן הפסולים לכהונה אם נפשך לומר כן יש לי להשיב א"כ הוי רצון עדיף מהיכא שזינתה באונס דהא אי זינתה באונס היא אסורה לכהונה כדאיתא פ' הבע"י אשת ישראל שנאנסה אעפ"י שמותרת לבעלה פסולה לכהונה כו', וא"כ היכא שזינתה באונס וחזר ובא עלי' בעלה הכהן עשאה חללה ואי אמרת היכא שזינתה ברצון וחזר ובא עלי' לא עשאה חללה א"כ מיגרע גרע אונס מרצון ועוד בלא האי טעמא רצון נמי איכא פסול כהונה כגון אי מיית האי גברא אסורה לכהן כו' עכ"ל ז"ל ותשובה זאת היא גם בשו"ת מהר"י ברונא סי' ס"ח ולא ידעתי כל האריכות הזה למה הרי אשת כהן שזינתה אסורה לו משום זונה מלבד איסור סוטה וא"כ מדוע לא תיעשה חללה אם בא עלי' אח"כ הרי בעל ביאת איסור כהונה דאסורה לכהונה משום זונה ואטו בשביל שיש בה איסור סוטה הנוהג גם בישראל מיגרע גרע והרי גם כאן נעשית חללה בשביל איסור זונה אף שיש בה גם איסור אחותו הנוהג גם בישראל ואולי כסבור הי' לחלק דזנות דאשת איש שאני דגם איסור סוטה בישראל משם זנות הוא כדאמרי' לעיל ע"ז ב' הואיל ושם זנות פוסל בישראל ואף של כהן אסורה מלאו אחר דהוא לאו דזונה לא יקחו ולישראל אסורה רק מלאו דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה מ"מ משם זנות הוא בשניהם ועדיין צ"ע:

שם ולילקי נמי כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים קנ"ג:
שם בעל לוקה לא בעל אינו לוקה כו' מה טעם לא יקח משום לא יחלל, נ"ב ע' לקח טוב כלל ח' אות ו' וכעת נ' די"ל עוד הכוונה דה"ק קרא לא יקח קיחה הבאה לכלל חילול דהוא ביאה וקמחייב לי' רק אתרויהו יחד ויש כזה בסנהדרין ס"ד ב' מסר למולך ולא העביר (באש) יכול יהא חייב ת"ל להעביר וברש"י לא תתן להעביר משמע לי' לתנא נתינה הבאה לכלל העברה ולא משמע לי' נתינה על מנת להעביר לחיובי' על נתינה. לחודא עכ"ל ובהך דלא יקח ולא יחלל מתיישבת כוונה זאת עוד יותר מבתיבת להעביר דשם דמשמעותו השטחיי לכאורה לא תתן ע"מ וכדי להעביר וקמיחייב מיד אנתינה ע"מ וכדי להעביר ואם אומרים שם כן דאף דכתי' להעביר הכוונה לא תתן נתינה הבאה לכלל העברה ואך אתרויהו יחד אנתינה והעברה הוא דקמזהר כ"ש שיש לנו לומר כן בהך דלא יקח ולא יחלל וכמובן:
שם ושניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה כו', נ"ב ע' חלקת מחוקק אה"ע סי' קי"ט סקי"ח וסקכ"ב דמשמע דאפי' איסור ליכא מדאוריתא רק מדרבנן:

דף עח:

האומר בני זה ממזר כו', נ"ב ע' אריכות בכולה סוגיין בשו"ת חות יאיר סי' צ"ג וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קל"ז:
שם ר' יהודה אומר נאמנים, נ"ב וכיון דנאמן לומר שהוא ממזר היינו שאינו בנו רק מאיש אחר לכן אם אין שם אלא אותו הבן אשתו זקוקה לייבום אחרי מיתתו דאף דלעניין ייבום לא האמינתו תורה מ"מ כיון דמהימן לאוסרו בקהל לא פלגי' דיבורא בחד גופא ועוד דגם לעניין ייבום יש לו להיות נאמן בזה כמו שנאמן לאוסרו בקהל ולהתירו בממזרת דמה לי איסור לאו מה לי איסור כרת, שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ק"ב ע"ש וע"ע שם סי' רי"ז עש"ה וע"ע שם סי' רע"ב וז"ל נאמן אדם לומר זה בני ממזר וה"ה בתי דחד טעמא הוא והמחלק בזה הוא בור גולם עכ"ל ולא ידעתי מ"ש דחד טעמא הוא דהלימוד מקרא דיכיר הרי הוא רק בבן דאית בי' ירושת בכורה ואם דנ' דאע"ג דהקרא איירי בבן מ"מ יש ללמוד מסברא בת מבן במה מצינו דכי היכי דהאמינתו תורה אבן ה"ה אבת או אולי הוא ק"ו ג"כ דמה בנו שאינו קנוי לו נאמן עליו כ"ש בתו שקנוי' לו בקטנותה ובנערותה מ"מ מיהת לאו חד טעמא הוא ואולם לפי הפי' דהלימוד מדנאמן על הקטן לומר שהוא בכור

ממילא דהגדול ממנו ממזר א"כ לימוד זה ישנו אבת גופה דאם אומר על הקטן שהוא בכור ממילא ג"כ דבת הגדולה ממנו ממזרת וז"פ:

שם פשיטא ל"ל קרא מגו דאי בעי מיתבא לי' מתנה כו', נ"ב ק"ק למאי דאמרי' בנזיר ל' ב' ופסקו הרמב"ם ה' נזירות פ"ח הט"ו דלעניין בן מגלח על נזירות אביו בכור נוטל פי שנים א"כ נ"מ לכה"ג דשם א"א לו לתת במתנה שהרי הם מעות הקדש והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום וי"ל דכיון דהא דבן מגלח כו' הלמ"מ היא אין סברא דליתי קרא לעניין זה כיון דהלמ"מ אין לו רמז במקרא וע' נזיר ס"א ב' ובתוס' שם ד"ה ואימא ובחידושי הארכתי וע' ס' אהבת חסד נדפס מחדש להרה"ק מטשעחאנאווי ז"ל עמש"ש בנדרים מ"ב א' ד"ה האומר לבנו:

שם תוד"ה לא צריכא כ' ומ"מ קשה דאמרי' בפ' מי שאחזו שחט בו כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף ל"ד כ' ראי' זו סברא דנפשי' וחידוש שהרי הוא בתוס' כאן וע"ש עוד סברא מחודשת דאפי' נימא דגוסס חשוב כמת היינו רק לעניין מתנה דבעי' מקנה וקונה ולפיכך צריך לזה כח גדול להוציא הדבר מרשות הנותן ולהכניסו לרשות המקבל אבל גבי גט אשה שאין גופה קנוי לבעל וה"ל הבעל רק כמסלק רשותו מעלי' והיא זוכה בעצמה לכן סגי בכח כל דהו ואפי' גוסס יכול לגרש עש"ה וזו סברא מחודשת דגירושין חשובים רק סילוק לא הקנאה וגם צ"ע דנהי דלגבי גוף האשה חשיב רק סילוק לפי שאין גופה קנוי לו מ"מ לגבי הגט שצריך שיצא מרשותו ויבא לרשותה א"כ הא ה"ל כמתנה וא"א לגוסס שיקנה לה הגט ובזכרוני מפנ"י ריש הזורק דכ' דא"צ הקנאה וזכי' בגט רק נתינה וע"ש בשאר אחרונים וע"ע רשב"א גיטין ע"ד ב' ד"ה מכלל דבעלמא נתינה בע"כ לאו שמה נתינה עש"ה ועוד יומצא חידוש לרדב"ז הנ"ל דאע"ג דאיתקש גט שיחרור לגט אשה מ"מ לעניין גוסס יהי' חילוק דכיון דעבד גופו קנוי לאדון לא יועיל השיחרור בגוסס:

דף עט.

אין בין כו', נ"ב ע' שאלתות פ' משפטים שכ' אין בין כו' עד בת י"א שנה וששה חדשים הרי היא קטנה מכאן ואילך כל ששה חדשים נערה לאחר זה בוגרת עכ"ל וצע"ג ונ' דהוא ט"ס וודאי וצ"ל עד בת י"ב שנה ה"ה קטנה מכאן ואילך כל ששה חדשים נערה לאחר זה בוגרת ואולם מצאתי גם בס' הפרדס לרש"י בליקוטים שבסוף הספר (דס"א דפוס ווארשוא) וז"ל כ"ש שממשמע שאילה זאת יודע שבת שמעון בוגרת היא וכדומה שיש לה יותר משתי עשרה שנה ויום אחד והלכה רווחת בישראל כיון שבגרה שוב אין

לאבי' רשות בה כו' עכ"ל וצע"ג ומצאתי עוד ברש"י תענית י"ג ב' אהא דאמר שם אין הבוגרת רשאה לנוול את עצמה בימי אבל אבי' וברש"י שם אין הבוגרת שהביאה שתי שערות רשאה לנוול את עצמה כו' עכ"ל והרי ג"כ לשונו דמהבאת שתי שערות היא בוגרת והדבר פלא גדול:

שם מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת, נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה סי' נ"ז הוסיף טעם דלולי שבדקה עצמה ומצאה עצמה גדולה מצפרא לא הוה מקדשא עצמה דאשה דייקא ומינסבא אפי' באין מכחישתו אמרי' דביישה מאבי' ולכך אין מכחישתו עכ"ל יע"ש חידוש דקטן שהרג בבוקר ביום גדלותו ואח"כ הביא סימנים אע"ג דאמרי' מדהשתא גדול כו' מ"מ אין נהרג דלזה אתי מיעוטא דאיש ולא קטן הכתוב ברוצח ע"ש:

דף עט:

דאיכא למימר העמד ממון על חזקתו, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הר"ן סי' ס"ו:

שם אמוראי נמי לא פליגי, נ"ב אין לדקדק אדקרי להו אמוראי דהא רב תנא הוא דז"א דרב אמורא נמי הוי דהי' סוף תנאים ותחלת אמוראים וע' רשב"א לעיל ס"ג א' ד"ה וניחשוב עש"ה:

דף פ.

מלקין על החזקות סוקלין ושורפין על החזקות, נ"ב ע' לעיל ו' א' תנא תלת תלת שמעינהו וגרסינהו וע' רשב"ם ב"ב מ' א' ד"ה ואצ"ל כתובו וע' במפרש לתמיד כ"ז ב' ד"ה בעל קרי משתלח וע' כריתות ו' ב' הסך בשמן המשחה לבהמה וכלים פטור לעכו"ם ולמתים פטור וע"ש בס' באר שבע וע' מהרי"ק שורש פ"ז עש"ה וע' תוס' מנחות כ"ו א' ד"ה הקומץ וע' שבת ע"ה א' רש"י ד"ה והיודע כו' ורבינו יונה ברכות פ' אלו דברים דמ"ה סד"ה לתרומה וע' אריכות בהך דכאן דמלקין על החזקות כו' בשו"ת חוט השני סי' י"ז:

שם רובא וחזקה רובא עדיף, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' קל"א:

דף פ:

ונשים דעתן קלות עליהן, נ"ב מעין ל' זה מנחות ק"י א' שאין דעתן מיושבת עליהן כבנות וע"ע סנהדרין ק"ז ב' יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת וברש"י תינוק ואשה דעתן קלה ואם מדחה אותן מטרדן מן העולם ובגוף הך דנשים דעתן קלות עליהן ע"ע ר"ן יומא דף רכ"ה ע"ב מדפי הרי"ף דכותאי לית להו משום לפני עור כו' וכן הנשים מתוך שדעתן קלה עליהן טועות בכך עש"ה דכ' כן אהך דאין אומרין לעשות דברים הללו

ע"י נשים ולא ע"י כותים כו' וע' תוס' ריש חולין וראשונים שם לעניין שחיטת נשים וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רנ"ב ומה ששאלת ג"כ איך נותנים זמן על פי אשה (ב"ק קי"ב ב' יהבינן זימנא אפומא דאיתתא כו') ומנדין אותו דילמא תשכח נשים דעתן קלה עליהן, לא ידעתי מה זו שאלה דמה לי איש מה לי אשה חזקה אפי' אשה מימר אמרה לו שאין האשה עשוי' נמנעת ממה שאמרו לה ב"ד שאין דעתן קלה כל כך עכ"ל וי"ל לפי"ז גם לעניין שאר דברים שאין נאמנות לאשה ע' פ"ק דפסחים לעניין בדיקת חמץ ועוד בכ"ד אם לא יהי' חילוק ג"כ בין אם תצטוה בדבר מפי ב"ד או לא והך דב"ק יהבינן זימנא אפומא דאתתא כו' הי' נ' לכאורה הטעם מפאת דא"א בענין אחר דרוב פעמים אין האיש בביתו וההכרח להודיע לו ע"י האשה או ע"י השכנים והוא כהך דלעיל ע"ד א' חי' כו' דהנאמנות מפאת שעניין הדבר מכריח כך להאמינם וכמו שהארכתי שם בגליון וע"ע הך דנשים דעתן קלה להלכה ברמב"ן שבת נ"ז א' ד"ה מתני' לא בחוטי צמר מש"ש עוד פיר"ת ז"ל שלא אסרו לצאת בדברים שגזירתן משום דילמא שלפא ואתי' לאתויי אלא לאשה אבל לאיש מותר שהאנשים דעתן מיושבת עליהן ולא אתי לאתויי כנשים שדעתן קלה והן מתפארות בתכשיטיהן כו' עכ"ל וע"ש ברמב"ן עוד שכ' ואחרים אומרים מתני' בקטנות שדעתן קלה כנשים כו' וזה כהך דסנהדרין הנ"ל דתינוק ואשה דעתן קלה וע"ע חידושי הר"ן ר"ה ל"ג א' ד"ה ואין אלו ראיות כו' מש"ש איכא למימר משום דקיי"ל תפילין צריכין גוף נקי והנשים אינן נקיות דעת כו':

שם לא שנו אלא בכשרים כו', נ"ב ע' ירושלמי ע"ז פ"ב ה"א דאשה אחת מתייחדת עם שני עבדים ע"ש ואע"ג דסתם עבדים הם פרוצים כמבואר בש"ך יו"ד סי' א' וע' מה שהארכתי בגליון פסחים מ' ב' וע"ע ירושלמי שבועות פ"ז ה"א וב"ד מוסרין שבועה לעבד ע"ש דסתם עבד חשוד על השבועה:

שם תוד"ה רבי שמעון כ' והכי גרסי' כו', נ"ב כן הוא ג"כ גירסת הרי"ף:

דף פא.

שמא יצטרך אחד מהם להשתין, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתרי"ו דרק כאן משום חומר עריות הוא דמחמרינן לחוש לזה אבל בעלמא בדבר הצריך מספר בני אדם לא חיישי' להצריך אחד יותר מחשש שמא יצטרך אחד מהן להשתין כו' ע"ש וע' שו"ת מהרי"ו סי' נ"ה דחומרא דכאן הוא גם בייחוד פנוי' וע"ש שכ'. דייחוד פנוי' חמור מייחוד דערוה עש"ה:

שם מלקין על ייחוד ואין אוסרין על הייחוד, נ"ב הא דלא אמר בקצרה טפי מלקין ואין אוסרין על הייחוד או מלקין על הייחוד ואין אוסרין ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ב אות י"א מש"ש בשם הרבינו מאיר ז"ל וע' מהרי"ק שורש ק"ס דיקדק ג"כ בזה כאן והביא ראי' דיש לדקדק בזה מדדיקדק כן רבינו מאיר ז"ל אהך דתולין בספרים ואין תולין בתפילין ומזוזות עש"ה והוא חידוש גדול דהביא ממרחק לחמו ולא זכר תשובת הרא"ש הנ"ל דרבינו מאיר ז"ל דיקדק אהך דכאן גופי' כן:

שם שלא תהא מוציא לעז כו' נ"ב הילכך ג"כ אין מנדין, שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רמ"ט וע"ש:

שם איכא דשמע בהא ולא שמע בהא, נ"ב ב"ב קמ"ה א' וע"ש דר' אשי לית לי' שם האי סברא ואילו כאן הוא האומר איכא דשמע כו' וצ"ע וע"ע יבמות ל"ו א', מ"א ב', קי"ט ב' דאמר דילמא איכא אינש דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואמרי קשרי חלוצה לכהן וע"ע ר"ן במכלתין פ' האיש מקדש דף רכ"ו ע"ב ד"ה איתמר מת אותו שקידשה כו' עש"ה כל הדיבור וע"ע שו"ת תה"ד ח"ב סוף סי' רי"ב וע"ע רש"י גיטין פ"ט א' ד"ה מפי כשרים דכ' דלמ"ד דמבטלינן קלא היינו דאי בדיקני' בתר הכי ואישתכח שיקרא מבטלינן לי' ומכריזין דלאו קלא הוא ומנסבינן לה ע"ש ולפי"ז נ' דטעמא דמ"ד דלא מבטלינן קלא היינו נמי משום דאיכא דשמע בקלא ולא שמע בהכרזה ואתו למימר א"א היא וע"ע אהע"ז סי' קל"ד סעי' ו' ברמ"א וע"ע מנחות מ' א' אדיסקי ליקום וליסמוך וע"ע עירובין ס"ד א' אכרזתא לדרדקי ע"ש ברש"י וע' שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' קל"ב וע"ע שו"ת מהר"ם פאדווה סי' ג' עש"ה וע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות י"ד עש"ה:

שם מלקין על לא טובה השמועה, נ"ב ע' נימוקי מהרמ"מ שבסוף המהרי"ו דס"ד ע"ב דפוס קאפוסט ד"ה דין אשה יחיד' כו' אי צריך עדים כשרים דחזו בי' דברים מכוערים למלקות זה כו' עש"ה וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קס"ז וע"ע שם סי' ח' ודבריו שם בסוף התשובה צע"ג שהרי הטעם פשוט דכיון דהוא רק לאו דדברי קבלה לכן אין בו מלקות ארבעים רק מכת מרדות ומה זה שדן בזה שם עש"ה כי דבריו צע"ג:

שם סקבא דשתא ריגלא, נ"ב ע' שו"ת תמים דעים סי' קע"ז ביאור תיבת סקבא:

שם שקלי' ר' עמרם כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ו' כ' וכן איכא למימר מהאי טעמא דכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו הוו הנהו עובדא דר' עמרם ור"מ ור"ע דפרק שני [צ"ל בתרא] דקידושין עכ"ל ומ"ש ר"מ ור"ע לכאורה משמע כאן דמפאת דהוו מתלוצצי בעוברי עביר' בא הדבר לידם:

שם אי לאו דקא מכריזי ברקיעא הזהרו כו' ובתורתו, נ"ב דוגמתו פסחים קי"ב ב':

שם רש"י ד"ה אתה מוציא לעז כ' והאידנא ליכא מיתת ב"ד, נ"ב צ"ע דבזמן ב"ד נמי איכא למיחש ללעז שיאמרו שזינתה בעדים ומה שאין נהרגת הוא עבור שלא הי' שם התראה או שלא הי' קבלת התראה וצ"ל דבזמן מיתת ב"ד אין מכים מכת מרדות על זנות בעדים אף שלא הי' התראה וקבלת התראה דכיון דנוהג עונש התורה של הדבר אין החכמים באים ברידוי דדבריהם אם אירע שלא הי' התראה כו' ואולם ברמב"ם פי"ח מה' סנהדרין ה"ה מבואר להיפוך:

דף פא:

תינוקת בת תשע כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' י"ג בארוכה וע"ש שכ' לחוש להלכה לחוש לזה דבת ט' שנים ויום אחד שהביאו שערות ושדים נכונו תוחשב גדולה להחמיר שלא תוכל למאן וכן לכל דיני גדלות עש"ה:

דף פב.

אמרו לו לר' יהודה לא נחשדו ישראל כו', נ"ב כזה בסנהדרין כ"ז ב' אמרו לו לא נחשדו ישראל על כך וגם שם המאמר לר' יהודה ע"ש וע' תוספתא תרומות פרק ב' דשם אי' להיפוך דר' יהודה אמר לחכמים לא נחשדו ישראל על כך ע"ש:

שם טוב שברופאים לגיהנם, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' פ"ב:

שם סורו רע, נ"ב כל' זה בב"מ נ"ט ב' והוריות י"ג א' וע"ש בהוריות ברש"י דפי' סורן שר שלהם ועמש"ש בגליון וכזה בע"ז מ"א ב' רש"י ד"ה איסרי' כ' שר שלו ע"ש ואיסר וסור המה שמות קרובים משורש אחד סר וע"ע ע"ז שם מ"ג א' רש"י ד"ה סר אפים דכ' סר מל' שר וע"ע סנהדרין צ"ב ב' רש"י ד"ה המוק סורו וע' רש"י גיטין מ"ה ב' ד"ה בגר שחזר לסורו:

שם והגרדיים, נ"ב ע"ע כזה זנות הגרדיים בע"ז כ"ו א' ע"ש ברש"י ד"ה גרדן דלא טייזן דסתם גרדן אין לו בושת פנים:

שם וקלה מאי היא אר"י מחטא דתלמיותא, נ"ב ע' לעיל י"ז א' בעושה מעשה מחט פירש"י שהוא מעשה קל:

שם תוד"ה אלא הכל לפי זכותו כ' פי' לפי מזלו כו', נ"ב ע' כזה רש"י ב"ב ט' א' ד"ה זכה דכ' למזל טוב וע"ע נדה כ"ה ב' רש"י ד"ה זכה בה ר' ביבי בשמעתין דכ' מזלו גרם כו' וע' ירושלמי פאה פ"א ה"א כל בר נש כו' זכותי' גו קופתי' כו' ע"ש דגם שם תיבת זכותי' פירושו מזלו עש"ה וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' כ' דדן מתוס' דכאן למי שאמר לחבירו

אין לך ולאבותיך שום זכות דאין עליו דין מוציא ש"ר על שוכני עפר דמצי מתרץ דיבורי' ולומר דכוונתו שאין להם שום מזל ע"ש: